CĂSĂTORIA

ÎMPLINIRE

sau

FRUSTRARE

II 354.238

James Dobson

BIBL. CENTR. UNIV.
„M. EMINESCU" IAŞI
II 354.238

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dr. James Dobson

CĂSĂTORIA: ÎMPLINIRE SAU FRUSTRARE?

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

349933
B.C.U. IAŞI

Noua Speranță

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dr. James Dobson

CĂSĂTORIA: ÎMPLINIRE sau FRUSTRARE?

321 477

Ediția a II-a

349933
B.C.U. IASI

Noua Speranță

ALE

© 2002 Editura NOUA SPERANȚĂ

Originally published in English under the title:
Dr. Dobson Answers Your Questions About Marriage and Sexuality
by **James Dobson**

Translated into Romanian with permission from
Tyndale House Publishers, Inc.,
Wheaton, Illinois, U.S.A.

Traducere: Octavian Verlan
Editare: Georgeta Mocuța
Tehnoredactare: Gelu Leontiuc, Angelica Zimbru
Coperta: Dana Leontiuc

ISBN 973 — 98868 — 8 — 4

Editura NOUA SPERANȚĂ
Of.P. 14, C.P. 1129, 1900 Timișoara, România
telefon: **056 - 214487**, fax: **056 - 214487**
e-mail: nosp@mail.dnttm.ro
web: www.nouasperanta.ro

Cartea a fost tipărită de **ROMFLAIR PRESS S.R.L., Oradea, ROMÂNIA**

BCU Cluj / BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

Prefață
la ediția în limba română

Marea criză a omului contemporan este criza identității. Desigur, o să spuneți că omul de acum, împovărat de probleme și nesiguranță, aflat într-o goană permanentă pentru supraviețuire și îmbogățire, materialist în convingere și practică, este prea pragmatic pentru a se mai gândi și la „trucuri" psihologice. Cine mai are timp să mediteze la identitatea sa? Totuși, sub aparența indiferență și sub masca satisfacțiilor materiale, se ghicește frământarea și chinul interior. Omul modern și-a pierdut sensul identității. Nu mai știe cine este și pentru ce trăiește. Mai mult, încearcă să înlocuiască rolul tradițional pe care l-a îndeplinit până acum cu altceva, mai modern, mai sofisticat, mai adaptat la „tehnologizarea" mereu crescândă a vieții contemporane. Dar, fundamental, omul începutului de mileniu trei nu se deosebește de străbunicul său care nu își pierdea nopțile vizionând programele transmise prin satelit. Are aceleași nevoi și a fost creat pentru același scop. Confuzia și ignoranța în legătură cu rolul femeii și al bărbatului sunt vinovate, în mare măsură, de starea deplorabilă a multor familii contemporane, de erodarea moralității, de care toți ne plângem, dar puțini facem ceva, de numărul crescând al divorțurilor cu tot cortegiul de traume repercutat mai ales asupra copiilor.

Cartea pe care o propunem cititorului cu puțin timp și pentru el însuși, pentru definirea identității lui sexuale, face parte din seria de trei cărți scrise de Dr. James Dobson în care abordarea subiectului este prin întrebări și răspunsuri. Din acest ciclu mai fac parte „Creșterea Copiilor" și „Armonia în familie". Succesul de care s-a bucurat această serie ne-a îndemnat la retipărirea, în prima fază, a două dintre ele, cartea de față și, sperăm cât de curând, „Creșterea copiilor".

Veți găsi în această carte subiecte „fierbinți" pentru majoritatea dintre noi. Autorul răspunde la multe întrebări puse de cititori referitoare la identitatea bărbatului și a femeii, la rolul tradițional al celor doi în zidirea căminului, la conflictele ce apar în familie, la homosexualitate și la vârsta de mijloc. Facem o referire specială la subiectul femeii casnice, un „lux" pentru majoritatea femeilor în contextul economic din țara noastră. Suntem de acord cu importanța covârșitoare a „slujbei" de mamă și credem că în cazul în care nu ar fi fost condiționată de considerente economice, dedicarea femeii în special acestui rol ar fi însemnat un progres real al societății românești. Nu știm în ce măsură se pot aplica ideile autorului în contextul nostru, dar nu putem să nu recunoaștem valoarea lor.

Sperăm ca această carte să fie utilă la clarificarea unora dintre dilemele omului modern și la sprijinirea familiei, singura în măsură să asigure supraviețuirea societății.

Noua Speranță
Timișoara, 2002

Cuprins

Focus on the Family 9

Dragostea romantică 17

Conflictul în căsnicie 23

Femeia casnică 43

Dr. Dobson vorbeşte despre familie 61

Unicitatea masculină şi cea feminină 69

Semnificaţia masculinităţii 79

Viaţa sexuală a adulţilor 97

Homosexualitatea 119

Rezolvarea problemelor legate de menopauză 125

La vârsta de mijloc şi după... 147

Comentarii finale 153

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

Autorul acestei cărți, James Dobson, face apel la convingerile sale, adânc înrădăcinate în valorile iudeo-creștine, pentru a introduce în familiile de astăzi principiile „disciplinei, dragostei, respectului de sine, loialității și fidelității."

Charles W. Phillips

Focus on the Family

Gândiți-vă la un om care a scris opt best-seller-uri, are un program de radio care este difuzat de 900 de stații de radio, este autorul unor serii de filme vizionate de 50 de milioane de spectatori și care apare în emisiuni de televiziune. Un astfel de om este o celebritate, o personalitate marcantă. Sau, altfel spus, numele lui este James Dobson.

Un om înalt, chipeș, familiar, ferm dar simpatic, James Dobson a început să cucerească în ultimul timp o celebritate care depășește cercurile creștine. Datorită tendinței actuale de întoarcere spre conservatorism, filozofia lui de viață, în care familia ocupă primul loc, a ajuns să fie la modă, valorile lui tradiționale sunt, pe neașteptate, acceptate iar ideile sale se răspândesc tot mai mult.

J. Dobson are mai multe chipuri, în funcție de cine îl privește. Unii au găsit șapte, alții chiar opt roluri, iar în cursul unei singure zile el trece, des și abil, de la unul la altul, astfel încât la lista

calităților sale, înșirate după titlul de doctor, ar mai putea fi așezată încă una, aceea de actor capabil să treacă rapid de la un rol la altul. Deși îndeplinește multe roluri: tată, soț, profesor de pediatrie la Universitatea Southern California School of Medicine, psiholog, autor, personalitate a emisiunilor de radio și televiziune, Dobson reușește totuși să păstreze un echilibru adecvat. A învățat care este soluția păstrării echilibrului: stabilirea și menținerea priorităților, fără a permite vreunei obligații să le domine pe celelalte.

Influența sa covârșitoare în domeniul psihologiei copiilor și familiei a fost asemănată cu cea exercitată de Dr. Benjamin Spock cu douăzeci de ani în urmă, cu toate că asemănările se opresc aici. Dobson este conservator din punct de vedere politic, adept al disciplinei severe, al folosirii corespunzătoare a nuielei spre binele copilului și care aplică ceea ce susține în cărți, filme și conferințe în lumea întreagă.

„Cel mai important lucru este că sunt un creștin convins, explică el. Am crescut într-un cămin creștin și aceste valori sunt adânc înrădăcinate în ființa mea. Cea mai mare parte a principiilor pe care le susțin provin din conceptele creștine tradiționale cu privire la familie și cămin. Mă simt deosebit de satisfăcut de faptul că sunt folosit de Dumnezeu în viețile altor oameni. Munca nu este o trudă pentru mine; de fapt, mă simt extraordinar de bine făcând ceea ce fac. Cel mai dificil aspect este acela de a controla toate lucrurile, astfel încât identitatea mea profesională să nu se interfereze cu cea de soț și tată."

Acest conflict inevitabil între viața profesională și cea particulară l-a convins să înregistreze pe casete seminariile „Focus on the Family". Aceste seminarii, la care preda chiar J. Dobson, erau de una sau două zile, iar subiectele principale abordate erau: cum să fii un părinte creștin, pregătirea pentru adolescență, dezvoltarea respectului de sine și conflictul dintre voința părintelui și a copilului. Când i-a fost sugerată pentru prima dată ideea unui

film, de către Word Publishers din Waco, Texas, a reacționat negativ, argumentând că nimeni nu va petrece atât de mult timp pentru a urmări cele șapte filme de câte o oră în care un om vorbește despre valorile tradiționale și disciplină. Totuși, după mai multe ezitări, a fost de acord cu acest proiect și astăzi recunoaște că temerile sale cele mai mari s-au dovedit complet nefondate.

„Filmele au fost metoda prin care am răspuns mai multor cereri simultane, își amintește el. Nu mai puteam face față, având între 500 și 1000 de cereri pe an și nu puteam accepta decât șase pe lună. Aceasta nu pare mult dacă nu ținem seama că majoritatea seminariilor se țineau la sfârșitul săptămânii. Astfel nu îmi rămânea timp pentru copiii mei. Am început să simt că pierd ceva important. Filmele mi-au permis să stau acasă și să trimit totodată aceste mesaje importante."

Casetele prezentate, de obicei pe durata a șapte săptămâni sau în șapte zile succesive, au avut nu numai un impact imediat, ci și o putere de atracție continuă. Responsabilii comerciali de la Waco Publishers au afirmat că aproximativ 50 de milioane de oameni au vizionat filmele, cu o medie de 100.000 pe săptămână. În cele mai multe cazuri, filmele erau vizionate în bisericile locale — peste 50.000 după ultima estimare — dar multe alte organizații, cum ar fi NFL, PTA și personalul din cadrul armatei, au vizionat de asemenea această serie de filme.

Filmele sunt simple. Ele au fost realizate în toamna anului 1978, când Dobson trebuia să susțină atât de căutatul seminar „Focus on the Family" în fața a trei mii de oameni înghesuiți în sala Laurie Auditorium din San Antonio. Printre invitați se număra soția lui, Shirley, mama, Myrtle, și o echipă de filmare care urma să înregistreze pe casete video cursurile ținute vineri după-amiaza și întreaga zi de sâmbătă. Cu excepția momentelor de deschidere și a câtorva secvențe din auditoriu, conținutul filmelor se rezumă la prezentarea lui Dobson, care vorbea de pe podium sau, ocazional, scria pe tablă. Surprinzător, fiecare oră de

curs a trecut foarte repede, datorită lecțiilor foarte bine documentate, a modului relaxat în care erau predate și a frecventelor anecdote. Dobson s-a bazat pe experiența lui de tată al unei fete de douăzeci de ani și al unui băiat de cincisprezece, precum și pe timpul petrecut ca profesor de pediatrie la Universitatea Southern California, secția medicină. Și-a adus aminte de prima ocazie când fiica lui a avut mai mulți invitați acasă iar el, în calitate de observator, a sesizat popularitatea de care se bucurau fetele printre invitați. Pornind de la aceste amintiri, discuția se referă la presiunile sociale exercitate de colegi și la importanța unei imagini pozitive despre sine. Amintirile despre „cei doi ani teribili" ai fiului său au servit ca punct de plecare pentru discuțiile în legătură cu toți copiii încăpățânați și adolescenții cu voință puternică.

„Dacă am un motiv pentru ceea ce fac, atunci acesta este dorința mea de a pune la dispoziția familiei contemporane înțelepciunea eticii iudeo-creștine, acea înțelepciune tradițională pe care o avem de mii de ani, explică Dr. Dobson. Principiile nu s-au schimbat, ele sunt încă valabile. Mă refer la disciplină, dragoste, respect de sine, loialitate și fidelitate între soț și soție și devotamentul față de familie. Acestea nu sunt idei noi; niciodată nu am afirmat că am inventat ceva nou. Încrederea pe care o am în ideile pe care le susțin se întemeiază pe faptul că nu eu sunt inventatorul lor, ele au existat cu mult timp înainte de nașterea mea. Singurul lucru pe care l-am făcut a fost să preiau această înțelepciune tradițională, pe care o avem de mii de ani, și să o prezint într-o formă interesantă și amuzantă. Sper ca ideile acestea să captiveze imaginația oamenilor și să le ofere motivația necesară pentru a face ceea ce știau deja că este bine."

Familia Dobson însăși face parte din această prezentare amuzantă. Deși Dobson își asumă cu mult curaj rolul de susținător material și protector al familiei, cu greu l-am putea asemăna cu omul de Neanderthal, care pretindea supunere oarbă și își târa soția după el trăgând-o de păr. Dobson a avut partea lui de schimbat

scutece, spălat vasele şi este încântat de soţia lui, Shirley, fostă profesoară, de uşurinţa şi talentul pe care le dovedeşte în clădirea căminului. Relaţia dintre ei este durabilă, solidă, caldă, întemeiată pe respectul reciproc.

„Suntem căsătoriţi de douăzeci şi cinci de ani şi soţia este, cu adevărat, cel mai bun prieten al meu. Dacă aş avea la dispoziţie o seară pe care să o petrec în compania unei personalităţi, aş alege-o pe soţia mea, Shirley. Avem o mulţime de lucruri în comun şi faptul că trăiesc de douăzeci şi cinci de ani cu o persoană şi totuşi o găsesc interesantă, este o dovadă concludentă a puterii dragostei."

Cu toate că lecţiile sale sunt presărate cu exemple din arhiva familiei, Dobson este atent să se oprească la timp pentru a nu periclita viaţa particulară a familiei. A descoperit pericolul supraexpunerii în public a familiei sale, atunci când lui Ryan, care avea cinci ani şi îl însoţea la o conferinţă unde trebuia să vorbească, i s-a cerut un autograf. Băiatul, uimit, a răspuns: „Dar nici măcar nu ştiu să scriu." Din acel moment subiectul muncii tatălui său a fost puţin abordat acasă. Copiii ascultă rar emisiunile radiofonice ale tatălui lor (transmise timp de jumătate de oră zilnic de către 900 de staţii de radio), nu urmăresc prea des emisiunile de televiziune în care apare tatăl lor şi nu sunt preocupaţi de activitatea înfloritoare a organizaţiei sale, care primeşte zilnic în jur de 6.200 de scrisori.

În pofida imaginii de „Super-tată", Dobson nu se simte apăsat de necesitatea de a creşte doi copii perfecţi, „ca la carte". Observatorii exteriori pot privi la familia Dobson ca la o familie model, dar el însuşi are o părere mai realistă.

„Copiii mei sunt sănătoşi, par fericiţi şi obţin rezultate bune la şcoală. Dar Danae şi Ryan nu trebuie să dovedească validitatea principiilor pe care le susţin eu. Ele sunt valide chiar dacă eu, ca tată, am dat greş. Au existat înainte de mine şi vor supravieţui şi după mine. Dumnezeu nu are nevoie de mine pentru a dovedi

valabilitatea învățăturilor Sale despre familie. Chiar dacă familia mea eşuează lamentabil, dar eu mă rog să nu se întâmple aşa, totuşi principiile divine rămân valabile."

„Şi vor rămâne valabile şi peste cincizeci de ani când epoca toleranței, generația dominată de concepția «eu sunt primul» şi modul de viață întemeiat pe lozinca, «Fiecare pentru el», vor lua drumul tuturor capriciilor şi ideilor trecătoare, crede Dobson. Oamenii se orientează din nou spre valorile tradiționale, afirmă Dobson, şi cu toate că celula familiei este în pericol, există, din fericire, o recunoaştere a gravității situației şi o sete de informații care te pot ajuta."

„Cel mai grav pericol care amenință familia este foarte rar menționat, afirmă Dobson. Putem vorbi despre alcool, droguri, infidelitate, dar o amenințare mult mai frecventă este cea a obligațiilor prea numeroase. Mă refer la soții care sunt prea obosiți pentru a face o plimbare împreună, pentru a se înțelege unul pe celălalt, pentru a-şi împlini nevoile unul altuia, pentru a-şi rezerva un timp de recreere, de joacă alături de copii şi de a se închina împreună înaintea lui Dumnezeu. Soțul lucrează deseori şi după program pentru a menține un anumit standard de viață pentru familia sa; soția lucrează şi încearcă să supravegheze căminul; fiecare se află în pragul extenuării. Eu văd în această situație drumul cel mai rapid spre distrugerea familiei, lucru care se poate întâmpla foarte uşor."

„Evident că trebuie să muncim pentru a ne câştiga existența, dar supunerea la unele obligații suplimentare este cu totul altceva. De ce trebuie, obligatoriu, să avem un standard de viață pe care nu l-am avut cu treizeci de ani în urmă? Cred că pentru acest standard sacrificăm unele lucruri care sunt de neînlocuit, cum ar fi relațiile din cadrul familiei, dragostea dintre soț şi soție, dintre părinți şi copii. Când vei fi pe patul morții şi te vei gândi la viața pe care ai trăit-o, nu îți vei aminti de maşina cea nouă, de mobila scumpă sau de casa pe care ai cumpărat-o. Îți vei aduce aminte de

oamenii care te-au iubit, care s-au ocupat de tine şi pentru care ai reprezentat ceva. Dacă aceste aspecte vor fi importante pentru tine atunci, trebuie să aibă aceeaşi importanţă acum şi trebuie să ne trăim viaţa conform acestor valori."

Unii cred că a te ocupa de problemele altor familii este descurajant, dar Dobson vede în această profesie o împlinire. Este un om al principiilor, iar principiile reprezintă miezul mesajului său.

„Aceste principii dau rezultate când sunt aplicate şi când nu permitem nevoilor proprii să îi domine pe toţi ceilalţi membri ai familiei. Oamenii au învăţat să strige ca să îşi revendice drepturile. La nivel naţional, acest lucru este dezastruos. Lucrurile merg bine numai atunci când spun: «Mă preocupă soarta ta, tot atât de mult ca şi a mea. Nevoile tale sunt şi nevoile mele.» Aceasta face ca viaţa să merite să fie trăită, nu obiceiul de a bate cu pumnul în masă, de a strânge din dinţi şi de a încerca să îţi croieşti singur calea."

Modul în care Dobson îşi prezintă concepţiile este liniştit, dar câştigă mulţi adepţi de fiecare dată când vorbeşte la seminarii, prin filme sau când scrie cărţi.

„Cred că este foarte important să îmi folosesc creativitatea pentru a descoperi care sunt durerile şi nevoile oamenilor şi apoi să încerc să îi ajut. Nu mă consider un reformator care încerc singur să schimb lumea, dar fac ce pot. Îmi îndeplinesc slujba mea."

Articol din *Saturday Evening Post*, aprilie 1982.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

capitolul 1

Dragostea romantică

Credeți că există dragoste la prima vedere?

Deşi unii cititori nu vor fi de acord cu mine, afirm că dragostea la prima vedere este o imposibilitate emoțională şi fizică. De ce? Deoarece dragostea nu este doar un entuziasm de moment, romantic; înseamnă mai mult decât dorința de a te căsători cu un potențial partener; trece dincolo de atracția sexuală intensă; depăşeşte cu mult emoția de a câştiga un râvnit premiu social. Toate acestea sunt emoții manifestate instantaneu, la prima vedere, *dar ele nu reprezintă dragostea.*

Dragostea adevărată, spre deosebire de concepțiile atât de răspândite, este o expresie a celei mai profunde aprecieri pentru o ființă umană; este o sensibilitate față de nevoile celuilalt, trecute, prezente şi viitoare. Este lipsită de egoism, capabilă să dăruiască şi să se preocupe de celălalt. Credeți-mă, acestea nu sunt atitudini în care cineva „cade" orbeşte, ca într-o groapă.

Am reuşit să dezvolt o dragoste durabilă față de soția mea, dar aceasta nu s-a întâmplat instantaneu. Dragostea *s-a dezvoltat* şi acest proces are nevoie de timp. A fost necesar să o cunosc pentru a putea aprecia profunzimea şi stabilitatea caracterului ei, pentru a mă familiariza cu nuanțele personalității ei, de care mă bucur

acum. Familiaritatea din care izvorăşte dragostea nu poate fi generată de o „seară încântătoare, într-o cameră aglomerată". Nu poți iubi pe cineva necunoscut, oricât de atrăgător pare!

Credeți că se poate face cu uşurință deosebire între dragostea adevărată şi dragostea pur pasională?

Nu, nu cred. Trebuie să accentuez cu toată forța următorul lucru: euforia dragostei pasionale pare a fi dragostea la cel mai înalt nivel al ei, dar *niciodată* nu este o stare permanentă. Atât şi nimic mai mult! Dacă crezi că poți trăi numai pe vârful unui munte, an după an, mai bine renunță! Emoțiile parcurg mereu un ciclu: intense-mici-intense şi deoarece sentimentul romantic este şi el o emoție, va oscila cu certitudine.

Dar cum putem distinge dragostea adevărată de pasiunea temporară? Dacă nu ne putem bizui pe sentimente, cum putem decide dacă ne vom angaja sau nu, cu toată voința, într-o astfel de relație? La aceste întrebări există un singur răspuns: este nevoie de timp. Cel mai bun sfat pe care îl pot oferi unui cuplu care doreşte să se căsătorească (sau se află în fața altei decizii care le va influența întreaga viață) este: *nu* adoptați decizii importante, hotărâtoare pentru tot restul vieții în grabă şi sub imperiul emoțiilor. Dacă aveți îndoieli, aşteptați. Această sugestie este utilă pentru fiecare dintre noi.

Credeți că Dumnezeu alege un partener special pentru fiecare creştin în parte şi apoi are grijă să ajungă să se căsătorească?

Nu, aceasta este o supoziție periculoasă ca să îți întemeiezi pe ea concepția despre căsătorie. Un tânăr de care m-am ocupat mai demult mi-a spus că într-o noapte s-a trezit cu impresia intensă că Dumnezeu dorea ca el să se căsătorească cu o fată pe care a

întâlnit-o doar ocazional. Dimineața a căutat-o și i-a transmis mesajul, care — presupunea el — a venit din partea lui Dumnezeu. Fata s-a gândit că nu ar fi bine să Îl supere pe Dumnezeu și a acceptat propunerea. Sunt căsătoriți de șapte ani și luptă din răsputeri pentru supraviețuirea căsniciei lor, chiar din ziua nunții!

Oricine crede că Dumnezeu obstrucționează dreptul alegerii libere a fiecărui om și îi garantează astfel o căsnicie reușită, va avea un șoc. Aceasta nu înseamnă că Dumnezeu nu este preocupat de alegerea unui partener de viață sau că nu va răspunde unor cereri specifice de călăuzire într-o decizie atât de importantă. Bineînțeles că trebuie să știm care este dorința lui Dumnezeu într-o problemă decisivă, așa cum este aceasta, iar eu însumi m-am consultat în repetate rânduri cu Dumnezeu înainte de a cere mâna viitoarei mele soții. Totuși, nu cred că Dumnezeu conduce o agenție matrimonială pentru toți cei care I se închină. El ne-a dăruit capacitatea de judecată, bunul simț și puterea de a alege și se așteaptă ca noi să folosim aceste înzestrări și în problemele matrimoniale. Cei care cred altceva se aruncă impulsivi în căsătorie, gândind, „Dumnezeu ne-ar fi oprit dacă nu ar fi aprobat căsătoria noastră." Este o poziție periculoasă pentru o decizie atât de importantă.

Credeți că dragostea dintre soț și soție este permanentă, durează o viață întreagă?

Poate fi și ar trebui să fie. Totuși, chiar și dragostea adevărată este o floare fragilă. Dacă vrem să supraviețuiască, trebuie să o menținem și să o protejăm. Dragostea poate dispărea când un soț lucrează șapte zile pe săptămână, când nu există timp pentru clipe romantice, când soțul și soția uită cum să vorbească unul cu celălalt. Latura romantică a relației de dragoste se poate ofili datorită presiunilor de rutină ale vieții. Pe ce poziție se situează

căsnicia în ierarhia valorilor dumneavoastră? Îi mai rămân doar rămăşiţele programului dumneavoastră supraaglomerat sau este ceva de valoare care trebuie păstrat? Dacă nu este întreţinută, dragostea veritabilă se stinge.

Am nouăsprezece ani şi sunt necăsătorită. Ştiu că în căsnicie apar şi situaţii deosebit de dificile. Dacă este aşa, merită oare efortul?

Sunt de acord cu tine, o căsnicie nefericită este o experienţă îngrozitoare, dar, pe de altă parte, o căsnicie reuşită este o comoară pentru întreaga viaţă. Dintr-un punct de vedere personal, îţi pot spune despre căsnicia mea cu Shirley că este lucrul cel mai minunat din viaţa mea şi există milioane de alţi oameni care pot aduce o mărturie similară. Vezi, viaţa te va confrunta cu probleme, indiferent de opţiunile tale; dacă rămâi singură, frustrările tale vor fi de natură diferită, dar vor exista. În legătură cu opţiunea de a te căsători sau nu îţi voi da un sfat pe care l-am primit eu însumi de la un învăţător de Şcoală duminicală, al cărui nume nu mi-l mai amintesc. Iată ce m-a învăţat el: „Nu te căsători cu persoana cu care poţi trăi; căsătoreşte-te cu persoana fără de care nu poţi trăi... dacă apare în viaţa ta." Oricare opţiune vei alege, să ştii că viaţa de căsnicie nu este un panaceu universal, care rezolvă orice problemă şi, dacă doreşti dezvoltarea căsătoriei la întregul potenţial pe care îl posedă, atunci este necesară o dăruire totală din partea ambilor parteneri.

Credeţi că soţii şi soţiile fericite pot trăi fără dispute şi conflicte?

Nu. Căsniciile cele mai fericite sunt acelea în care soţii au învăţat *cum* să facă faţă disputelor şi conflictelor. Doresc să vă spun că între disputele sănătoase şi cele dăunătoare există o mare

diferență, în funcție de modul în care sunt abordate neînțelegerile. Într-o căsnicie instabilă, ostilitatea este adeseori îndreptată direct împotriva persoanei partenerului: „Nu ești în stare să faci ceva ca lumea; de ce oare m-am căsătorit cu tine? Ești incredibil de stupidă și, pe zi ce trece, semeni tot mai mult cu mama ta." Aceste comentarii despre persoana partenerului lovesc direct în centrul sentimentului valorii personale și produc crize interioare intense. Evident, astfel de conflicte tăioase sunt extrem de dăunătoare pentru o căsnicie. De cealaltă parte, conflictele normale rămân concentrate asupra problemei care a stârnit neînțelegerea: „Cheltuiești banii mai repede decât îi pot câștiga!"; „Mă deranjează când nu mă anunți că vii mai târziu la masă!"; „Aseară m-ai făcut să mă simt prost în fața prietenilor noștri." Aceste conflicte, încărcate totuși de o mare tensiune emoțională, sunt mult mai puțin dăunătoare pentru forțele ce se confruntă. Un cuplu normal le poate rezolva prin compromisuri și negocieri, iar a doua zi, „câmpul de luptă" poate fi ușor curățat de resturile conflictului.

Capacitatea de a aborda conflictele într-un mod *adecvat*, este poate cel mai important concept pe care trebuie să îl învețe tinerii căsătoriți. Cei care nu deprind această tehnică, nu au decât două alternative: 1) să canalizeze toate supărările spre interiorul lor, unde vor mocni și se vor acumula timp de o viață întreagă, sau 2) să atace direct personalitatea partenerului. Cuplurile care adoptă una dintre pozițiile de mai sus pot fi întâlnite în sălile tribunalului.

capitolul 2

Conflictul în căsnicie

Care este problema cea mai frecventă din căsnicie, despre care ați auzit?

Să presupunem că mâine după-amiază la ora patru dau o consultație de specialitate unei persoane care vine pentru prima dată la mine. Cine este această persoană și ce o aduce la mine? În primul rând, pacientul va fi, probabil, doamna Jones și nu soțul ei. Rareori se întâmplă ca bărbatul să fie primul care caută o consiliere în astfel de probleme și, chiar dacă o face, motivele lui sunt diferite de ale soției lui. Ea vine pentru că mariajul ei o scoate din minți. El vine pentru că *soția* lui este cea care îl deranjează.

Doamna Jones va avea, probabil, între douăzeci și opt și patruzeci și doi de ani, iar problema ei va fi *extrem* de familiară pentru mine. Cu toate că detaliile vor fi diferite, frustrarea despre care îmi va povesti mâine după-amiază se va conforma unui tipar deja bine cunoscut. Iată cam ce îmi va spune:

John și cu mine eram îndrăgostiți unul de altul când ne-am căsătorit. În primii doi sau trei ani am avut de înfruntat unele probleme, în special de ordin financiar, dar știam că el mă iubește, iar el știa că și eu îl iubeam. Apoi, ceva a început să se schimbe.

Nu sunt sigură dacă pot descrie exact ce s-a întâmplat. Cu cinci ani în urmă a fost promovat la locul de muncă şi aceasta îi cerea să lucreze mai mult. Dar am avut nevoie de aceşti bani, deci nu ne-a îngrijorat timpul suplimentar în care trebuia să lucreze. Dar cursa aceasta nu s-a mai oprit niciodată. Acum vine târziu în fiecare seară. Este atât de obosit încât îl aud cum îşi trage picioarele după el. Întreaga zi aştept sosirea lui pentru că am atât de multe lucruri să îi spun, dar el nu prea are chef de vorbă. Deci, îi pregătesc cina şi mănâncă singur. (Eu şi copiii cinăm mai devreme.) După cină, John mai dă câteva telefoane şi lucrează la birou. Vă spun drept, îmi place să vorbească la telefon pentru că, măcar aşa, îi pot auzi glasul. Apoi se uită la televizor şi se culcă. Acesta este programul zilnic, cu excepţia zilei de marţi când joacă baschet sau, ocazional, în unele seri are întâlniri de serviciu. În fiecare sâmbătă dimineaţa joacă golf cu câţiva prieteni, iar duminica o petrecem, aproape întreagă, la biserică. Credeţi-mă, uneori trec două sau trei luni fără să avem o singură discuţie mai profundă. Înţelegeţi ce vreau să spun? Mă simt atât de singură în casă, cu trei copii care se agaţă mereu de mine. În vecini nu sunt prea multe femei acasă deoarece majoritatea lucrează.

Dar mai sunt şi alte lucruri care mă deranjează la John. Rareori mă scoate undeva în oraş, iar luna trecută a uitat de aniversarea noastră. Uneori mă întreb dacă are măcar un singur gând romantic. Nu poate deosebi un trandafir de o garoafă, iar la Crăciun îmi scrie pe felicitare doar „John." Între noi nu există apropiere şi căldură, dar, la sfârşitul zilei, doreşte să avem relaţii sexuale. Iată-ne întinşi în pat, fără să fi comunicat cu adevărat de săptămâni. Nu este deloc tandru sau drăguţ, dar doreşte să răspund cu pasiune apetitului său sexual. Vă spun că nu o pot face. Desigur, îmi îndeplinesc datoria de soţie, dar nu îmi face nici o plăcere. După încheierea celor două minute de satisfacţie, John se întoarce pe partea cealaltă şi adoarme, iar eu stau întinsă lângă el plină de resentimente şi simţindu-mă ca o prostituată ieftină. Puteţi crede

așa ceva? Mă simt pur și simplu folosită de propriul soț pentru satisfacerea dorințelor lui sexuale! Aceasta mă aruncă într-o stare de depresie profundă! Această stare durează deja de mai mult timp. Simt că nimeni nu mă iubește... Sunt o mamă ratată și o soție îngrozitoare. Uneori cred că nici Dumnezeu nu mă mai iubește.

Ei bine, dați-mi voie să vă spun ce s-a întâmplat recent între noi. Ne-am certat des. Conflictele au fost serioase. Cred că aceasta este singura cale de a-i atrage atenția. Săptămâna trecută am avut o dispută incredibil de dură chiar în fața copiilor. A fost groaznic. Lacrimi. Strigăte. Insulte. Tot ce vă puteți imagina. Două zile am stat la mama. Acum nu mă pot gândi decât la divorț ca la singura cale de scăpare. Oricum, John nu mă mai iubește, deci nimic nu mai are importanță. Acesta este motivul pentru care am venit la dumneavoastră. Oare procedez bine?

Doamna Jones vorbea ca și cum ar fi singura femeie din lume care a trecut prin astfel de probleme. Dar nu este singura. Părerea mea este că aproximativ 90 la sută din divorțuri se datorează unora dintre elementele descrise de doamna Jones: un soț extrem de ocupat, îndrăgostit de munca lui și care tinde să devină lipsit de sensibilitate și romantism, necomunicativ, căsătorit cu o femeie vulnerabilă, singură, romantică și care își pune mereu întrebări cu privire la valoarea ei ca ființă umană. Devin o pereche tipică. El muncește ca un cal, iar ea îl cicălește tot timpul.

Soțul meu este insensibil la nevoile mele, dar cred că este dispus să se schimbe, dacă îl pot face să înțeleagă în ce mod sunt diferită față de el. Mă puteți ajuta să îi comunic eficient nevoile mele?

În primul rând, dați-mi voie să vă spun cum să *nu* o faceți. Nu recurgeți la ceea ce eu numesc „tehnica amenințării," care include

o serie nesfârşită de cicăleli, insistenţe, plângeri şi acuzaţii. Iată un exemplu de aplicare a acestei metode greşite în cazul unui soţ care vine obosit de la serviciu: „George, nu vrei să laşi ziarul deoparte pentru cinci minute şi să mă asculţi? Cinci minute este chiar atât de mult? Oricum, se pare că nu prea îţi pasă de sentimentele mele. De când nu am mai ieşit undeva? Chiar dacă am pleca undeva, ţi-ai lua şi ziarul cu tine. Crede-mă, George, uneori am impresia că nu te mai interesează nimic legat de mine şi de copii. Dacă o dată, măcar o dată, ai manifesta puţină dragoste şi înţelegere, aş cădea la picioarele tale etc... etc... etc."

Evident, nu aceasta este calea de a atrage atenţia lui George. Acest veritabil bombardament îl determină rareori pe soţ să scape mai mult decât câteva cuvinte. În locul acestei metode falimentare, trebuie să alegeţi ocaziile de apropiere şi înţelegere. Pentru ca soţul să înveţe care vă sunt nevoile trebuie să alegeţi bine momentul, cadrul şi metoda eficientă.

1. ***Momentul potrivit.*** Alegeţi un moment când, de obicei, soţul este mai relaxat şi disponibil să discute; poate că această ocazie se va prezenta după cină, când toate luminile se sting, sau poate în prospeţimea dimineţii. Cel mai nepotrivit moment al zilei este prima oră după sosirea soţului de la serviciu. Cu toate acestea primele şaizeci de minute sunt alese cu precădere pentru declanşarea ostilităţilor. Nu vă aruncaţi într-o dezbatere atât de dificilă fără o atentă pregătire prealabilă, asigurându-vă astfel şanse maxime de reuşită.

2. ***Cadrul.*** Situaţia ideală ar fi plecarea undeva într-un loc atrăgător împreună cu soţul dumneavoastră, într-o seară sau într-un week-end. Dacă probleme de ordin financiar vă împiedică, încercaţi să economisiţi din cheltuielile curente sau din alte surse. Dacă totuşi nu puteţi pleca niciunde, încercaţi să ieşiţi în oraş, lăsând copiii cu altcineva. Dacă nici aceasta nu este posibil, încercaţi să găsiţi un moment când viaţa familiei vă permite câteva clipe de linişte, când copiii sunt ocupaţi cu altceva şi telefonul nu

mai sună. În general, cu cât plecați mai departe de casă, cu toate problemele și grijile ei, cu atât vor crește șansele de a ajunge la o comunicare mai profundă.

3. *Metoda.* Este foarte important ca soțul dumneavoastră să nu considere discuția ca un atac la adresa persoanei sale. Noi toți suntem înzestrați cu sisteme defensive care ne protejează în caz de atac. Nu declanșați aceste sisteme defensive. Mai degrabă, modul în care purtați discuția trebuie să fie călduros și plin de iubire. Nu uitați că vorbiți despre nevoile și dorințele *dumneavoastră*, nu despre defectele *soțului*. De asemenea, trebuie să luați în considerare starea lui emoțională. Amânați discuția dacă are probleme dificile la serviciu, dacă nu se simte prea bine sau dacă situațiile prin care a trecut recent l-au afectat serios. Când momentul, cadrul și metoda converg toate spre o situație favorabilă, deschideți-vă sufletul și exprimați-vă cât de bine puteți sentimentele cele mai profunde.

Sugerați cumva că o femeie trebuie să adopte o atitudine servilă, ca un cățeluș în fața stăpânului, cerșindu-i mângâierile?

Cu certitudine nu! Menținerea demnității și respectului de sine este una dintre prioritățile principale ale căsniciei. Trebuie să accentuăm aceasta cu toată tăria. Am observat că majoritatea căsniciilor (dacă nu toate) suferă de deficiența recunoașterii unei caracteristici universale a naturii umane. *Prețuim ceea ce nu reușim să obținem; discreditățm tot ceea ce putem avea! Poftim lucrurile inaccesibile; disprețuim aceleași lucruri atunci când intră definitiv în posesia noastră.* Pentru un copil nici o jucărie nu este atât de frumoasă ca jucăria din vitrina magazinului. Un automobil râvnit de mult timp rareori oferă satisfacția anticipată când este obținut. Acest principiu are consecințe și mai dramatice în planul căsniciei.

Să privim puțin la cazul unui Don Juan, veșnicul îndrăgostit care zboară de la o floare feminină la alta. Inima arde de dorința întâlnirii unei prințese imaginare care își pierde pantofiorul aurit. Fiecare dram de energie este folosit pentru ademenirea ei. Dar intensitatea dorinței lui depinde de inaccesibilitatea ei. În momentul când visul său pătimaș se realizează începe să se întrebe: „Oare aceasta am dorit?" Mai târziu, pe măsură ce relația progresează spre rutina vieții cotidiene, este atras de noi prințese și începe să își frământe mintea căutând o cale de scăpare de modelul deja învechit.

Bineînțeles, nu sugerez că toți bărbații (nici măcar majoritatea lor) se comportă atât de iresponsabil și exploatează slăbiciunile femeilor ca acest veșnic rătăcitor. Dar, la un nivel mai puțin intens, majoritatea bărbaților și femeilor simt aceleași impulsuri. De nenumărate ori am fost martorul transformărilor spectaculoase ale unor relații plictisitoare într-un adevărat torent de iubire și dorințe, atunci când unul din parteneri încearcă să îl respingă pe celălalt și să rupă legătura dintre ei. După ani de apatie, flacăra iubirii arde din nou, alimentată de dorințe romantice și speranțe noi.

Acest principiu se aplică, într-un mod deosebit, familiei mele, în aceste momente. Acum, când scriu aceste rânduri, mă aflu în sala de așteptare a unui spital, unde soția mea, Shirley, trece printr-o dificilă operație la abdomen. Scriu ca să îmi domolesc tensiunea și îngrijorarea. Deși am fost întotdeauna foarte apropiați, în această dimineață dragostea mea tandră și aprecierea mea față de ea se află la un nivel maxim. Cu mai puțin de cinci minute în urmă un chirurg a ieșit din sala de operație și l-a anunțat pe un bărbat care stătea lângă mine că soția lui are cancer. I-a vorbit cam neglijent despre infecția malignă. Chirurgul soției mele va ieși cam peste o oră și mă simt extrem de vulnerabil, temându-mă de ce îmi va comunica. Deși dragostea mea față de Shirley nu a slăbit *niciodată* în aceşti paisprezece ani de când suntem împreună,

totuşi rareori am simţit iubirea cu aceeaşi intensitate ca în aceste momente în care ameninţarea pluteşte în aer. Vedeţi, emoţiile noastre nu sunt provocate doar de obţinerea a ceea ce nu avem, ci şi de posibilitatea unei pierderi ireparabile. (În timp ce scriam propoziţia de mai sus, a apărut doctorul şi mi-a spus că operaţia a decurs normal, fără complicaţii, şi nu au fost depistate urme de cancer. Într-adevăr, sunt un om recunoscător! Simpatia mea profundă s-a îndreptat spre acea familie nefericită la a cărei tragedie am fost martor.)

Iertaţi-mi devierea de la subiect şi permiteţi-mi să reafirm principiul enunţat: *ardem de dorinţa după ce nu putem obţine, dar disprețuim ceea ce nu ne mai poate scăpa din mână.* Această axiomă are semnificaţii majore în problemele romantice şi, fără îndoială, a influenţat şi viaţa *dumneavoastră.* Uităm că nici chiar căsătoria nu anulează sau nu schimbă acest principiu. Ori de câte ori un partener începe să se umilească singur în faţa celuilalt, măcinat de lipsa respectului de sine, când îşi manifestă teama de a nu fi respins de partener, când cerşeşte o mână întinsă, adeseori va întâlni o neaşteptată atitudine de dispreţ din partea celui pe care îl iubeşte şi de care are nevoie. Ca şi în cazul relaţiilor dinaintea căsătoriei, nimic nu stinge mai repede focul romantismului decât această atitudine de dependenţă emoţională şi acceptare a disprețului celuilalt. De fapt, un astfel de partener comunică următorul mesaj: „Oricât m-ai trata de rău, eu tot voi rămâne la picioarele tale, pentru că nu pot supravieţui fără tine." Acesta este modul cel mai eficient pe care îl cunosc de a distruge o frumoasă prietenie.

Ce vă recomand aşadar? Trebuie ca soţii şi soţiile să lupte permanent unul cu celălalt pentru a-şi manifesta independenţa? Nu! Să se joace de-a şoarecele şi pisica pentru a crea condiţiile necesare unei „provocări" a iubirii? Nicidecum! Ceea ce vă sugerez este ca în cadrul căsniciei să vă menţineţi respectul de sine şi sentimentul demnităţii.

Sunt convinsă că îmi pierd soțul. Manifestă semne de plictiseală și lipsă de interes față de mine. În public se poartă nepoliticos cu mine iar acasă mă înconjoară cu tăcere. Și, bineînțeles, viața noastră sexuală este aproape inexistentă. Am insistat și l-am rugat să mă iubească, dar zilnic pierd tot mai mult teren. Ce pot face pentru salvarea căsătoriei noastre?

Aceste simptome descriu ceea ce eu numesc „sindromul capcanei." Mai des decât ne închipuim, bărbații gândesc în felul următor: „Am treizeci și cinci de ani (sau oricare altă vârstă) și de întinerit n-o să mai întineresc. Vreau, într-adevăr, să-mi petrec tot restul vieții mele alături de această femeie? M-am plictisit de ea și alte femei mă interesează mai mult. Dar nu există nici o cale de scăpare pentru că «sunt prins în capcană». Acestea sunt sentimentele care preced, de obicei, infidelitatea conjugală și pot fi simțite în tensiunile dintre soț și soție.

Cum trebuie să reacționeze o soție care înțelege semnalele emise de soțul ei și își dă seama că el se simte prins în capcană? Evident, cea mai greșită metodă ar fi să consolideze barele cuștii soțului ei, dar de cele mai multe ori, exact aceasta este reacția ei inițială. Gândindu-se cât de important este el pentru ea, cât de greu s-ar descurca fără el și dacă nu cumva s-a încurcat cu o altă femeie, îngrijorarea o cuprinde și o îndeamnă să se agațe și mai tare de el, să-l țină mai strâns. Disperarea cu care își pledează cauza și rugămințile nu îl determină pe soț decât să o disprețuiască mai tare și relația lor va continua să se destrame. Datorită experienței pe care am acumulat-o sfătuind multe cupluri cu probleme, am descoperit o cale mult mai eficace. Cea mai bună metodă de a readuce un partener înapoi în centrul iubirii reciproce nu este cea de a-i face jocul, implorându-l și cerșindu-i dragostea. În loc de a-i spune: „De ce te porți așa cu mine?" „De ce nu vorbești cu mine?" sau „De ce nu mă mai iubești?", soția ar trebui să se retragă puțin. Când trece pe lângă soțul ei pe hol, deși

în mod obişnuit l-ar atinge sau i-ar vorbi, ar fi mai bine să se prefacă că nici nu l-a observat. Dacă el o tratează cu tăcere, ea ar trebui să răspundă la fel. Totuşi, nu trebuie să manifeste ostilitate şi agresivitate şi să explodeze atunci când el o întreabă ce are. Mai degrabă răspunsul ei trebuie să fie liniştit, încrezător şi... misterios. Efectul acestei comportări este deschiderea capcanei. În loc să i se arunce de gât şi să se lipească de el ca o lipitoare, soţia ar trebui să slăbească strânsoarea şi să-şi provoace astfel soţul. Urmarea va fi că el va începe să se întrebe dacă nu cumva a mers prea departe şi este pe punctul de a pierde ceva extrem de preţios. Dacă totuşi nu se va întoarce la soţia lui, înseamnă că relaţia dintre ei s-a răcit iremediabil.

Ceea ce vă recomand este foarte greu de exprimat în scris şi sunt convins că unii cititori vor interpreta greşit sugestiile mele. Nu recomand dezlănţuirea unui acces de furie, să puneţi piciorul în prag şi să vă cereţi cu insistenţă drepturile conjugale sau să alunecaţi într-o stare de profundă tristeţe. Vă rog să nu mă consideraţi alături de acele voci contemporane care mobilizează toate forţele feminine la o bătălie sexuală totală. Nimic nu este mai neatractiv pentru mine ca o femeie furioasă, hotărâtă să pună mâna pe ce este al ei, într-un fel sau altul. Nu, răspunsul nu este un acces de mânie, ci afişarea unei liniştite încrederi în sine!

Pe scurt, demnitatea în cadrul căsniciei se menţine în acelaşi mod ca în timpul primelor întâlniri. Atitudinea potrivită este: „Te iubesc şi îţi sunt total devotată, dar nu pot controla decât jumătate din relaţia noastră. Nu pot pretinde dragostea ta în schimbul iubirii pe care o am eu faţă de tine. Ai venit la mine din proprie voinţă când ne-am căsătorit. Nimeni nu ne-a forţat să ne unim prin căsătorie. Numai aceeaşi voinţă liber exercitată poate întreţine dragostea noastră. Dacă te decizi să mă părăseşti, voi fi rănită şi zdrobită peste măsură deoarece nu am păstrat nimic pentru mine, m-am dăruit ţie cu toată fiinţa mea. Cu toate acestea, te las să pleci şi, în cele din urmă, voi supravieţui. Nici la început nu am putut să te oblig să mă iubeşti, nici acum nu o pot face."

Uneori, această deschidere a capcanei conduce la schimbări revoluționare ale relației dintre parteneri.

Cu toate că o iubesc mult pe soția mea (și sunt convins că și ea mă iubește), totuși relația dintre noi nu a progresat deloc în ultimii ani. Se pare că nu facem altceva decât să muncim, să facem curățenie în casă, să ne ocupăm de copii, să reparăm ce se strică prin casă, mașina etc. — știți și dumneavoastră, responsabilitățile de rutină ale vieții. Cum putem evada din acest mod de viață care ucide tot romantismul și frumusețea? Cum putem împrospăta căsătoria noastră?

Eu numesc viața pe care ați descris-o „viața de rutină", referindu-mă la nesfârșitele responsabilități ale adulților, care pot deveni apăsătoare și chiar distructive pentru o căsătorie. Dacă lăsați viața să continue în acest ritm, sunteți în pericol să sacrificați ceva prețios din relația dumneavoastră. Vă sugerez să depuneți efortul de a introduce patru ingrediente noi în viața căminului dumneavoastră.

Primul pas este plăcerea. O dată pe săptămână ar trebui să ieșiți undeva singur cu soția, lăsând copiii acasă. De asemenea, găsiți unele activități cu întreaga familie, cum ar fi sportul, alte forme de recreere sau alte opțiuni care vă stau la dispoziție.

În al doilea rând, trebuie să întrețineți focul romantismului din relația voastră prin bilețele de dragoste, surprize, câte o cină la lumina lumânărilor, scurte călătorii neașteptate sau alte posibilități pe care le aveți la îndemână.

În al treilea rând, *trebuie* să vă rezervați timp și energie pentru relații sexuale semnificative. Trupurile obosite nu pot participa decât la relații sexuale marcate de extenuare fizică. Aspectul fizic al relației conjugale poate și trebuie abordat în mod creator.

În al patrulea rând, căsniciile cele mai fericite sunt acelea în care amândoi partenerii se străduiesc să dezvolte respectul de sine al celuilalt. Nevoile eului *pot* fi împlinite în cadrul familiei şi nimic nu contribuie mai mult la apropierea şi stabilitatea din cadrul căminului decât transmiterea sentimentelor de încredere şi respect reciproc ale celor doi soţi.

Fiecare adult responsabil trebuie să fie preocupat de sarcinile „vieţii de rutină", dar aceste obligaţii nu trebuie să atace sănătatea fizică şi psihică a căsniciei şi nici armonia dintre soţi.

Am ajuns la concluzia că soţul meu *nu poate* înţelege nevoile mele emoţionale. Nu citeşte cărţile pe care i le dau, nu merge la seminarii pe aceste teme şi nici nu vorbeşte cu mine despre frustrările mele. Totuşi, este un om bun, fidel şi un tată eficient. Cum mă sfătuiţi să rezolv această dilemă?

Răspunsul pe care îl voi da *nu* vă va mulţumi. Dar ştiu că este în armonie cu Scriptura. Sfatul meu este să schimbaţi ce se poate modifica, să explicaţi ce se poate înţelege, să-l învăţaţi ce poate să perceapă, să soluţionaţi ce se poate rezolva şi să negociaţi acolo unde se poate ajunge la un compromis. Creaţi căsnicia cea mai bună pe care o puteţi realiza din materia primă pe care o aduc în cămin două fiinţe imperfecte, cu două personalităţi unice, distincte. *Dar în cazul muchiilor tăioase care nu se pot netezi şi al defectelor care nu se pot remedia, încercaţi să vă dezvoltaţi cea mai bună perspectivă cu putinţă asupra dificultăţilor respective şi hotărâţi-vă să acceptaţi realitatea aşa cum este.* Primul principiu al menţinerii sănătăţii psihice este acceptarea acelor lucruri care nu pot fi schimbate. Foarte uşor poţi fi zdrobit de situaţii adverse care îţi scapă de sub control, dar poţi şi să te decizi să le suporţi. Poţi avea *voinţa* să rămâi ferm sau să te refugiezi în laşitate.

Cineva a scris:

> Viața nu îmi poate da bucurie și pace,
> dar eu pot avea *voința* să le am
> Viața nu îmi oferă decât timp și spațiu,
> dar eu le pot umple.

Puteți accepta faptul că soțul dumneavoastră *niciodată* nu va fi în stare să vă împlinească toate nevoile și aspirațiile? Rar se întâmplă ca o ființă umană să satisfacă orice speranță sau dorință care arde în pieptul altui om. Evident, moneda are două fețe: nici dumneavoastră nu puteți fi soția perfectă pentru el. El nu este mai bine înzestrat decât dumneavoastră să satisfacă întreaga gamă de nevoi emoționale pe care le aveți, decât sunteți dumneavoastră să deveniți partenerul sexual ideal pe care îl visează el. Fiecare partener trebuie să accepte slăbiciunile, defectele, nervozitatea, oboseala și, ocazional, „durerile de cap" ale celuilalt. Căsnicia bună nu este cea în care domnește perfecțiunea; este o relație în care o perspectivă sănătoasă trece cu vederea o mulțime de aspecte nerezolvabile. Îi mulțumesc lui Dumnezeu că soția mea, Shirley, a adoptat această atitudine realistă față de mine!

În răspunsul precedent ați menționat de două ori termenul „perspectivă." Explicați vă rog semnificația acestui cuvânt.

Dați-mi voie să spun același lucru altfel. O ușoară modificare a modului în care percepeți persoana soțului vă va determina să îl considerați mult mai bun. Talentata scriitoare (și prietena mea) Joyce Landorf a explicat mai bine decât oricine ce este această perspectivă. În primii ani ai căsniciei, ea era supărată pe soțul ei din zeci de motive. Dick, fără să își dea seama, o insulta prin

manierele şi comportamentul său. De exemplu, în fiecare seară o întreba: „Joyce, ai încuiat uşa din spate?“ De fiecare dată ea răspundea afirmativ, dar soţul ei se ducea totuşi să verifice dacă uşa era încuiată. Joyce putea interpreta comportarea lui doar în două moduri. Sau el credea că ea nu spune adevărul, sau credea că nu are nici măcar atâta ţinere de minte încât să îşi amintească dacă a încuiat uşa sau nu. Amândouă alternativele o înfuriau la culme. Acest scenariu simboliza multe alte surse de conflict dintre ei.

Apoi, într-o seară pe când Dick tocmai verifica uşa, Domnul i-a vorbit lui Joyce.

— Priveşte cu atenţie la el, a spus Domnul.

— Ce vrei să spui, Doamne? a replicat ea.

— Am făcut din soţul tău un „paznic al uşilor“. Este un om al detaliilor. Din acest motiv este un bancher atât de priceput. Examinează o listă de cifre şi găseşte imediat o greşeală pe care alţii au trecut-o cu vederea. L-am înzestrat cu capacitatea de a-şi asuma importante responsabilităţi în domeniul bancar. Vezi, Joyce, Eu l-am făcut pe Dick un „paznic al uşilor“ şi doresc ca tu să-l accepţi aşa cum este.

Ce perspectivă fantastică! De multe ori cele mai supărătoare caracteristici ale bărbatului nu sunt decât efecte secundare ale calităţii pe care soţia o admiră cel mai mult. Poate că precauţia şi cumpătarea lui au fost exact calităţile prin care şi-a asigurat succesul în carieră, lucru pe care Joyce îl admira foarte mult. Sau poate că atenţia puţin exagerată pe care o avea faţă de mama sa, care pe ea o contraria, nu era altceva decât o altă dimensiune a devotamentului său faţă de familie. Sau poate că sângele rece pe care îl avea în momente de criză era responsabil de lipsa lui de spontaneitate şi exuberanţă în zilele liniştite. Esenţa răspunsului meu este că *Dumnezeu l-a înzestrat pe soţul dumneavoastră cu temperamentul pe care îl are şi trebuie să acceptaţi acele*

caracteristici pe care nu şi le poate schimba. În definitiv şi el trebuie să facă acelaşi lucru faţă de dumneavoastră. Aceasta am vrut să spun atunci când am afirmat că voia lui Dumnezeu este să fim perseverenţi în căsnicie. El doreşte să avem caractere tari, să privim viaţa aceasta ca pe ceva trecător şi nu chiar atât de important. Această tărie a minţii noastre este exprimată atât de bine de apostolul Pavel pe când era în închisoare. Scriind prietenilor săi creştini, el a afirmat: „Căci m-am deprins să fiu mulţumit cu starea în care mă găsesc. Ştiu să trăiesc smerit şi ştiu să trăiesc în belşug. În totul şi pretutindeni m-am deprins să fiu sătul şi flămând, să fiu în belşug şi să fiu în lipsă. Pot totul în Cristos care mă întăreşte" (Filipeni, 4:11-13).

Trebuie să admit că şi soţul meu este incapabil să îmi împlinească toate nevoile. Este lipsit de romantism, necomunicativ şi *întotdeauna* va fi astfel. Impasul este definitiv. Decât să perseverez, aşa cum sugeraţi dumneavoastră, mai degrabă aş dori să divorţez. Dar ezit şi în permanenţă mă gândesc la argumente pro sau contra acestui pas. Vă rog să îmi spuneţi dacă divorţul este soluţia pentru astfel de situaţii.

Deseori am văzut femei care au trecut prin aceleaşi frământări ca dumneavoastră. O astfel de femeie se gândeşte zi şi noapte la alternativa divorţului şi compară multele dezavantaje cu o atracţie majoră: *evadarea*. O îngrijorează efectul divorţului asupra copiilor, se întreabă cum va reuşi să-i întreţină şi cum vor reacţiona părinţii ei când vor afla. Aspectele pozitive şi negative se tot învârtesc în mintea ei. Să divorţeze sau să nu divorţeze? Este atât atrasă cât şi îngrozită de desfacerea căsătoriei.

Această etapă de reflecţie îmi aduce aminte de un film documentar clasic turnat în zilele copilăriei filmului. Operatorul a surprins pe peliculă o scenă dramatică, petrecută pe turnul Eiffel. Sus

în vârf se afla un „inventator" naiv care a construit un set de aripi asemănătoare aripilor de pasăre. Le-a legat de brațe cu scopul de a zbura cu ajutorul lor, dar nu era convins că va putea zbura cu ele. Filmul îl arată mergând până la marginea platformei, uitându-se în jos, apoi retrăgându-se speriat. Din nou se apropia de margine încercând să își adune curajul de a se arunca în gol, dar iarăși se refugia în siguranța platformei. Chiar dacă aparatele de atunci erau primitive, totuși operatorul a reușit să surprindă lupta interioară a candidatului la zbor. „Să mă arunc sau nu? Dacă aripile mă țin, devin celebru. Dacă nu, mor." Ce joc de noroc!

În cele din urmă, eroul filmului s-a dus până la margine, a rămas agățat în mâini pentru un moment crucial al destinului său, s-a legănat de câteva ori și apoi și-a dat drumul în abisul de sub el. Ultimele secvențe au fost filmate cu camera orientată direct în jos, în timp ce omul cădea ca o piatră. Nici măcar nu a încercat să dea din aripi în cădere.

Dintr-un anumit punct de vedere, femeia care se străduiește să își construiască o familie dar este dezamăgită se află în același impas ca și zburătorul din film. Știe că divorțul este periculos și aidoma unui salt în neprevăzut, dar poate că totuși va reuși să zboare liberă ca o pasăre. Are curajul să sară? Nu, mai bine rămâne în siguranța platformei. De cealaltă parte, acest salt ar putea fi mult râvnita eliberare. În definitiv toată lumea procedează la fel. Se leagănă puțin în ceața incertitudinilor... și deseori se aruncă în gol.

Dar ce se întâmplă în continuare? Am observat că în majoritatea cazurilor „aripile" nu rezistă așa cum se părea la început. După toate procedurile legale de divorț, stabilirea custodiei copilului și împărțirea bunurilor, viața se întoarce la rutina monotonă, cotidiană. Dar ce rutină! Pentru a-și întreține familia trebuie să își caute un loc de muncă, dar nu cunoaște nici o meserie cerută pe piață. Se poate angaja chelneriță, recepționeră sau vânzătoare. Dar după ce plătește femeia pe care a găsit-o să

stea acasă cu copiii (*dacă* reuşeşte să găsească pe cineva), îi vor rămâne puțini bani ca să îşi permită prea multe. Nivelul ei energetic este la o cotă chiar mai scăzută decât cel financiar. Vine acasă extenuată de muncă, dar trebuie să împlinească nevoile presante ale copiilor, fapt ce o irită. Este o experiență dură.

Apoi priveşte la fostul ei soț care se descurcă excelent. Câştigă mult mai bine decât ea şi absența copiilor îi oferă mai multă libertate. Mai mult (şi acesta este un aspect important), în societatea noastră statutul de bărbat divorțat este superior celui de femeie divorțată. El îşi găseşte adesea o iubită mai tânără şi mai atrăgătoare decât prima lui soție. Gelozia începe să o roadă pe fosta soție care este singură şi, nu este nici o surpriză, din nou se găseşte într-o profundă stare de depresie.

Aceasta nu este doar o povestire inventată de mine pentru a descuraja divorțul. Este un model tipic. Am văzut multe femei care au cerut divorțul pentru aceleaşi motive cu cele menționate mai sus (nu pentru infidelitate) şi care îşi regretă decizia. Soții lor, cărora le descoperă în cele din urmă calitățile, încep să devină, din nou, tot mai atrăgători pentru ele. Dar aceste femei au păşit deja dincolo de granițele căsătoriei... şi acum trebuie să se supună forțelor naturii.

Răspunsul pentru o familie compusă din soți prea ocupați şi soții singure nu este divorțul. Faptul că lumea a adoptat o poziție liberală în privința desfacerii căsătoriei, nu înseamnă că standardele biblice s-au schimbat. Doriți să ştiți *cu precizie* ce crede Dumnezeu despre divorț? El şi-a expus părerea cu toată claritatea în Maleahi, 2:13-17, referindu-se în special la bărbații care caută noi surse de satisfacții sexuale în afara căminului: „Iată acum ce mai faceți: Acoperiți cu lacrimi altarul Domnului, cu plânsete şi gemete, aşa încât El nu mai caută la darurile de mâncare, şi nu mai poate primi nimic din mâinile voastre. Şi dacă întrebați: «Pentru ce?»... Pentru că Domnul a fost martor între tine şi nevasta din tinerețea ta, căreia acum nu-i eşti credincios, măcar

că este nevasta şi tovarăşa cu care ai încheiat legământ! Nu ne-a dat Unul singur Dumnezeu suflarea de viaţă şi ne-a păstrat-o? Şi ce cere acel Unul singur? Sămânţă dumnezeiască! Luaţi seama dar în mintea voastră, şi nici unul să nu fie necredincios nevestei din tinereţea lui! «Căci Eu urăsc despărţirea în căsătorie, zice Domnul Dumnezeul lui Israel — şi pe cel ce îşi acopere haina cu sâlnicie — zice Domnul oştirilor. De aceea luaţi seama în mintea voastră, şi nu fiţi necredincioşi!»"

De ce bărbaţii de astăzi sunt atât de insensibili faţă de nevoile soţiilor lor? Se pare că sunt foarte „uituci" chiar şi atunci când se depun toate eforturile de a le comunica aceste nevoi şi de a-i educa.

Mă întreb dacă bărbaţii s-au schimbat chiar atât de mult în ultimii ani. Mai degrabă mă îndoiesc că bărbaţii au reacţionat *vreodată* aşa cum doresc femeile. Oare fermierul de acum un secol venea acasă de la câmp şi îşi întreba soţia, „Cum te-ai descurcat astăzi cu copiii?" Nu, el era la fel de insensibil faţă de natura femeii pe cât sunt soţii de astăzi. Ceea ce s-a schimbat este *relaţia dintre femei!*

Femeile de acum un secol făceau toate lucrurile împreună: găteau, îşi puneau compoturi pentru iarnă, îşi spălau rufele la râu, se rugau, ajungeau la menopauză şi îmbătrâneau împreună. Când un copil se năştea, mătuşile, bunicile şi vecinele erau acolo ca să o înveţe pe tânăra mamă cum să schimbe scutece, să hrănească şi să-şi educe copilul. Acest permanent contact feminin asigura climatul emoţional necesar. Femeia nu era niciodată singură.

Din nefericire, situaţia s-a schimbat. Familia extinsă a dispărut, privând-o pe soţie de acea sursă de siguranţă şi prietenie. Mama şi sora locuiesc în alte oraşe. Familiile americane se mută tot la trei sau patru ani, împiedicând astfel formarea unor relaţii de durată cu vecinii. Mai este încă un factor semnificativ: tendinţa

femeilor americane de a fi tot mai competitive din punct de vedere economic devenind astfel mai suspicioase una față de alta. Multe femei nici măcar nu se gândesc să invite pe cineva la ele până când casa nu este revopsită, remobilată sau redecorată. Cineva a spus, „Am muncit din greu să avem case frumoase, dar nimeni nu intră în ele!" Rezultatul este separarea, sau ar trebui să îi spun izolare, iar primul ei efect este singurătatea.

Încep să recunosc existența unei „pete albe" în atitudinea față de soția mea. Întotdeauna am crezut că dacă asigur nevoile financiare ale familiei și sunt credincios soției mele Anita, mi-am făcut datoria de soț. Dar vreți să spuneți că sunt responsabil și de împlinirea nevoilor ei emoționale?

Este adevărat, mai cu seamă astăzi, când femeile casnice sunt supuse la atâtea atacuri. Tot ce au învățat ele din copilărie este supus ridiculizării și batjocorii. Rar trece o zi fără ca valorile iudeo-creștine să nu fie ironizate pe față și subminate.

- Ideea că maternitatea este o investiție importantă a timpului unei femei suferă un bombardament neîntrerupt.
- Concepția potrivit căreia bărbatul și femeia trebuie să devină un singur trup, găsindu-și adevărata identitate unul în celălalt și nu ca indivizi izolați și aflați în concurență unul cu altul, este astăzi considerată o insultă pentru femei.
- Convingerea că divorțul nu este o alternativă viabilă a fost, practic, abandonată de toți.
- Descrierea femeii și soției ideale din Proverbele, 31:10-31, este de neconceput pentru femeia modernă. (*Dragă, dar a trecut mult timp de atunci și ne-am emancipat!*)
- Rolul femeii de a-și ajuta bărbatul, de a pansa rănile familiei, de a fi o sursă de dragoste, de a-și zidi căminul, de a naște copii este privit astăzi cu dezgust.

Toate aceste valori adânc înrădăcinate, pe care multe femei încearcă să le apere cu disperare, sunt permanent supuse mâniei dezlănțuite a iadului însuși. Mass-media — radioul, televiziunea și presa — lucrează neobosit la erodarea ultimelor vestigii ale tradiției creștine. Femeile care încă mai cred în această moștenire spirituală valoroasă sunt pur și simplu luate în derâdere! Totul este făcut ca să se simtă demodate, stupide și neîmplinite și, în cele mai multe cazuri, respectul lor de sine este ireparabil vătămat. Ele se luptă cu o mișcare socială care mătură totul în calea ei și prea puțini sunt cei ce le sprijină.

Dați-mi voie să vorbesc și mai direct. Pentru bărbatul care apreciază disponibilitatea soției sale de a merge împotriva opiniei publice și de a rămâne acasă singură, fără vecine, doar cu copii gălăgioși și adolescenți încăpățânați, a sosit momentul să o ajute. Nu sugerez doar spălarea vaselor sau curățenia în casă. Mă refer la asigurarea unui sprijin emoțional, prin conversații, prin a o trata ca pe o adevărată doamnă, prin întărirea respectului față de ea însăși, prin acordarea unei zile de recreere veritabilă pe săptămână, prin invitarea ei la o masă în oraș și prin a-i spune deseori că o iubește. Fără aceste arme, ea se va simți vulnerabilă în fața dușmanilor familiei, a familiei *lui*!

Ce efect asupra căsniciei are prăbușirea sistemului de relații dintre femei?

Poate fi devastator. Lipsirea femeii de orice sprijin emoțional din afara căminului supune relația soț-soție la o tensiune considerabilă. În acest caz, soțul devine principala sursă de conversație, mărturisire a sentimentelor, părtășie și dragoste. Dar ea nu este singura lui responsabilitate. Bărbatul trebuie să facă față unei mari presiuni, atât interne cât și externe, la serviciu. Respectul lui de sine depinde de succesul cu care rezolvă toate aceste responsabilități, iar statutul familiei depinde de reușita lui. Când ajunge

seara acasă mai are puține resurse pentru a satisface nevoile soției sale care se simte singură... chiar dacă o înțelege.

Permiteți-mi să vorbesc deschis femeilor care se luptă să își consolideze căminul și au soți necomunicativi și extrem de ocupați: *nu puteți depinde de bărbatul dumneavoastră pentru satisfacerea tuturor nevoilor pe care le aveți.* Permanent veți fi frustrată de incapacitatea lui de a vă satisface nevoile. În loc să așteptați aceasta, ar fi bine dacă ați închega prietenii cu mai multe femei cu care puteți să vorbiți, să râdeți, să visați, să glumiți și să vă recreați. În jurul dumneavoastră se află mii de soții și mame care au aceleași nevoi. Dacă veți începe să le căutați și ele vă vor căuta. Organizați-vă diverse activități, studii biblice, acțiuni în biserică sau alte genuri de utilizare a timpului. Dar, oricât de mult ar costa, rezistați tentației de a vă retrage între cei patru pereți, în autocompătimire, așteptând ca soțul să se întoarcă de la lucru călare pe un cal alb.

capitolul 3

Femeia casnică

Ca femeie casnică, resimt faptul că rolul de soție și mamă nu mai este respectat așa cum a fost pe vremea mamei mele. Ce forțe au produs această schimbare în lumea apuseană?

Rolul femeii a devenit ținta principală a schimbărilor pe care le doresc cei ce urmăresc o revoluționare a relațiilor dintre bărbați și femei. Mișcările feministe și mass-media au repurtat succese deosebite în lupta lor de a altera modul în care femeile se „văd" pe ele însele în familie și în societate. În acest proces, fiecare element al concepției tradiționale despre rolul femeii a fost ironizat și batjocorit, ținta predilectă fiind responsabilitatea de a făuri un cămin și maternitatea. Astfel, într-o singură decadă, termenul *femeie casnică* a devenit un simbol patetic al exploatării, asupririi și — scuzați-mi insulta — al stupidității, cel puțin din punctul de vedere al feministelor radicale. Ca națiune, nu putem comite greșeală mai mare decât să continuăm manifestarea acestei lipse de respect, larg răspândită, față de femeile care și-au dedicat viața bunăstării familiei lor.

Ați menționat rolul mass-mediei în schimbarea concepției despre feminitate. Vreți să spuneți prin aceasta că producătorii emisiunilor de televiziune și filme au încercat *deliberat* să distrugă sau să schimbe rolul tradițional al femeii americane?

Nu am nici un dubiu în această privință. Industria distracțiilor a acționat neobosit pentru a crea o femeie total nouă, cu calități remarcabile. Astfel au apărut roluri de femei dure și puternice, dar nu lipsite de atracție fizică, cum ar fi Femeia Minune, Femeia Bionică, Femeia Păianjen și multe alte eroine. În cartea mea, *What Wives Wish Their Husbands Knew About Women* (*Ce doresc soțiile să știe soții lor despre femei*), am descris acest nou rol social atribuit femeii, după cum urmează:

„Imaginea actuală care se făurește despre femei este o combinație ridicolă între fantezia cu ochii deschiși și propaganda feministă. Femeia de astăzi este prezentată bineînțeles ca fiind extraordinar de atrăgătoare, dar este mult mai mult decât atât. Conduce în mare viteză o mașină tip sport, în timp ce prietenul ei masculin stă în dreapta ei îngrijorat și mușcându-și degetele. Încrederea în ea însăși răzbate prin toți porii ei și nici nu este de mirare: poate anihila oricând un bărbat cu loviturile ei iscusite de karate iar piciorul ei nimerește direct în bărbie. Îi stă foarte bine cu un pistol și joacă tenis sau fotbal ca un jucător profesionist. Vorbește în propoziții impecabile, dând impresia că un grup de profesori de gramatică stau grămadă în frumosul ei cap. Are, cu siguranță, un mare apetit sexual, dar nimeni nu o va «prinde» într-o căsătorie. Are marele noroc de a fi mereu tânără, niciodată bolnavă, nu face nici o greșeală și nu se face de râs în public. Pe scurt, este virtual atotcunoscătoare, cu excepția unui mic detaliu: o curioasă incapacitate de a îndeplini rolul tradițional al femeii, de a găti, a coase și a naște copii. Este adevărat, eroina ecranelor de astăzi este un specimen remarcabil, mândră, care nu acceptă nici un compromis, afișând mereu o poziție dreaptă, cu mâinile în șold."

Dar nu este reală: este doar un fals aidoma eroilor masculini interpretați de Burt Reynolds și Roger Moore. În ambele cazuri, eroii sunt doar rezultatul fanteziei.

Care a fost rezultatul acestei revoluționări a rolului femeii și care sunt direcțiile probabile de dezvoltare de aici înainte?

A produs un deceniu de depresii și îndoieli de sine în cazul multor femei. Dumnezeu ne-a creat ființe sexuale și orice confuzie în privința rolurilor specifice ale celor două sexe dăunează concepției de sine. Cele mai afectate sunt femeile identificate cu rolul tradițional al femeii, cele care se consideră „împotmolite" în responsabilitatea făuririi unui cămin. Astfel, soțiile și mamele s-au întrebat: „Cine sunt eu?" și apoi iritate: „Cine ar *trebui* să fiu?" Se pare că am înlăturat vechiul sistem de valori înainte ca cel nou să fie gata să îi ocupe locul și acest fapt a produs agitație și confuzie.

Acum are loc un fenomen nou și surprinzător. Îndoiala de sine s-a răspândit și la genul masculin. Presupun că era inevitabil. Orice mișcare socială care produce haos în jumătate din populație va sfârși prin a avea, mai devreme sau mai târziu, același efect și asupra celeilalte jumătăți. Rezultatul este că și bărbații au intrat în „iarna nemulțumirii lor".

Revista *Psychology Today* a publicat un articol în care James Levine prezintă trei cărți noi despre tranziția pe care o traversează bărbații. Paragraful de debut caracterizează foarte bine nemulțumirea lor:

„După nenumărate cărți despre femei care au apărut în ultimul deceniu, suntem acum inundați de un potop de studii despre bărbați. *O temă reiese cu claritate din toate aceste materiale: bărbații traversează o criză.* Atacați de mișcările feministe, constrânși de definiția tradițională a masculinității, bărbații au ajuns

pur şi simplu să se întrebe cine sunt, ce doresc femeile de la ei sau chiar ce doresc ei de la ei înşişi." (Noiembrie 1979)

Este adevărat. Bărbaţii *se află* într-o stare de confuzie în privinţa rolului lor. Ştim că nu este acceptabil să fim „macho" (dur, sau tare, sau orice ar însemna acest cuvânt), dar nu ştim cum se comportă un bărbat adevărat. Este cel care câştigă pâinea familiei sale şi îi asigură protecţia? Ei bine, lucrurile nu stau chiar aşa. Ar trebui să îşi asume rolul de conducere şi autoritate în familie? Nu dacă este căsătorit cu o femeie care a ajuns la o „concepţie elevată" despre ea însăşi. Trebuie să deschidă uşa soţiei sale, să cedeze locul în tren sau tramvai unei doamne sau să se ridice în picioare când o femeie intră într-o cameră? Cine mai ştie? Când ţara este atacată, ia arma în mână să o apere sau soţia lui este cea care pleacă la îndeplinirea acestei datorii? Trebuie să poarte bijuterii, pantofi de satin sau o poşetă? Oare mai există ceva care să-l deosebească de perechea lui feminină? Mass-media va răspunde „Nu!"

Accentuez din nou faptul că această confuzie în privinţa rolului celor două sexe nu este rezultatul unei evoluţii sociale întâmplătoare. Este produsul eforturilor deliberate de discreditare a rolului tradiţional al bărbatului, depuse de cei care urmăresc *revoluţionarea* familiei. Observaţi vă rog că James Levine se referă la rolul masculin ca la o *constrângere*. Este exact semnificaţia pe care o acordă reprezentanţii mass-mediei liberale şi specialiştii în comportarea umană, conceptului biblic al masculinităţii.

Afirmaţi că toţi trebuie să rămânem strict limitaţi la rolul tradiţional al femeii şi bărbatului, indiferent dacă dorim sau nu? Credeţi că o femeie trebuie să nască copii, chiar dacă nu doreşte?

Bineînţeles că nu. Este prerogativa unei femei să nu aibă copii, deci nu sunt atât de nechibzuit să încerc să forţez pe cineva să ia

această decizie. Totuşi, este ceva ambiguu în insistenţa asupra unui „drept" care ar duce la stingerea rasei umane, dacă ar fi universal aplicat! Dacă toate femeile s-ar plictisi să mai dea naştere copiilor timp de numai treizeci şi cinci de ani, ultima generaţie de muritori ar îmbătrâni şi ar muri, fără urmaşi capabili să se reproducă. Ce puteri dumnezeieşti au femelele tuturor speciilor! Ar putea decide să facă acest lucru şi să pornească pe drumul abandonării responsabilităţii, lăsând omenirea să se descurce cum poate. Nici o bombă cu hidrogen nu ne-ar putea distruge cu mai multă eficienţă, fără vărsare de sânge şi poluare.

Dar această ipoteză nu este doar un vis departe de realitate. De mai mulţi ani, este aproape imposibil să găseşti o opinie favorabilă copiilor în publicaţiile liberale şi de stânga. Copiii au fost priviţi ca o impunere, o sursă de probleme şi de epuizare a resurselor naturale ale planetei. Ei fac parte din „bomba demografică" ce se presupune că este o adevărată plagă a pământului. Sunt convins că această tendinţă negativă joacă un rol important în epidemia cazurilor de abuzuri la care sunt supuşi copiii de-a lungul şi de-a latul ţării şi a influenţat ruşinosul fenomen al avortului din ultimul deceniu. Mai mult de un milion de copii americani sunt avortaţi anual (55 de milioane în toată lumea), copii care niciodată nu îşi vor lua locul în structura societăţii. Rezultatul este o populaţie îmbătrânită şi din ce în ce mai puţini copii care să ne calce pe urme.

Ceea ce susţin eu este că atitudinea faţă de rolul sexelor este în strânsă legătură cu supravieţuirea societăţii. De exemplu, ce se întâmplă dacă actuala generaţie ajunge la vârsta pensionării, dar este mai numeroasă decât forţa de muncă tânără? Cine va susţine sistemul asigurărilor sociale când adulţii de azi vor fi prea bătrâni să îşi mai câştige existenţa? Cine se va înrola în armată când forţele duşmane ne vor ameninţa? Ce se va petrece cu o economie a cărei producţie scade mereu în loc ca productivitatea să crească? Da, atunci femeia eliberată şi-a urmat drumul, „dreptul"

ei de a avorta şi de a nu avea copii. Într-adevăr, a dovedit că nimeni nu a putut să îi impună cum să-şi administreze corpul. Dar ce victorie!

Ce răspuns daţi celor care susţin că a fi mamă şi femeie casnică este un lucru monoton şi plictisitor?

Că au dreptate, dar trebuie să recunoaştem că practic aproape toate ocupaţiile sunt plictisitoare. Cât de interesantă este munca unei operatoare telefonice care toată ziua conectează şi deconectează fire, a unui medic patolog care studiază la microscop de dimineaţa până seara culturi de microbi, a unui dentist care toată viaţa nu face altceva decât polizează şi plombează dinţi şi apoi reia totul de la capăt, a unui avocat care citeşte cărţi prăfuite într-o bibliotecă, izolat de restul oamenilor, sau a unui scriitor care scrie pagină după pagină? Puţini dintre noi simt inima palpitând de emoţie în fiecare moment al vieţii profesionale. În urmă cu câţiva ani, cu ocazia unei călătorii la Washington, camera mea de hotel era lângă camera unui violoncelist celebru care dădea în seara aceea un concert. L-am auzit exersând ore întregi. Nu a interpretat o simfonie, doar a exersat. Aceleaşi exerciţii din nou şi din nou. A început devreme dimineaţa şi nu a încheiat decât cu puţin timp înainte de concert. Sunt sigur că spectatorii care l-au văzut intrând pe scenă gândeau, „Ce viaţă interesantă are!" Într-adevăr interesantă! Numai eu ştiam că întreaga zi şi-a petrecut-o singur, numai în compania violoncelului său, într-o cameră de hotel. După cum ştiţi, instrumentele muzicale sunt nişte interlocutori ideali de conversaţie. Nu, nu cred că slujba de mamă şi femeie casnică este mai plictisitoare, mai ales dacă nu te izolezi de ceilalţi adulţi. Dar în ceea ce priveşte importanţa sarcinii îndeplinite, *nici* o altă slujbă nu este mai responsabilă decât aceea de a modela caracterul unei fiinţe umane.

Permiteţi-mi să mai amintesc mamelor încă un lucru: nu veţi fi încătuşate întreaga viaţă de această responsabilitate. Copiii vor

fi ai dumneavoastră doar câțiva ani, care vor zbura repede, iar povara pe care o purtați acum pe umeri nu va rămâne decât o amintire. Bucurați-vă din plin de acești ani, chiar și în momentele dificile, și permiteți-vă satisfacția că ați dus la îndeplinire cu bine o slujbă esențială!

Ce părere aveți despre mamele care lucrează, mai ales în cazuri când situația financiară a familiei nu o cere?

Nota editorului: Această întrebare este atât de semnificativă și controversată în lumea apuseană încât un răspuns scurt nu poate fi satisfăcător. De aceea s-a luat decizia de a retipări un articol scris de Dr. Dobson în care a tratat cazul femeilor care au serviciu.

MAMELE CARE LUCREAZĂ ȘI FAMILIILE LOR

America este martora unei invazii fără precedent a femeilor pe piața muncii. Mai mult de jumătate din cele 84 de milioane de femei adulte ale națiunii sunt angajate; una din trei mame cu copii sub șase ani lucrează și numărul lor crește mereu. Caracterul acestei tendințe, benefic sau dăunător, a generat dezbateri aprinse și conflicte serioase. Se pare că fiecare are propria părere despre acest subiect. Veți citi și opinia mea.

Ar fi deplasat ca un specialist în probleme de familie, mai ales dacă este bărbat, să spună femeilor ce să facă din viețile lor. Decizia de a urma o carieră sau de a rămâne casnică aparține exclusiv femeii și soțului ei. Necesitatea ca femeia să lucreze este accentuată de tendințele inflaționiste ale economiei. Sau apar accidente în familie și soțul fie nu poate să lucreze, fie este plecat

pentru o perioadă de timp. Aceste probleme şi altele ce se pot ivi fac necesară contribuţia financiară a femeii. Din acest motiv, atunci când o soţie creştină decide să lucreze, prietenele şi rudele ei trebuie să o înţeleagă şi să se gândească la ea cu îngăduinţă.

Dar conştiinţa mea profesională nu îmi permite să ascund problemele şi frustrările ce apar când soţia lucrează. A intra într-un serviciu, mai ales pentru o mamă de copii mici, creează o serie de noi provocări de care tânăra mamă nici nu îşi dă seama la început. Mă îngrijorează mesajele false ce se transmit mereu mamelor care pot opta între a rămâne casnice sau a lucra. Diversele metode ale propagandei feministe comunică femeii aflate în această situaţie trei concepţii false. Permiteţi-mi să le studiem pe rând.

1. Fiecare femeie care stă acasă în loc să lucreze este exploatată şi înşelată de societatea dominată de bărbaţi în care trăieşte. Dacă are măcar un dram de inteligenţă şi îndrăzneală îşi va căuta împlinirea într-o carieră.

Din zorii existenţei umane, în majoritatea civilizaţiilor, femeile s-au identificat cu rolul de creştere a copiilor şi cu zidirea cuibului familial. Era o ocupaţie onorabilă care nu trebuia apărată de atacuri, ca astăzi. Cum de această slujbă este atât de desconsiderată astăzi în lumea apuseană? De ce femeile care stau acasă şi îngrijesc de copii sunt tratate cu atâta lipsă de respect de societatea în care trăiesc? Un răspuns parţial la aceste întrebări îl găsim în necontenitul bombardament pe care mass-media îl îndreaptă împotriva valorilor tradiţionale iudeo-creştine.

Rezultatul decurge firesc: multe femei au decis să muncească tocmai pentru a contracara lipsa de respect cu care erau tratate atunci când erau doar mame. Ca să înţelegem mai bine acest proces, să luăm un exemplu edificator.

Să presupunem că dintr-odată meseria de dentist ar deveni foarte nepopulară. Să presupunem că fiecare revistă ar avea câte

un articol care ridiculizează stupiditatea şi lipsa de îndemânare a dentiştilor. Să presupunem că reclamele de la televiziune, filmele şi piesele de teatru ar avea acelaşi subiect hazliu. Apoi umorul cu care au fost tratați dentiştii se stinge, lăsând în locul lui disprețul şi desconsiderarea. Să presupunem că aceşti oameni în alb ar fi priviți cu indiferență la orice activitate socială, iar soțiile lor nu ar fi prea bine primite în societate. Să presupunem că dentiştilor le va fi tot mai greu să angajeze asistente pentru că nimeni nu vrea să se încurce cu aceşti „vrăjitori de dinți." Ce s-ar întâmpla dacă, deodată, tot statutul social al meseriei de stomatolog ar dispărea? Presupun că ne va fi tot mai greu să găsim un loc unde să ne tratăm dinții.

Desigur, admit că exemplul este împins până la extrem, dar analogia cu femeile se impune cu claritate. Femeile casnice au fost tachinate, ridiculizate şi disprețuite. Au devenit ținta predilectă a glumelor şi umorului sordid, până când subiectul a încetat să mai fie hazliu. Aşa cum am spus de atâtea ori la seminariile despre familie, ținute pretutindeni în țară, multe femei casnice şi-au exprimat frustrarea datorată faptului că sunt îndemnate să se simtă stupide şi chiar nebune pentru că au decis să stea acasă cu copiii. Cele care şi-au luat în serios responsabilitatea de soții şi mame sunt mereu ironizate în diverse publicații cu apelativul „Supermame." Ele au auzit opinia care prevalează acum: „Precis că aceste femei cărora se pare că le place să îşi îndeplinească datoriile casnice au anumite dereglări."

În strânsă legătură cu părerea conform căreia „femeile casnice îşi irosesc viața," este şi concepția denaturată despre creşterea copiilor.

2. Oricum, copiii, chiar şi cei sub cinci ani, nu au chiar atâta nevoie de atenția şi grija mamelor. Devin mai independenți şi mai încrezători când cresc în diferite instituții de supraveghere a copiilor.

Dacă afirmația de mai sus este adevărată, atunci ea va atenua considerabil sentimentele de vinovăție ale părinților care simt responsabilitatea față de copiii lor. Dar această afirmație pur şi

simplu nu este confirmată de datele ştiinţifice. Cu câţiva ani în urmă am participat la o conferinţă despre dezvoltarea copiilor. Aproape orice comunicare ştiinţifică din timpul celor trei zile ale conferinţei s-a încheiat cu aceeaşi concluzie: relaţia mamă-copil este absolut vitală pentru dezvoltarea normală a copiilor. Ultimul vorbitor al conferinţei a fost Dr. Urie Bronfenbrenner, recunoscut ca o autoritate în materie de creştere a copiilor. El şi-a încheiat expunerea remarcând că responsabilităţile femeii sunt atât de vitale pentru generaţia următoare încât viitorul naţiunii depinde de modul în care „privim" femeile. Sunt de acord cu concluziile lui.

Cu toate acestea, femeile moderne luptă din răsputeri să se convingă pe ele însele că centrele de creştere a copiilor finanţate de stat oferă o alternativă viabilă conceptului tradiţional de familie. Dar nu este aşa! Această alternativă a dat greş în ţările în care a fost încercată. Iată ce scrie Dr. Bronfenbrenner:

„O dată cu diminuarea sprijinului acordat familiei, femeile şi mamele au devenit din ce în ce mai izolate. O dată cu scăderea valorii atribuite comunităţii şi vecinilor, cu dispariţia familiei lărgite, responsabilităţi sporite au căzut în sarcina tinerei mame. În aceste condiţii, nu este surprinzător faptul că multe femei tinere din America se revoltă. Înţeleg şi împărtăşesc furia lor, dar mă tem că unele din soluţiile pe care le susţin ele nu vor conduce decât la izolarea în continuare a copiilor şi la absenţa îngrijirii şi atenţiei de care au atâta nevoie."

Copiii *nu se pot* creşte corespunzător pe ei înşişi. Acest fapt a fost ilustrat şi în discuţia recentă pe care am avut-o cu un cercetător în domeniul psihologiei, care m-a vizitat. A studiat copilăria unor deţinuţi dintr-o închisoare încercând să descopere caracteristicile comune ale deţinuţilor care au putut conduce la comportamentul lor antisocial. S-a pornit de la presupunerea că sărăcia ar fi factorul comun determinant, dar datele adunate au infirmat această ipoteză. Deţinuţii proveneau din toate nivelele socio-economice ale societăţii, cu toate că mulţi dintre ei au încercat să îşi

justifice faptele prin sărăcia în care au crescut. Însă cercetătorii au descoperit o caracteristică fundamentală, comună aproape tuturor bărbaților închiși: absența contactului cu adulții în timpul primilor ani ai copilăriei. Când au fost mici, au petrecut cea mai mare parte a timpului lor în compania prietenilor de joacă sau pur și simplu singuri. Așa a fost copilăria lui Lee Harvey Oswald, Charles Manson și alții care au comis crime atroce. Concluzia se impune de la sine: nu există nici o alternativă a conducerii părintești iubitoare în primii ani ai dezvoltării copilului.

Dar opiniile mele despre asistența mamei în timpul vârstei preșcolare nu se întemeiază doar pe dovezi științifice și pe experiențe profesionale. Părerile mele au fost mult influențate de propriul cămin. Permiteți-mi să citez din cartea mea *What Wives Wish Their Husbands Knew About Women* (*Ce doresc soțiile să știe soții lor despre femei*).

„Cei doi copii ai noștri sunt extrem de complecși, așa cum sunt toți copiii, iar eu și soția mea am dorit să îi supraveghem noi înșine în timpul primilor ani de formare. Danae are acum nouă ani. Peste patru ani va intra în adolescență și mă simt gelos că mi se răpesc anii prețioși ai copilăriei ei. Fiecare clipă este valoroasă. Ryan are acum patru ani. Nu este doar într-o continuă mișcare, ci este și într-o stare de schimbări fizice și emoționale rapide. Uneori mă sperii cât de dinamice sunt schimbările din procesul de dezvoltare al copilului meu. Pot observa schimbările remarcabile prin care trece chiar sub ochii mei. Cărămizile stabilității sale fizice și emoționale viitoare se pun acum, una peste alta, piatră pe piatră, principiu peste principiu. Vă întreb acum pe voi, care nu sunteți de acord cu mine în această privință, cui îi voi încredința sarcina controlării și îndrumării acestui proces de dezvoltare prin care trec copiii mei? Cine va fi atât de interesat să investească totul în ei, dacă eu și soția mea suntem prea ocupați să îndeplinim această sarcină? Care îngrijitor de copii ne poate înlocui? Ce instituție poate asigura dragostea și atenția personală pe care le

merită Danae şi Ryan? Cine va prezenta copiilor mei convingerile şi credinţa mea şi va fi gata să răspundă tuturor întrebărilor atunci când ei sunt deosebit de interesaţi să afle un răspuns? Cine îi va ajuta să experimenteze primele aspecte ale vieţii? Toţi ceilalţi pot decide cum doresc, dar în ce ne priveşte pe noi, suntem bucuroşi de ocazia ce ni s-a oferit să modelăm două vieţi micuţe care ne-au fost împrumutate. Mă îngrijorează soarta naţiunii care afirmă că sarcina creşterii copiilor este «plictisitoare, nerăsplătită şi nesatisfăcătoare».“

Aceasta ne conduce la cel de-al treilea şi ultimul mit pe care îl vom studia.

3. *Majoritatea* mamelor sunt capabile să lucreze opt ore pe zi şi apoi au totuşi energia necesară să ducă la îndeplinire obligaţiile familiale, poate chiar mai bine decât dacă ar sta acasă.

Energia de care dispune fiinţa umană pentru îndeplinirea sarcinilor zilnice este limitată şi dacă este investită toată într-o singură activitate, nu mai rămâne disponibilă pentru altele. Este foarte puţin probabil că femeia obişnuită se poate trezi devreme dimineaţa să hrănească şi să pregătească întreaga familie pentru ziua respectivă, apoi să alerge la serviciu de la 9:00 la 17:00, să fugă repede acasă şi de la 17:30 până la miezul nopţii să ia cu asalt „treburile casnice.“ Oh, desigur, ea poate găti, spăla şi duce la îndeplinire majoritatea obligaţiilor casnice, dar puţine femei sunt înzestrate cu supraputerea ca la sfârşitul unei zile de muncă încărcate să mai poată satisface toate nevoile emoţionale ale copiilor ei, să îi îndrume, să îi educe, să îi disciplineze, să îi înveţe adevăratele valori ale vieţii, să le zidească respectul de sine şi, pe lângă toate acestea, să mai fie şi o soţie extraordinară. Poate că toate acestea se pot desfăşura timp de o săptămână, o lună sau mai multe luni. Dar dacă va continua astfel ani de-a rândul? Pur şi simplu nu cred că o femeie poate rezista atât. Din contră, am observat că femeile extenuate devin ursuze, iritabile şi frustrate,

pregătind astfel cadrul conflictului din familie. Din acest motiv, cred că supraîncărcarea programului celor doi soți provoacă mai multe divorțuri decât toți ceilalți factori la un loc. Este principalul ucigaș al familiei!

În rezumat, situațiile concrete pot face necesară încadrarea în muncă a mamelor. În aceste cazuri, ceilalți creștini trebuie să înțeleagă nevoile și obligațiile nemărturisite ale celor în cauză. Totuși, decizia mamei de a lucra are implicații profunde asupra familiei și mai ales asupra copiilor mici. Această decizie trebuie luată ținând seama de realitate și fără a fi influențată de tendințele sociale ale momentului. Și, cel mai important lucru, să nu îndrăznim să deposedăm de demnitatea ce i se cuvine cea mai nobilă ocupație din întregul univers, aceea de a modela micuțele vieți în perioada lor de vulnerabilitate maximă.

Permiteți-mi să închei citând o scrisoare pe care am primit-o recent de la un băiat de zece ani. Iată ce spunea, „Dragă domnule Dobson, și mama și tata lucrează. Vreau să știu ce putem face noi copiii. Brian."

Ofer părinților posibilitatea de a-i răspunde lui Brian. La urma urmelor, ei sunt cei care *pot* oferi un răspuns satisfăcător.

Stimate dr. Dobson,

Includ în scrisoarea mea un articol apărut recent în Washington Post, *știind că îl veți găsi interesant. Autoarea, Mary Fay Bourgoin, este mamă, are serviciu și exprimă punctul de vedere secular asupra acestui subiect. Cu ani în urmă, Domnul m-a învățat aceste concluzii la care autoarea articolului a ajuns cu atâta greutate. Sper că articolul vă va plăcea.*

Un ascultător radio.

MAMELE ANGAJATE ÎN MUNCĂ — SUPERMAME SAU LENEŞE

În aceste zile se pare că oraşul în care locuiesc, Washington, D.C., este o metropolă a femeilor frânte de oboseală sau, mai corect spus, a mamelor care lucrează şi sunt extenuate. Timp de mai multe luni am fost printre acele femei care se sculau înaintea zorilor, mă ocupam de împachetarea mâncării pentru şcoală, spălam o mulţime de haine, pregăteam mâncarea şi aruncam o privire asupra ziarului de dimineaţă ca să fiu sigură că lumea nu se va sfârşi până la ora 9:00.

Dacă nu cumva se întâmplă ca în ultimul minut să îmi dau seama că lipseşte un pantof, o temă nu este făcută sau nu se găseşte vreo haină care trebuie obligatoriu îmbrăcată în acea zi, cele trei fete ale mele ajung la şcoală pe la 8:40 iar eu sunt pe punctul de a pleca „în lumea adevărată."

Slujba mea este interesantă. Lucrez ca jurnalistă la Congresul Statelor Unite, urmăresc derularea procesului legislativ şi iau interviuri congresmenilor, toate acestea fiind descrise în coloanele revistei mele drept „fascinantă." Dar în cea mai mare parte a timpului mă simt cu un picior pe o coajă de banană şi cu celălalt pe gheaţă.

Stabilirea unui echilibru adecvat între căsnicie, creşterea copiilor şi cariera profesională a devenit problema clasică a femeilor anilor '80. Pentru cele care reuşesc aceasta, viaţa este o experienţă extraordinară. Dar, judecând după propria experienţă şi după părerile multor femei cu care am vorbit, adeseori viaţa devine numai un carusel neîntrerupt al îngrijorărilor, anxietăţii, ulcerelor şi durerilor de stomac.

În anii '50, generaţia mea a fost confruntată cu altfel de presiuni. Acum optsprezece ani eram în ultimii ani de colegiu. Romantizând căsătoria şi viaţa de familie, discutam despre nuntă,

dar nu şi despre ce va urma după aceea. La scurt timp după absolvirea colegiului, goana a început. Unul după altul, colegii mei au venit în faţa altarului frumos împodobit, îndrăgostiţii fiind îmbrăcaţi în costume superbe, într-un cadru decorat din abundenţă cu flori şi îşi făceau promisiuni de fericire eternă. Am fost o generaţie obişnuită să privim viaţa numai în roz. Pentru noi, viaţa nu semnifica decât o lună de miere petrecută în Insulele Bermude şi case impunătoare.

În anul 1964, concepţiile mele au fost pentru prima dată afectate de ideile mişcărilor feministe. Călătoream cu un autobuz Greyhound de la Philadelphia la Washington D.C. şi m-am cufundat în lectura cărţii *The Feminine Mystique* (*Misterele feminităţii*) de Betty Friedan. A fost un moment crucial al vieţii mele. Eroina casnică, fericită, a devenit doar un mit pentru mine. Milioane de femei ca mine, educate, absolvente de colegiu, în pofida minunatelor ocazii de a-şi făuri o carieră profesională într-o societate modernă, au fost supuse unei „spălări a creierului" ca să creadă că singurul lor scop în viaţă este să aibă un soţ şi să dea naştere la copii. Nenumărate femei, incapabile să atingă acest ideal feminin, au suferit depresii grave, recurgând la tot felul de medicamente şi tratamente pentru a-şi vindeca spiritul tulburat.

Apropiindu-ne de Washington, am văzut cartierele suburbane, alcătuite din ferme, case cu mai multe nivele fără nici un pom în jurul lor şi mi-am închipuit că în spatele zidurilor se aflau atâtea femei nenorocite, îmbrăcate într-un halat de casă, întrebându-se: „La atât se rezumă viaţa?"

Timpurile s-au schimbat, eu de asemenea. Acum merg zilnic cu metroul până în oraş. Înconjurată de femei cu feţe posomorâte, îmbrăcate în vestimentaţia despre care se afirmă că aduce succes în carieră, mă simt tot mai stânjenită de unele aspecte ale mişcării feministe şi este rândul meu să mă întreb: „Este aceasta libertatea promisă?"

În ultimul deceniu, tot mai multe femei au intrat în servicii: un milion pe an. Conform unui studiu efectuat, numărul mamelor care lucrează a crescut de zece ori de la sfârşitul celui de al doilea război mondial. Cu toate că discuţia se concentrează asupra aspectului dezvoltării personalităţii femeii, realitatea este că majoritatea femeilor lucrează pentru că au nevoie de bani.

Cu toate acestea, părerea mea este că generaţia actuală a romantizat cariera profesională, considerând că este singurul remediu al crizei de identitate, al sindromului supermamei, al depresiilor femeilor casnice şi al singurătăţii experimentate de multe femei.

Eroina casnică fericită a fost înlocuită de femeia cu un deosebit succes în afaceri, care este promovată tot mai des în funcţii importante, fără măcar să i se ducă oja de pe unghii, care îşi petrece ziua umblând în costume imaculate, impecabile şi care se întoarce seara acasă la un bărbat adorabil ce o aşteaptă cu braţele deschise şi la doi copii ce se descurcă de minune în toate problemele pe care le au.

Adevărul evident şi trist pe care îl descoperă acum multe femei este cel pe care bărbaţii l-au cunoscut dintotdeauna şi anume că serviciile care nu au nici o perspectivă de avansare există din abundenţă, că şefii şi colegii vor deveni în cele din urmă plictisitori iar clienţii pot fi enervanţi şi obraznici şi că este tot atât de uşor să te simţi nefericit şi închis într-un birou, ademenit de posibilitatea succesului, ca şi într-o bucătărie înconjurat de preşcolari gălăgioşi.

Mamele care au ales cariera profesională mai au încă o problemă: copiii. În unele cercuri nu este convenabil să vorbeşti despre aspectul negativ al mişcării feministe şi despre impactul ei asupra vieţii de familie. În fond, experţii ne asigură că ideea conform căreia copiii mamelor care muncesc au tendinţa de a fi mai singuri, mai închişi în ei înşişi şi mai neglijaţi este doar un mit. Eu, ca multe alte femei, am adoptat evanghelia propagandei

feministe care susține că femeile vor deveni mult mai atrăgătoare, mai interesante, mai independente, vor fi soții și mame mai iubitoare dacă sunt libere să își urmeze interesele profesionale.

Dar articolele scrise ca să ne demonstreze că putem face orice, uită un factor important: energia. „Maternitatea, așa cum a observat cineva, consumă energia." La fel face o carieră unde presiunile formidabile generate de dorința permanentă de promovare devin un mod de viață.

Căsnicia, de asemenea, cere tărie interioară și motivație pentru ca relația dintre soți să nu își piardă prospețimea. Pe scurt, de unde luăm atâta energie, fizică sau emoțională, când cea care ne stă la dispoziție este limitată?

Tot așa cum scriitoarea menționată anterior, Betty Friedan, era obosită să tot citească despre mama fericită și plină de energie și eu m-am săturat să tot citesc articole despre superfemeia mamă-soție-profesionistă prosperă și dinamică. În ambele cazuri, ceva lipsește, părțile lipsite de strălucire sunt lăsate deoparte, realitatea este ignorată.

Frânturile de realitate pe care le aud din partea multor femei, surprinzându-le în conversațiile din metrou sau la o cafea, în instrucțiunile murmurate la telefon (să nu le audă cineva) copiilor, soților, celor care stau cu copiii sau profesorilor, toate descriu scene mereu ignorate: copii bolnavi trimiși la școală sau lăsați singuri acasă, supraveghetori ai copiilor (baby-sitters) care le permit acestora să urmărească nenumărate ore sterile de programe de televiziune, gospodine tracasate, copii adormiți, treziți la ora șase dimineața pentru a ajunge la un centru de îngrijire a copiilor la ora șapte, numărul mereu crescând de copii între opt și nouă ani lăsați singuri în casă, nesupravegheați până când se întorc părinții de la serviciu, munca în schimburi pentru a rezolva problema înspăimântătoare a supravegherii lor în timpul vacanțelor și al zilelor libere și alte realități care nu sunt deloc atrăgătoare pentru mișcările feministe.

Cred că acesta este motivul pentru care mişcările feministe nu au avut un impact prea mare în cazul femeilor mai sărace care luptă din greu pentru supravieţuire, a funcţionarelor, a femeilor ca mama mea, cusătoare la o fabrică de cămăşi. Aceste femei cunosc prea bine toate aspectele dificile ale existenţei femeilor care lucrează.

„Serviciul, spunea deseori mama mea, urmărindu-mi eforturile de a echilibra căsnicia, creşterea copiilor şi cariera, este elogiat exagerat."

Într-o seară mă întorceam acasă de la serviciu, frântă de oboseală, gândindu-mă la soţul meu, tot atât de ocupat ca şi mine, la fiica mea melancolică şi la arţăgosul editor al revistei la care lucrez, când am dat peste un articol dintr-un ziar care se referea la câteva nume celebre ale mişcării feministe. Am citit cu interes comentariile lor.

„Este splendid, afirma una din ele, că femeile nu mai sunt limitate de îndeplinirea strictă a rolului tradiţional al femeii, că au acum posibilitatea unor opţiuni multiple şi continuă să atace modelele feminine stereotipe." Da, am fost de acord. Totuşi, am avut impresia că această femeie şi altele ca ea erau nişte entuziaste naive în ceea ce priveşte „femeia modernă", privind lumea dintr-un punct de vedere greşit.

Când am citit despre o altă participantă la discuţia relatată în ziar, care povestea cât de bine reuşeşte să îşi îndeplinească toate îndatoririle, îndoiala mi s-a transformat în certitudine. Descriind „bucuriile egalitarismului," ea a spus: „Şi eu şi soţul meu lucrăm. Avem un copil de un an şi îngrijirea lui este împărţită în mod egal de noi doi şi o altă femeie." Eram prea obosită să mai râd.

capitolul 4

Dr. Dobson vorbeşte despre familie

Capitolul care urmează este un interviu luat Dr. Dobson de editorii revistei *Christian Herald.*

O CONVERSAŢIE CU DR. JAMES DOBSON, UNUL DINTRE CEI MAI CUNOSCUŢI SPECIALIŞTI ÎN PROBLEME FAMILIALE

Dr. Dobson, există o formulă creştină generală care rezolvă problemele familiei?

Albert Einstein a petrecut ultimii treizeci de ani ai vieţii sale într-o îndrăzneaţă încercare de a formula o teorie unificatoare care să poată explica toate fenomenele fizice, dar nu a reuşit. La fel stau lucrurile şi cu personalitatea umană: mă îndoiesc că ea poate fi redusă la o simplă formulă. Suntem mult prea complecşi ca să putem fi simplificaţi astfel. Totuşi, dintr-un alt punct de vedere, există o „formulă" care se aplică tuturor relaţiilor umane. Mă refer la cuvântul alcătuit din opt litere, şi anume *dragoste.* Se pare că toate conflictele se topesc atunci când oamenii trăiesc

conform capitolului 13 din 1 Corinteni (unde suntem sfătuiți să evităm mândria, certurile, enervările, supărările, egoismul, gelozia, nerăbdarea, duritatea, etc.). Rețeta finală a unei vieți trăite în armonie cu ceilalți se găsește în acest capitol al Bibliei și mă îndoiesc că vreo „nouă descoperire" o va putea îmbunătăți.

În mod practic, ce înseamnă aceasta? De exemplu, cum se aplică această formulă în cazul unor copii care în mod constant se ceartă și se bat?

Sunt convins că multe dintre problemele emoționale ale adulților provin din comportarea dură, brutală a fraților, surorilor și prietenilor lor din timpul primilor ani ai copilăriei. Respectul de sine este o floare fragilă care poate fi ușor zdrobită de ironia și batjocura atât de frecvente printre copii. Dar nu trebuie să fie așa. Una din responsabilitățile principale ale părinților și profesorilor (mai ales creștini) este aceea de a-i învăța pe copii să se iubească între ei. Se poate face aceasta. Majoritatea băieților și fetelor au un spirit blând sub masca mai dură pe care o afișează. Adulții care se străduiesc să cultive această sensibilitate pot crea în copii o simpatie adevărată față de copiii handicapați, obezi, neatrăgători, întârziați sau mai mici decât ei. Dar, în absența acestei instruiri timpurii, adeseori se dezvoltă un spirit nesănătos de competitivitate care mai târziu poate deveni o piedică în slujirea lui Cristos.

Cu alte cuvinte, considerați dezvoltarea sensibilității față de alți copii ca un element important în educația creștină timpurie?

Da, Isus a acordat prioritate exprimării dragostei pentru Dumnezeu și pentru semenii noștri dar noi pierdem din vedere aceasta în educația creștină. De exemplu, la majoritatea claselor de Școală duminicală se învață multe lucruri folositoare despre

Moise, Daniel şi Iosif, dar în acelaşi timp există un haos în care copiii indisciplinaţi nu fac altceva decât îşi distrug reciproc personalitatea. În absenţa unei conduceri adulte ferme, Şcoala duminicală poate deveni cea mai periculoasă perioadă din întreaga săptămână. Mi-ar face plăcere să văd cum învăţătorii de Şcoală duminicală sar în ajutorul celor neajutoraţi, care devin ţinta tuturor glumelor şi ironiilor. Procedând astfel, ei demonstrează valoarea umană şi dragostea lui Isus mai bine decât o fac volume întregi.

Există unii care vă consideră prea autoritar. Teama lor este că, urmând întocmai principiile pe care le susţineţi, vor deveni prea dogmatici iar lumea şi aşa este prea plină de mini-dictatori. Cum răspundeţi acestor critici?

Natural, nu cred că aceste critici sunt întemeiate. În toate cărţile mele am scris pe larg despre pericolul ca părinţii să devină prea duri şi prea aspri în ceea ce-i priveşte pe copiii lor. Una dintre aceste cărţi, *Hide and Seek* (*De-a v-aţi ascunselea*) este dedicată în întregime naturii fragile a spiritului copilului. Niciunde în scrierile mele nu veţi găsi pentru părinţi recomandarea de a neglija sentimentele copiilor lor sau de a-i pedepsi excesiv pentru modul lor copilăresc de a se comporta. Dar ceea ce afirm eu este credinţa mea în necesitatea conducerii părinteşti a copiilor: copiii trebuie învăţaţi să respecte autoritatea binevoitoare a părinţilor. Dacă aceasta înseamnă că sunt autoritar, atunci fie şi aşa. Tot ce pot răspunde este că propriii mei copii trăiesc într-o atmosferă de libertate care este posibilă numai datorită respectului *reciproc* între generaţii. Această monedă cu două feţe este clar prezentată de Scriptură, care îi instruieşte pe copii să asculte de părinţii lor iar pe părinţi să nu îi provoace pe copii la mânie. Îmi place această combinaţie.

Cât de important este rolul fenomenelor chimice în ciclurile emoționale prin care trecem? Ne afectează uneori capacitatea de judecată morală? Cum putem armoniza acțiunea acestor factori cu ceea ce ne cere Dumnezeu? Sau, altfel spus: Nu este mai ușor în anumite zile să ne comportăm mai bine decât în altele?

Întrebarea pe care, de fapt, ați dorit să o puneți nu a fost cumva următoarea: „De ce ne socotește Dumnezeu responsabili de ascultarea și împlinirea poruncilor Sale dacă unii dintre noi se pare că nu își pot controla acțiunile?" Ca să fiu sincer, această întrebare m-a chinuit și pe mine până nu demult. De exemplu, copilul hiperactiv este cu mult mai încăpățânat și mai rebel decât cel care este mai calm și liniștit. Cum va afecta natura sa rebelă relația lui ulterioară cu Dumnezeu? Ce se întâmplă cu persoana deviată sexual care a fost pervertită în timpul primilor săi ani de formare de un adevărat haos emoțional? Face Dumnezeu o excepție pentru copiii pe care părinții i-au învățat în familie imoralitatea și ateismul? Ce putem spune despre femeia care abuzează de copilul ei în timpul tensiunii premenstruale? Dar despre persoana pe care ați menționat-o în întrebare și care este controlată de forțe chimice pe care nici măcar medical nu le putem înțelege?

Aceste aspecte încă sfidează capacitatea de înțelegere a omului, dar totuși mă deranjează din punct de vedere teologic. Am ajuns la concluzia că infinitul Dumnezeu care conduce vastul univers este capabil să judece aceste persoane care ies din sfera normalului într-un mod absolut drept. Nu este preocuparea mea să descifrez sistemul de evaluare al lui Dumnezeu, tot astfel cum nu pot înțelege nici alte aspecte ale naturii Sale divine. Căile Lui se situează cu mult deasupra căilor noastre, iar gândurile Sale se află pe un plan net superior gândurilor noastre. Nu este acesta motivul pentru care Biblia ne poruncește să nu ne judecăm unul

pe altul? Este evident, nu suntem capabili să facem aşa ceva. Tot ceea ce ştiu cu certitudine este că Domnul cere ascultare şi încredere din partea *mea*; cât despre semenii mei parcă aud cuvintele Domnului: „Ce îţi pasă ţie? Tu vino după Mine!"

Ce părere aveţi despre valabilitatea teoriilor despre bioritm?

Suntem fiinţe biochimice şi organismele noastre funcţionează cu certitudine conform unor ritmuri şi procese regulate. De exemplu, sistemul de reproducere al femeii funcţionează conform unui ciclu de douăzeci şi opt de zile, pe când al bărbatului este mai puţin evident. Bărbaţii *şi* femeile experimentează aşa numitul ritm „circadian" adică un ciclu de oscilaţii de douăzeci şi patru de ore care provoacă tulburările resimţite de cei care circulă cu avionul pe o distanţă lungă şi este deranjat ceasul lor intern. Din nefericire, această teorie biochimică a condus la o altă teorie ciudată despre om şi „destinul" său. Mai multe cărţi despre bioritm au tras concluzia că se pot prevedea zilele bune şi rele ale adultului folosind data lui de naştere. Nu există nici o dovadă, oricât de mică, pentru argumentarea acestei teorii.

În materialele dumneavoastră nu folosiţi multe citate din Biblie. Există un motiv pentru care nu citaţi mai frecvent din Scriptură?

Multe dintre cărţile şi casetele mele au fost pregătite pe vremea când eram angajat la Spitalul de Copii din Los Angeles şi la Facultatea de Medicină din cadrul Universităţii Southern California. Aceasta a însemnat că a fost necesar să primesc aprobarea unui comitet care verifica materialele scrise de angajaţi ce erau în curs de publicare. Pentru a obţine aprobarea lor, abordarea creştină a problemelor psihologice a trebuit să fie mai „voalată".

Acum am ajuns la concluzia că a fost voia lui Dumnezeu să adopt acest stil mai „moale" pentru că în acest mod cărțile mele au fost citite de mulți oameni care nu ar fi pus mâna pe o carte tradițional creștină. Oricum, bine sau rău, nu am avut de ales în acea conjunctură. Dați-mi voie să afirm răspicat că toate concepțiile mele sunt în conformitate cu modul în care înțeleg eu Biblia și, că au existat sau nu citate biblice, Scriptura a rămas standardul meu.

Adeseori se consideră că o parte a motivației studierii psihologiei este că omul vrea să se cunoască mai bine pe sine însuși. Credeți că acum vă cunoașteți pe dumneavoastră mai bine? Care sunt aspectele personalității asupra cărora mai trebuie să insistați?

Încă mă familiarizez cu mine însumi și, probabil, voi avea de lucru la aceasta până la moarte. Sufăr de o abundență de slăbiciuni și defecte pe care doresc să mi le corectez. De exemplu, există o caracteristică adolescentină numită „nevoile eului" care apare din când în când. De asemenea, trebuie să lupt mereu ca să mă autocontrolez și să mă disciplinez, la fel ca toți ceilalți. Totuși, Dumnezeu acceptă imperfecțiunile mele și mă ajută să mă schimb așa cum o cere El.

În legătură cu argumentele dumneavoastră despre necesitatea respectului de sine, nu credeți că Biblia, vorbind despre păcatul originar, spune că suntem inferiori?

Absolut nu! Suntem creați după imaginea Creatorului Însuși. El a spus că fiecare dintre noi suntem mai prețioși decât toate bogățiile pământului acestuia și, datorită acestei semnificații, Isus nu a ezitat să îi numească pe urmașii Săi frați. Deci suntem membrii familiei lui Dumnezeu care este o societate foarte selectă.

Cred într-adevăr că Biblia ne învaţă să trăim smeriţi înaintea lui Dumnezeu, „privind pe alţii mai presus decât pe noi înşine", dar fără să ne înjosim în îndoială de sine şi disperare. Niciunde nu găsesc porunca să mă urăsc pe mine însumi şi să trăiesc mereu dezgustat de mine. Din nefericire, cunosc mulţi creştini zdrobiţi de sentimente de inferioritate şi unii dintre ei au învăţat acest concept al desconsiderării persoanei în biserica din care fac parte.

Credeţi că principiile biblice şi cele psihologice (acestea din urmă fiind descoperite din experienţă, date empirice şi alte surse) pot fi complementare?

Dr. Gary Collins consideră că psihologia modernă se bazează pe cinci supoziţii care, în esenţa lor, sunt umaniste şi atee. Aceste cinci supoziţii sunt empirismul, reducţionismul, relativismul, determinismul şi naturalismul. Dacă această afirmaţie este adevărată, şi eu cred că este, atunci un psiholog creştin trebuie să respingă o parte a cunoştinţelor pe care le primeşte la universitate. Şi eu am făcut astfel. Dar în locul acestor date am preluat o mulţime de informaţii despre natura umană direct de la Creatorul umanităţii. Biblia ne oferă un „manual al fabricantului" pe care eu l-am găsit absolut valid în aspectul lui psihologic. Dar pentru a răspunde mai direct întrebării, există multe cazuri când psihologia tradiţională este în deplină armonie cu învăţătura biblică.

În ce aspecte fundamentale se deosebesc psihologii creştini de astăzi de ceilalţi psihologi?

Specialiştii în problemele de creştere a copiilor sunt foarte diferiţi, la fel cum terapeuţii se deosebesc între ei prin metodele de tratament. Doresc să subliniez faptul că în *orice* profesie există diferenţe similare de opinii. Curtea Constituţională (a Statelor Unite, formată din nouă membri — n.tr.) votează unele aspecte cu

cinci voturi contra patru. Medicii se deosebesc între ei în aproape orice, deşi pacienţii lor nu sunt conştienţi de conflict. Deci este normal că psihologii, chiar creştini, trag concluzii diferite studiind complexa minte umană. Până când cunoştinţele noastre despre comportamentul uman vor fi mai complete, specialiştii acestui domeniu vor avea mereu opinii diferite.

Aţi încuraja pe un tânăr să îşi aleagă psihologia drept profesie strategică din perspectivă creştină?

Psihologia oferă o ocazie unică celui care doreşte să îl slujească pe Cristos ca ucenic devotat. Amintiţi-vă că oamenii caută ajutorul specialiştilor atunci când sunt tulburaţi, caută un răspuns şi sunt mai deschişi faţă de soluţii şi alternative noi. Ei au ajuns la un moment vulnerabil al existenţei lor când un sfat bun poate fi foarte util, dar o îndrumare greşită poate fi devastatoare. Am avut marea satisfacţie în cariera mea profesională să prezint perspectiva creştină asupra căsătoriei, moralităţii, rolului părinţilor şi onestităţii, respectând în acelaşi timp libertatea individuală de a decide. Deci afirm că psihologia creştină este o carieră demnă de urmat pentru un tânăr, *cu condiţia* să aibă o credinţă suficient de puternică pentru a rezista concepţiilor umaniste cu care se va confrunta în timpul şcolii. Dacă îşi va compromite convingerile principale, profesia va deveni foarte uşor o piedică pentru credinţa creştină.

capitolul 5

Unicitatea masculină şi feminină

Care sunt diferenţele emoţionale dintre bărbaţi şi femei?

Emoţiile feminine sunt influenţate de cele trei funcţii exclusiv feminine ale reproducerii: menstruaţia, lactaţia şi sarcina. Mai mult, hipotalamusul, localizat la baza creierului şi numit „sediul emoţiilor", se pare că este conectat diferit în cazul femeii şi al bărbatului. De exemplu, un şoc emoţional puternic sau un traumatism este interpretat de către hipotalamus care apoi transmite, prin intermediul neuronilor şi hormonilor, mesaje glandei pituitare. Glanda pituitară adeseori reacţionează prin modificarea proceselor biochimice feminine, putând deregla ciclul menstrual pe o perioadă de şase luni sau chiar mai mult. Psihologia feminină este un instrument foarte fin acordat, mult mai complex şi mai vulnerabil decât echivalentul masculin. De ce unele femei consideră acest fapt o insultă este încă un mister pentru mine.

Aţi menţionat câteva dintre diferenţele psihologice şi emoţionale dintre sexe. Puteţi descrie câteva aspecte mai *delicate* ale unicităţii feminine şi masculine?

Medicina nu a reuşit să identifice toate aspectele unicităţii sexuale. Implicaţiile sunt foarte subtile. De exemplu, cercetătorii care

au vizitat liceele şi universităţile pentru a studia comportamentul sexelor, au observat că fetele şi băieţii se deosebesc unii de alţii şi prin modul în care îşi duc cărţile. Tinerii aveau tendinţa de a duce cărţile pe una din părţile corpului, sub braţ. Din contră, fetele şi femeile îşi strâng cărţile la piept, de parcă ar avea un copil în braţe. Cine poate evalua câte alte influenţe sexuale se ascund sub nivelul conştientului?

Admit că unele diferenţe dintre cele două sexe sunt produse ale civilizaţiei. Nu ştiu cum să diferenţiez aspectele condiţionate genetic de cele învăţate din mediu. De fapt, nici nu cred că are atât de mare importanţă. Oricare ar fi motivul, diferenţele între sexe există şi actuala revoluţie culturală nu le va afecta semnificativ. Cu riscul să fiu numit sexist, propagandist al stereotipiilor sexuale sau un mascul şovin (sau chiar mai rău), permiteţi-mi totuşi să enumăr câteva aspecte emoţionale tipic feminine comparativ cu cele masculine.

Un rezultat al capacităţii feminine de reproducere este aprecierea mai mare pe care o acordă femeile stabilităţii, siguranţei şi durabilităţii relaţiilor umane. Cu alte cuvinte, femeile sunt orientate spre *viitor* datorită psihologiei lor de procreare justificată de grija pentru copii.

Legat de acest prim aspect este şi faptul că femeile investesc emoţional în familie mai mult decât o fac de obicei bărbaţii. În general, soţia este preocupată mai mult de aspectele minore ale casei şi ale bunei funcţionări a familiei decât soţul. Ca să folosesc un exemplu personal vă voi relata un incident din familia noastră. Eu şi soţia am hotărât să instalăm în grădină un grătar cu gaz pentru friptură. După plecarea instalatorului, amândoi ne-am dat seama că l-a montat cu vreo douăzeci de centimetri mai sus decât trebuia. M-am uitat lung la grătar şi am spus, „Hmmm, da, într-adevăr l-a montat prea sus. Apropo, dragă, ce mâncăm la cină?" Reacţia soţiei mele a fost mult mai dramatică. Iată comentariul ei: „Instalatorul l-a montat prea sus şi nu am de gând să îl

las aşa." Reacţiile noastre reprezintă o diferenţă clasică a intensităţii emoţionale referitoare la aspecte legate de casă.

Cele două sexe sunt foarte diferite şi în ceea ce priveşte spiritul de competitivitate. Oricine se îndoieşte de această realitate să observe cum abordează femeile şi bărbaţii un meci de ping-pong, de tenis sau un joc de societate. Femeile folosesc aceste ocazii ca pretexte pentru conversaţie şi întâlnire cu alţi oameni. Pentru bărbaţi însă, jocul are o singură dimensiune, *câştigul*. Chiar dacă este vorba de o întâlnire amicală în curtea unui vecin, puteţi observa broboanele de transpiraţie de pe feţele bărbaţilor care le trădează pasiunea de a câştiga. Acest spirit agresiv de competiţie a fost atribuit influenţelor culturale. Nu cred. Iată ce scrie Dr. Richard Restak în cartea sa *The Brain! The Last Frontier* (*Creierul! Ultima frontieră*): „La o petrecere onomastică a unui copil de cinci ani, de obicei nu fetele sunt cele care încep să se tragă de păr, să împartă lovituri în stânga şi în dreapta sau să se folosească de mâncare pentru a se murdări."

Mai departe, spiritul matern acţionează în cazul majorităţii femeilor deşi cu intensitate diferită. Dorinţa de a procrea este evidentă la femeile care nu pot avea copii. Primesc constant scrisori din partea unor femei care îşi exprimau frustrarea datorită incapacităţii lor de a deveni mame. Deşi cultura joacă un rol important în formarea acestor aspiraţii, cred că rădăcinile lor se găsesc în anatomia şi psihologia feminină.

Aspectele prezentate sunt doar ilustrative şi nu reprezintă o descriere ştiinţifică a diferenţelor dintre femei şi bărbaţi. Exemplele menţionate nu fac decât să deschidă subiectul şi sunteţi invitat să adăugaţi propriile observaţii şi interpretări.

În cărţile dumneavoastră aţi afirmat că bărbaţii şi femeile au modalităţi proprii de dezvoltare a respectului de sine. Sunteţi amabil să explicaţi diferenţa?

Bărbaţii şi femeile au aceleaşi nevoi de valoare personală şi simţ al apartenenţei, dar, în general, abordarea acestor nevoi se

face din unghiuri diferite, mai ales dacă femeia este casnică. Bărbatul își construiește sentimentul valorii sale personale, în principal la serviciu sau în profesiunea pe care o practică. El obține satisfacție dacă are succes în afaceri, dacă devine independent financiar, dacă reușește să se specializeze într-o meserie bine cotată, dacă ajunge într-un post de conducere, devenind „șeful", sau dacă este iubit și apreciat de clienți, pacienți sau alți profesioniști din domeniul său de activitate. Bărbatul care obține succese în aceste domenii nu depinde, *în primul rând,* de soția lui pentru a-i oferi un scut împotriva sentimentelor de inferioritate. Desigur, soția joacă un rol important ca iubită și tovarășă de viață, dar nu este zilnic esențială pentru respectul lui de sine.

Prin contrast, femeia casnică abordează căsnicia dintr-un unghi de vedere diferit. Ea nu are acces la „alte" surse de dezvoltare a respectului de sine care sunt, în general, la dispoziția soțului ei. Poate găti o cină gustoasă, dar după terminarea ei este posibil ca familia să uite să îi mulțumească. Îndeplinirea datoriilor de gospodină nu îi aduce respect din partea societății și probabil că nimeni nu o va lăuda pentru tehnica ei de ștergere a prafului. De aceea, cu cât se izolează mai mult, cu atât devine tot mai dependentă de soțul ei pentru a-și făuri sentimentul împlinirii, încrederii în sine și fericirii. Să reducem ce am spus la o concluzie simplificată, dar utilă: bărbații își făuresc respectul de sine dacă sunt *respectați;* femeile se simt valoroase dacă sunt *iubite*. Probabil că aceasta este cea mai importantă deosebire dintre cele două sexe.

Este nevoia de relații sexuale aceeași la bărbați și la femei?

Bărbații și femeile diferă semnificativ în manifestarea dorinței sexuale. Cercetările recente par să conducă spre concluzia că intensitatea plăcerii și excitării în timpul orgasmului femeii și a ejaculării bărbatului este aceeași pentru ambele sexe, deși calea

realizării punctului culminant este diferită. Majoritatea bărbaţilor sunt excitaţi mai repede decât femeile. Ei pot ajunge la finalul actului sexual înainte ca partenera lor să reuşească să îşi scoată din minte masa de seară sau ce vor îmbrăca a doua zi copiii. Bărbatul care înţelege această inerţie feminină este înţelept şi reuşeşte să îşi adapteze ritmul cu cel al soţiei.

Dar moneda are două feţe. Femeile trebuie să înţeleagă în ce mod sunt diferiţi de ele soţii lor. Când reacţia sexuală a bărbatului este blocată, el va experimenta o acumulare a presiunii psihologice care cere eliberare. Veziculele seminale (doi săculeţi care conţin spermă) se umplu progresiv până la capacitatea maximă; când aceasta este atinsă, influenţele hormonale îl sensibilizează pe bărbat la toţi stimulii sexuali. Deşi o anumită femeie ar prezenta puţin interes pentru el când este satisfăcut, el poate fi adus într-o stare erotică numai prin prezenţa ei atunci când este privat de eliberarea necesară. Se poate ca soţia să înţeleagă mai greu această acumulare de apetit sexual a soţului ei, deoarece nevoile ei sunt, în general, mai puţin urgente şi presante. Deci ea ar trebui să înţeleagă că dorinţele sexuale ale soţului ei sunt dictate de forţe bio-chimice interioare şi, dacă îl iubeşte, va căuta să satisfacă aceste nevoi cât de semnificativ şi regulat posibil. Nu neg faptul că şi femeile au nevoi sexuale care necesită satisfacere, ci doar explic că, de regulă, bărbaţii tolerează mai greu abstinenţa.

Puteţi fi mai concret în privinţa diferenţelor între dorinţele sexuale şi preferinţele bărbaţilor şi femeilor? Deoarece mă voi căsători în curând, doresc să ştiu cum diferă nevoile soţului meu de ale mele. Puteţi rezuma deosebirile majore care vor apărea între noi?

Faceţi bine că întrebaţi acest lucru, deoarece neînţelegerea preferinţelor diferite ale bărbatului şi ale femeii este adesea o sursă de frustrări şi sentimente de vinovăţie în căsnicie.

În primul rând, bărbații sunt stimulați *vizual*. Dorința lor sexuală este stimulată de vederea trupului gol al unei femei sau chiar numai de o privire fugară aruncată asupra unor părți ale trupului feminin. De cealaltă parte, femeile nu sunt atât de orientate spre stimuli vizuali ca bărbații. Desigur, sunt interesate de un trup masculin atrăgător, dar, de obicei, mecanismul psihologic sexual nu este pus în mișcare de ceea ce văd; femeile sunt stimulate, în principal, de atingeri. Iată că întâlnim prima sursă de neînțelegere în dormitor: el dorește ca soția să apară dezbrăcată într-o cameră luminată, iar ea dorește ca soțul să o mângâie pe întuneric.

În al doilea rând, și mult mai important, bărbații nu sunt chiar atât de mult interesați de persoana care trăiește într-un trup atrăgător. Un bărbat care se plimbă pe stradă poate fi atras de o femeie sumar îmbrăcată care trece provocator pe lângă el, chiar dacă nu cunoaște nimic despre personalitatea sau capacitățile ei mintale. Este atras de trupul femeii. Tot astfel, el se poate excita tot atât de mult privind fotografia unui manechin dezbrăcat, ca și în cazul unei întâlniri față în față cu femeia pe care o iubește. În esență, puterea biologică a dorinței sexuale este aproape în întregime focalizată în trupul unei femei atrăgătoare. În concluzie, obiecția femeilor că au fost folosite de bărbați drept „obiecte sexuale" are totuși o motivație. Aceasta explică de ce prostituția este mult mai răspândită în rândul femeilor decât a bărbaților și de ce doar foarte puține femei au încercat să „violeze" un bărbat. Explică de ce o cameră plină de bătrâni fără dinți în gură devine atât de agitată de spectacolul unei dansatoare care se dezbracă. Reflectă faptul că respectul de sine masculin este mai mult justificat de dorința de a „cuceri" femeia dorită decât de a se lăsa să devină obiectul dragostei ei romantice. Aceste caracteristici ale sexualității masculine nu sunt prea măgulitoare, dar sunt bine documentate în literatura de specialitate.

De cealaltă parte, femeile au mai mult discernământ în interesele lor sexuale. În mod obișnuit, ele nu sunt stimulate de privirea

unui bărbat fermecător sau de fotografia unui model atrăgător; mai degrabă dorinţa lor se îndreaptă spre un anumit individ pe care îl respectă şi admiră. O femeie este stimulată de aura romantică pe care o are soţul ei, de caracterul şi personalitatea lui. Ea se dăruieşte bărbatului care este atrăgător pentru ea atât emoţional cât şi fizic. Evident, există şi excepţii la aceste dorinţe caracteristice, dar faptul rămâne: pentru bărbaţi actul sexual este mai mult un fenomen fizic; pentru femei este o experienţă emoţională profundă.

Aţi discutat deosebirile dintre sexe referindu-vă la reproducere. Puteţi enumera şi alte deosebiri *fizice* între bărbaţi şi femei?

Dr. Paul Popenoe, fondatorul Institutului American al Relaţiilor Familiale din Los Angeles, a scris un scurt articol despre subiectul pe care l-aţi ridicat. Îl voi lăsa să răspundă la întrebarea, *Diferă într-adevăr femeile de bărbaţi?*

1. Bărbaţii şi femeile sunt diferiţi în fiecare celulă a trupurilor lor. Această diferenţiere la nivelul cromozomilor este cauza principală a dezvoltării masculinităţii şi feminităţii.
2. Femeia are o vitalitate mai mare a constituţiei sale, poate datorită diferenţei de cromozomi. În mod obişnuit, femeile trăiesc mai mult decât bărbaţii (în Statele Unite cu trei-patru ani).
3. Sexele sunt diferite în metabolismul bazal (cantitatea de calorii produse într-o oră în condiţii de repaus raportată la un metru pătrat de suprafaţă corporală — n.tr.), cel al femeii fiind de obicei mai mic.
4. Sexele diferă şi în privinţa structurii scheletului, femeia având un cap mai scurt, faţa mai largă, bărbia mai puţin proeminentă, picioare mai scurte şi trunchiul mai lung. De obicei, al doilea

deget al femeii este mai lung decât al patrulea; la bărbați este invers. Dinții băieților sunt mai rezistenți decât dinții fetelor.

5. Femeia are stomacul, rinichii, ficatul și apendicele mai mari, iar plămânii mai mici.
6. Din punct de vedere al funcțiilor îndeplinite de organism, femeile au câteva funcții în plus: menstruația, maternitatea și lactația. Aceste funcții suplimentare influențează comportamentul și sentimentele. Femeia posedă hormoni diferiți de ai bărbatului. Aceeași glandă acționează diferit la cele două sexe: glanda tiroidă a femeii este mai mare și mai activă; se mărește în timpul sarcinii și al menstruației, femeia fiind predispusă la creșterea patologică a volumului tiroidei, mai rezistentă la frig, are pielea mai netedă, mai puțin păr pe trup și straturi mai subțiri de grăsime subcutanee, toate aceste elemente fiind foarte importante în conceperea frumuseții personale. De asemenea, ele contribuie și la instabilitatea emoțională, femeia râde și plânge cu mai multă ușurință.
7. Sângele femeii conține mai multă apă (cu 20 la sută mai puține celule roșii). Deoarece acestea furnizează oxigenul necesar celulelor trupului, femeia obosește mai repede și este mai predispusă la leșin. Rezistența mai mare a femeii se manifestă pe termen lung. În timpul ultimului război mondial, în Anglia programul de lucru al fabricilor s-a prelungit de la zece la doisprezece ore. Numărul accidentelor de muncă a crescut cu 150 la sută la femei, dar deloc la bărbați.
8. Ca forță brută, puterea bărbaților este cu 50 la sută superioară femeilor.
9. Inima femeilor bate mai rapid decât a bărbaților (80 față de 72); tensiunea arterială (cu 10 mm Hg mai coborâtă decât în cazul bărbatului) variază de la minut la minut; dar femeia este mai puțin predispusă la hipertensiune, cel puțin până la menopauză.

10. Capacitatea pulmonară a femeii este mai mică decât a bărbatului, într-un raport de 7:10.
11. Femeia rezistă mai bine la temperaturi ridicate; metabolismul ei scade în intensitate mai puțin.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

capitolul 6

Semnificația masculinității

Din cartea dumneavoastră, *Straight Talk to Men and Their Wives* (*Discuție sinceră cu bărbații și soțiile lor*), rezultă că sunteți un adept convins al conducerii familiei de către bărbat. Cum răspundeți activistelor mișcării feministe care consideră această concepție demodată și șovină?

Este important să se știe ce înțeleg eu prin conducerea masculină a familiei. Nu încerc să-i justific pe acei bărbați duri față de copiii lor sau care tratează cu dispreț nevoile și dorințele soțiilor lor. Acest gen de autoritate răspândită în secolul XIX este acum revolută. Să o lăsăm să se odihnească în pace. Totuși cred că Scriptura (care reprezintă standardul după care măsor *orice*) afirmă răspicat că bărbaților li s-a încredințat răspunderea principală pentru asigurarea autorității în familie. Cel puțin acesta este modul în care înțeleg eu pasajul biblic din Efeseni, 5:22-28:

„Nevestelor, fiți supuse bărbaților voștri ca Domnului; căci bărbatul este capul nevestei, după cum și Cristos este capul Bisericii, El, Mântuitorul trupului. Și după cum Biserica este supusă lui Cristos, tot așa și nevestele să fie supuse bărbaților lor în toate lucrurile. Bărbaților, iubiți-vă nevestele cum a iubit și

Cristos Biserica şi S-a dat pe Sine pentru ea, ca să o sfinţească, după ce a curăţit-o prin botezul în apă prin Cuvânt, ca să înfăţişeze înaintea Lui această Biserică slăvită, fără pată, fără zbârcitură, sau altceva de felul acesta, ci sfântă şi fără prihană. Tot aşa trebuie să îşi iubească şi bărbaţii nevestele, ca pe trupurile lor. Cine îşi iubeşte nevasta, se iubeşte pe sine însuşi."

Acest pasaj, împreună cu altele referitoare la supunerea soţiei în faţa autorităţii soţului (de exemplu, 1 Petru, 3:1: „Tot astfel, voi nevestelor, fiţi şi voi supuse bărbaţilor voştri; pentru ca, dacă unii nu ascultă acum Cuvântul, să fie câştigaţi fără cuvânt, prin purtarea nevestelor lor") demonstrează clar că bărbatul creştin este obligat să îşi asume răspunderea conducerii familiei sale, cu toate posibilităţile de care dispune. Dumnezeu aşteaptă ca bărbatul să fie cel care ia decizia finală. Desigur, el poartă şi o responsabilitate superioară în ceea ce priveşte efectele deciziilor sale. Dacă familia a cumpărat pe datorie mai mult decât îşi putea permite, el poartă răspunderea falimentului financiar. Dacă în familie nu se citeşte Biblia şi frecventarea bisericii este întâmplătoare, Dumnezeu îl va învinovăţi pe soţ. Când copiii sunt neascultători şi lipsiţi de respect, responsabilitatea principală este a soţului... nu a soţiei. (Nu îmi amintesc ca Dumnezeu să fi învinovăţit pe soţia lui Eli pentru cei doi fii neascultători; soţul ei a fost judecat de Dumnezeu pentru aceasta. Vedeţi 1 Samuel, 3:13.)

Din această perspectivă, ce se întâmplă când conducătorul desemnat al familiei nu îşi îndeplineşte sarcina? Consecinţe asemănătoare pot fi observate într-o întreprindere în care conducătorul pretinde doar că îşi conduce oamenii. Întreprinderea falimentează destul de repede. Paralelismul dintre conducerea unei întreprinderi şi conducerea familiei este prea izbitor pentru a nu fi observat. După părerea mea, cea mai urgentă nevoie a Americii este de a avea bărbaţi care să-şi conducă familiile şi nu doar să investească toate resursele lor fizice şi emoţionale în simpla acumulare a banilor.

Vă rog să fiți mai specific în privința relațiilor între cele două sexe. Trebuie oare să presupun că nu sunteți în favoarea unei împărțiri a responsabilității de 50 la sută pentru fiecare partener în cadrul relației soț-soție?

Într-adevăr presupunerea dumneavoastră este corectă. Totuși permiteți-mi să exprim două opinii despre relația ideală dintre soț și soție care vor clarifica punctul meu de vedere. În primul rând, datorită naturii fragile a eului masculin și a nevoii enorme a bărbatului de a fi respectat, combinate cu vulnerabilitatea femeii și nevoia ei de a fi iubită, cred că este o greșeală să modificăm relația, prețuită de-a lungul vremurilor, în care soțul este privit ca un protector iubitor iar soția drept beneficiarul acestei protecții.

În al doilea rând, datorită faptului că doi căpitani scufundă o corabie și două bucătărese greșesc mâncarea, părerea mea este că trebuie să existe în familie un conducător ale cărui decizii să fie respectate. Dacă înțeleg corect Scriptura, acest conducător este bărbatul casei. Dar el nu trebuie să își provoace echipajul la revoltă printr-o comportare dură și disprețuitoare față de nevoile și dorințele lor. Trebuie să considere interesele familiei sale deasupra celor personale, chiar până la moarte, dacă este necesar. Nici un pasaj al Bibliei nu îi dă dreptul să devină dictator sau stăpân de sclavi.

În unele familii și alte combinații ale relației soț-soție au dat anumite rezultate, dar am observat că în familiile în care bărbatul era pasiv și lipsit de autoritate și de calitățile necesare asumării conducerii au apărut multe complicații. Nici una dintre alternativele moderne nu au reușit să îmbunătățească rolul tradițional al bărbatului așa cum este el prescris în Marea Carte. În cele din urmă, aceasta a fost inspirată de Creatorul umanității.

S-a scris foarte mult în ultimul timp despre bărbatul dur („macho"), incapabil să își dezvăluie sentimentele și emoțiile adevărate. Sunteți de acord că bărbații își înfrânează exagerat emoțiile și ar trebui să le manifeste într-o oarecare măsură?

Poate că da. Este important ca bărbații să fie dispuși (și capabili) să plângă, să iubească și să spere. Tatăl meu, care a reprezentat pentru mine masculinitatea adevărată, nu s-a sfiit să plângă. De cealaltă parte, este periculos să permitem emoțiilor să ne controleze mintea. Sentimentele nu trebuie să domine judecata rațională, mai ales în momente de criză și nici nu trebuie să dăm voie micilor frustrări ale vieții să producă disperare și depresie. Atât femeile cât și bărbații trebuie să învețe să își exprime sentimentele și să fie oameni „reali", fără să cedeze tiraniei emoțiilor instabile.

Care credeți că este responsabilitatea principală a unui tată?

Cred că răspunderea principală a unui tată este comunicarea sensului real al creștinismului copiilor săi. Această sarcină se poate asemăna cu o cursă de ștafetă. În primul tur, tatăl este cel care aleargă cu ștafeta (care reprezintă Evanghelia lui Isus Cristos) în mână. Apoi, la momentul potrivit, îți întinde ție ștafeta și îți începi cursa pe pistă. În cele din urmă sosește momentul când tu trebuie să transmiți ștafeta, în condiții de siguranță, copiilor tăi. Dar, așa cum poate afirma orice antrenor al echipelor de ștafetă, cursele de ștafetă *se pierd sau se câștigă în momentele transferului bastonului respectiv*. Există momente critice când totul poate fi pierdut datorită neîndemânării sau unui calcul greșit. Ștafeta este rareori pierdută în timpul alergării, când atletul o ține strâns în mână. Eșecurile apar, cel mai probabil, la schimbul între generații.

Conform valorilor creştine care îmi guvernează viața, cel mai important motiv pentru care trăiesc este să predau în bune condiții ştafeta, Evanghelia, în mâinile copiilor mei. Desigur, dorința mea este să pun această ştafetă creştină în cât mai multe mâini; *totuşi, responsabilitatea mea numărul unu este să evanghelizez propriii mei copii.* Sper ca milioane de tați să fie de acord cu mine în privința acestei răspunderi primordiale.

Sunt de acord cu dumneavoastră că tatăl trebuie să fie liderul spiritual al familiei, dar pur şi simplu nu aceasta este situația în căminul nostru. Dacă merg la Şcoala duminicală copiii noştri este pentru că eu îi trezesc şi îi pregătesc. Dacă avem o întrunire religioasă cu familia este datorită insistențelor mele. Tot eu sunt cea care mă rog alături de copii înainte de culcare. Dacă nu aş proceda astfel, copiii noştri nu ar avea parte de educație spirituală. Cu toate acestea, ceilalți îmi spun că trebuie să aştept până ce soțul meu îşi va asuma responsabilitatea spirituală în căminul nostru. Ce mă sfătuiți să fac în această situație?

Întrebarea dumneavoastră este de o importanță covârşitoare şi produce multe controverse. Aşa cum ați spus, unii conducători creştini le sfătuiesc pe femei să aştepte pasive până când soții lor îşi vor asuma responsabilitatea spirituală în familie. Atunci când soțul nu acceptă asumarea acestei responsabilități, soțiilor li se recomandă să stea deoparte şi să-L lase pe Dumnezeu să facă presiuni asupra bărbatului până când acesta va prelua răspunderea încredințată de Dumnezeu soțului. Sunt cu totul împotriva acestei păreri atunci când sunt afectați copiii mici. Dacă problema s-ar rezuma doar la bunăstarea spirituală a soțului şi soției, cred că femeia ar putea să îşi permită să mai aştepte. Dar prezența copiilor schimbă radical situația. Fiecare zi care trece fără ca ei să

primească educația spirituală vitală este o zi pierdută, care nu se mai poate recupera niciodată.

De aceea, dacă soțul dumneavoastră refuză să-și asume rolul de conducător spiritual încredințat de Dumnezeu, cred că dumneavoastră trebuie să o faceți. Nu aveți timp de pierdut. Continuați să vă duceți familia la Școala duminicală. Trebuie să vă rugați împreună cu copiii și să îi învățați să citească Biblia. Pe lângă acestea, trebuie să vă mențineți și propria părtășie și relație cu Dumnezeu. Pe scurt, cred că viața spirituală a copiilor (și a adulților) este prea importantă pentru ca femeia să amâne dezvoltarea ei normală pentru doi, patru sau șase ani, până când soțul ei, în cele din urmă, se trezește. Isus a afirmat răspicat că membrii familiei pot ridica obstacole serioase împotriva credinței noastre, dar nu trebuie să li se permită să o facă. El a spus, „Să nu credeți că am venit să aduc pacea pe pământ; nu am venit să aduc pacea, ci sabia. Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, și pe noră de soacra sa. Și omul va avea de vrăjmași chiar pe cei din casa lui. Cine iubește pe tată, ori pe mamă, mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine; și cine iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine" (Matei, 10:34-37).

Am experimentat acest conflict și în familia noastră. Bunicul meu, R.L. Dobson a fost un om moral care nu a văzut necesitatea adoptării credinței creștine. Dezinteresul lui spiritual nu a lăsat-o indiferentă pe bunica mea, Juanita Dobson, o creștină devotată care credea că Dumnezeu trebuie să fie pe primul loc. De aceea ea a preluat responsabilitatea creșterii celor șase copii astfel încât să-L cunoască pe Isus Cristos. Au fost momente când bunicul a exercitat o mare presiune asupra ei, nu în ceea ce privește renunțarea la credință, ci prin continua sa eschivare de la acceptarea credinței în Isus.

El spunea, „Sunt un tată bun, asigur tot ce este necesar pentru familia mea, plătesc toate cheltuielile și sunt cinstit cu toți ceilalți oameni. Aceasta este suficient."

Soția lui replica, „Ești un om bun, dar aceasta *nu* este suficient. Trebuie să-ți dăruiești inima lui Dumnezeu." Acest lucru bunicul nu l-a putut înțelege.

Bunica mea, care nu cântărea mai mult de cincizeci de kilograme, nu a încercat să își impună credința și să-l oblige pe bunicul să o accepte. Niciodată nu l-a tratat cu dispreț. Dar a continuat să se roage și să postească pentru bărbatul pe care-l iubea. Timp de mai mult de patruzeci de ani a adus această cerere, pe genunchi, înaintea lui Dumnezeu.

Apoi, la vârsta de șaizeci și nouă de ani, bunicul a suferit un atac de inimă și a fost, pentru prima oară în viața lui, grav bolnav. Într-o zi, una din fetele lui a intrat să facă curățenie în cameră și a văzut lacrimi în ochii lui. Nimeni nu l-a văzut vreodată pe bunicul nostru plângând.

— Tată, ce s-a întâmplat? a întrebat ea.

Bunicul a răspuns:

— Draga mea, du-te în capul scărilor și cheam-o pe mama.

Bunica a alergat la patul bolnavului și l-a auzit spunând:

— Știu că voi muri și nu îmi este frică de moarte, dar este atât de întunecat. Nu există nici o cale de scăpare. Mi-am trăit bine viața, dar am pierdut singurul lucru cu adevărat important. Vrei să te rogi pentru mine?

— Dacă vreau să mă rog? a exclamat bunica.

Întreaga viață a așteptat această cerere. A îngenuncheat lângă patul lui și toate mijlocirile ei de patruzeci de ani s-au revărsat în acea rugăciune. În acea zi, R.L. Dobson și-a dăruit într-un mod minunat viața lui Dumnezeu.

În următoarele două săptămâni a cerut să-i vadă pe toți oamenii bisericii pe care i-a ofensat și le-a cerut iertare. Și-a pus în ordine toate problemele personale și apoi a murit cu o mărturie pe buze. Înainte să intre în coma din care nu s-a mai trezit, bunicul meu a spus: „...Acum există un drum prin întuneric."

Rugăciunile necontenite ale bunicii mele au primit răspuns.

Întorcându-ne la întrebare, doresc să le previn pe soții să nu devină „ipocrite" și prea critice față de soții lor. Totul trebuie făcut din dragoste. Totuși, vor exista ani de solitudine când trebuie să poarte singure povara conducerii spirituale a copiilor. Dacă aceasta este situația, Domnul a promis că va umbla alături de dumneavoastră de-a lungul acestor ani dificili.

Aud tot timpul că este neînțelept să te entuziasmezi prea tare de succesele copiilor tăi, dar nu mă pot împiedica să fac aceasta. Este greșit să simt o mândrie părintească datorită realizărilor sportive ale fiului meu? Cum aș putea să evit să nu mă *preocup* prea mult de calitatea performanțelor sale?

Nu este nimic greșit dacă ne mândrim cu realizările copiilor noștri. Problemele apar atunci când părinții încep să se *preocupe excesiv* de realizările și eșecurile copiilor, când eul lor este satisfăcut prin performanțele copiilor, când succesul copiilor este necesar pentru menținerea dragostei și respectului părintesc. Băieții și fetele noastre trebuie să știe că sunt acceptați pentru că sunt creați de însuși Dumnezeu. Aceasta ar trebui să fie suficient!

Îmi aduc aminte de fostul antrenor de fotbal al echipei University of Southern California, John McKay. Am văzut un interviu cu el pe vremea când fiul lui, John Junior, era un jucător foarte bun al aceleiași echipe. Reporterul s-a referit la calitățile atletice ale tânărului fotbalist, rugându-l pe antrenor să descrie mândria lui de tată în urma realizărilor de pe teren ale fiului său. Răspunsul lui a fost impresionant:

„Da, sunt mulțumit că fiul meu a avut un sezon bun anul trecut. Joacă bine și sunt mândru de el. Dar aș fi la fel de mândru de el chiar dacă nu ar fi jucat niciodată fotbal."

Antrenorul John McKay a afirmat de fapt că talentul de fotbalist al fiului său era recunoscut și apreciat, dar valoarea sa

umană nu depindea de abilitatea sa pe terenul de joc. Deci fiul său nu își va pierde respectul tatălui său dacă sezonul următor nu va fi în formă și își va dezamăgi suporterii. Locul lui John în inima tatălui său era sigur, independent de performanțele sale. Mi-ar plăcea ca fiecare copil să poată spune același lucru.

În mod tradițional, tații nu au contribuit prea mult la educația preșcolară a copiilor. Ce credeți despre importanța participării tatălor în procesul educativ din această perioadă?

Este foarte important ca tații să ajute la disciplinarea copiilor ori de câte ori este posibil. Copiii au nevoie de tată și reacționează la metodele sale masculine, dar și femeile au nevoie de ajutorul soților lor în educația copiilor. Acest lucru este valabil mai ales pentru femeile casnice, care petrec singure zile lungi de adevărate bătălii, iar seara sunt epuizate de îndeplinirea importantei lor slujbe. Desigur că și tații sunt obosiți după serviciu, dar dacă reușesc să reziste până la culcarea micilor tigri, nimic nu va contribui mai mult la stabilitatea căminului lor decât această contribuție a lor. Simpatizez în mod deosebit cu acele mame care cresc, în același timp, un copil de doi ani și un nou-născut. Nu există sarcină mai dificilă pe fața pământului. Soții care recunosc acest fapt le ajută pe soțiile lor să se simtă înțelese, iubite și sprijinite în îndeplinirea slujbei vitale pe care o au.

Cei doi copii pe care îi avem ascultă de soțul meu, când suntem în public, la primul cuvânt sau chiar la o încruntare a sprâncenelor. Dar eu trebuie să ridic vocea și să-i amenințpentru a-i determina să asculte. De ce credeți că se întâmplă astfel?

Diferența între modul în care reacționează copiii este condiționată, în general, de doi factori:

(1) Tatăl este mai dispus să îşi acopere vorbele prin *acţiuni,* în cazul neascultării, iar copiii ştiu aceasta. (2) Copiii petrec mai mult timp cu mama lor şi, aşa cum se spune, „familiaritatea naşte dispreţ", autoritatea ei se erodează progresiv sub presiunea constantă a copiilor.

Totuşi, mai există un fenomen, pe care doresc să îl prezint mai detaliat. Mă refer la faptul că, în mod natural, copiii caută autoritatea la taţii lor. Când fiul meu, Ryan, avea patru ani, a auzit o discuţie referitoare la copilăria mea.

— Tată, ai fost şi tu copil? a întrebat el.

— Da, Ryan, am fost chiar mai mic decât tine, am replicat eu.

— Ai fost şi bebe? s-a interesat el, cuprins de îndoială.

— Da, toţi oamenii se nasc bebe.

Ryan a fost derutat. Pur şi simplu nu şi-l închipuia pe tatăl său, înalt de aproape 1,90 şi cântărind vreo 85 de kilograme, pe post de bebeluş. S-a gândit puţin, apoi a întrebat:

— Ai fost un tătic-bebe?

Lui Ryan îi era imposibil să şi-l imagineze pe tatăl său fără mantia autorităţii, chiar dacă era doar un nou-născut. Sora lui de nouă ani a reacţionat similar când i s-au arătat prima dată filme cu tatăl ei la vârsta de patru ani. Pe ecran era un copil nevinovat, călare pe un căluţ. Danae a avut nevoie de asigurări pentru a crede că acel băieţel era într-adevăr tatăl ei, apoi a întrebat: „Copilul acesta mă bate pe mine?"

Danae şi Ryan şi-au dezvăluit modul în care mă vedeau, nu un om căruia i s-a dat autoritate, ci un om care *era* autoritatea. Acest lucru este foarte natural pentru copii. Băieţii şi fetele privesc, de obicei, spre taţii lor a căror înălţime, greutate şi voce mai gravă trădează autoritatea. Din acest motiv, cu toate că există şi numeroase excepţii, profesorii care sunt bărbaţi pot stăpâni mai bine o clasă decât unele femei mai blânde şi cu voci feminine. (O profesoară mi-a mărturisit odată că lupta pentru controlarea

clasei ei era asemănătoare încercării de a ține 32 de mingi de ping-pong sub apă în același timp.)

De aceea au nevoie mamele de participarea soților lor la disciplinarea copiilor. Aceasta nu înseamnă că tatăl poate împiedica orice act de neascultare, dar el servește drept structură de rezistență pentru construirea edificiului autorității părintești. Mai mult, trebuie să fie absolut clar pentru copii că tatăl este de acord cu acțiunile mamei și o va sprijini când copiii se vor revolta. La aceasta se referă și 1 Timotei, 3:4, când vorbește despre „supunerea copiilor cu toată cuviința."

Ce înseamnă criza „vârstei de mijloc" pentru bărbați?

Este o perioadă de evaluări intense, însoțită de temeri și gânduri tulburătoare cu privire la cine este, de ce trăiește și care este semnificația vieții lui. Este o perioadă a îndoielii de sine și a lipsei de atracție față de ce este stabil și familiar. Acum se adună în mintea bărbatului gânduri atât de tulburătoare încât nu pot fi dezvăluite nici măcar celor mai apropiați. Aceste frământări produc adeseori despărțirea de cei dragi, exact în momentul când sprijinul și înțelegerea lor sunt mai necesare. (8)

Când apare, de obicei, criza vârstei de mijloc și cât este de răspândită printre bărbați?

În general, această perioadă a îndoielilor de sine apare în timpul celei de a treia sau a patra decade de viață, dar se poate întâlni chiar și în cel de-al cincilea deceniu al existenței. În legătură cu această întrebare, Lee Stockford publică rezultatele a trei studii efectuate pe mai mult de 2100 de oameni și trage concluzia că 80 la sută dintre bărbații cu funcții de conducere, aflați între 34 și 42 de ani, experimentează o criză a vârstei de mijloc de un anume tip. Această estimare confirmă opinia mea, bazată pe observații

personale, mai ales în cazul bărbaților puternic motivați în ceea ce fac, a celor care au reușit în afaceri și în profesia lor.

Prin ce trece un bărbat care experimentează din plin o criză a vârstei de mijloc?

Dr. Jim Conway a scris o carte numită *Men in Mid-Life Crisis* (*Bărbați aflați în criza vârstei de mijloc*, David C. Cook, 1978) pe care o recomand cu căldură. În ea, autorul identifică patru „dușmani" principali care îl afectează pe un bărbat ce intră în această perioadă dureroasă. Primul este propriul trup. Nu mai este nici o îndoială, cel numit „Joe studentul" în urmă cu numai câțiva ani a îmbătrânit. Părul i s-a rărit, în ciuda eforturilor disperate de a reține cât mai multe fire. „Eu, chel?" se miră. Apoi observă că nu mai are vitalitatea de odinioară. Răsuflă mai greu când urcă scările. Nu peste mult timp oamenii încep să îl numească „bătrânul Joe." Este tratat ca un om mai în vârstă, ceilalți sunt mai grijulii cu el, iar pielea feței, odată netedă, este de nerecunoscut. Nu-i vine să creadă, se privește mai atent în oglindă, dar aceasta nu minte.

Pentru a rezuma această primă preocupare a unui bărbat care se apropie de patruzeci de ani, putem enumera următoarele: (1) îmbătrânește; (2) schimbările produse de vârstă nu sunt nici atrăgătoare, nici convenabile; (3) într-o lume care prețuiește frumusețea și tinerețea, suferă de o diminuare a valorii proprii; și (4) bătrânețea s-a apropiat la mai puțin de două decenii și pot apărea bolile și moartea. Când un bărbat se confruntă pentru prima dată cu toate aceste transformări, impactul emoțional este destul de mare.

Al doilea dușman pe care trebuie să-l înfrunte un bărbat aflat la vârsta de mijloc este munca. De regulă are resentimente față de munca sa și se simte prins în capcana meseriei pe care o practică. Mulți funcționari doresc să fi putut urma medicina sau dreptul. Puțini dintre ei își dau seama că doctorii și avocații doresc să-și fi

ales o meserie care să nu le fi cerut atâtea eforturi şi sacrificii, servicii pe care să le uiți seara şi la sfârşitul săptămânii, servicii care să nu aibă o constantă amenințare că pot fi dați în judecată pentru greşeli în practicarea profesiei, servicii care să îți lase timp pentru concedii şi hobbyuri. Această frământare profesională apare la toate nivelele socio-economice şi atinge apogeul la această vârstă de mijloc, când oamenii devin mai conştienți de scurtimea vieții şi devin preocupați să nu mai risipească nici o singură zi din cele care le mai rămân. Dar, de cealaltă parte, au puține alternative. Nevoile financiare ale familiei îi determină să-şi continue munca pentru a oferi copiilor posibilitatea să urmeze o şcoală, pentru a plăti ratele la casă, pentru ca viața cu care s-au obişnuit să poată continua. Astfel, emoțiile lor sunt prinse ca într-o menghină.

Al treilea duşman cu care se confruntă bărbatul la vârsta de mijloc este, credeți sau nu, propria familie. Aceşti ani tumultuoşi de îndoială de sine şi introspecție pot fi devastatori pentru familie. Un astfel de om devine, de regulă, supărat, mânios şi se revoltă împotriva celor apropiați. Resimte faptul că soția şi copiii au nevoie de el. Indiferent cât de mult lucrează, ei îi cer mai mulți bani decât poate câştiga şi aceasta îi provoacă noi tulburări. Într-o perioadă critică, când se luptă să îşi satisfacă nevoile şi este mai egoist decât de obicei, se pare că toți ceilalți trag de el ca să le împlinească nevoile lor. Acum are răspunderi financiare şi emoționale şi față de părinții lui. Din nou, simte nevoia să scape.

Al patrulea şi ultimul duşman al bărbatului care traversează criza vârstei de mijloc pare a fi însuşi Dumnezeu. Printr-o ciudată logică, bărbatul la această vârstă Îl învinovățeşte pe Dumnezeu de toate necazurile sale, se supără şi se revoltă împotriva Lui. În consecință, se simte condamnat, părăsit şi neiubit de Dumnezeu. Credința i se clatină, iar sistemul convingerilor sale religioase este pe punctul de a se prăbuşi. Acest ultim factor explică mai bine decât toți ceilalți schimbările radicale de comportament care însoțesc adesea luptele vârstei de mijloc.

Permiteți-mi să accentuez acest ultim punct. Una dintre cele mai obișnuite observații ale prietenilor și rudelor unui bărbat aflat la vârsta de mijloc este această schimbare bruscă cu 180 de grade a personalității și comportamentului.

„Nu înțeleg ce se întâmplă cu soțul meu, se plânge soția. Se pare că s-a transformat peste noapte dintr-un bărbat iubitor și stabil într-un irresponsabil. A renunțat să meargă la biserică. A început să curteze deschis alte femei. Nu-l mai interesează fiii noștri. Se îmbracă mai elegant și extravagant. A început să-și pieptene părul spre spate pentru a-și ascunde chelia. A cumpărat o mașină pe care nu ne-o putem permite. Pur și simplu nu îmi pot da seama ce s-a întâmplat cu soțul meu, un om demn de încredere până acum."

Evident, acest bărbat a parcurs procesele de transformare pe care le-am descris anterior, dar problema sa *fundamentală* este de natură spirituală. Pe măsură ce sistemul său de convingeri începe să se dezintegreze, scade devotamentul său față de conceptele biblice. Monogamia, fidelitatea, viața de după moarte, cinstea, renunțarea la sine, mărturia creștină și alte zeci de componente ale credinței sale devin deodată nesigure și neîntemeiate. Rezultatul este o schimbare rapidă și catastrofală a modului de viață, care îi surprinde și îi șochează pe membrii familiei și pe prieteni. În ultimii ani modelul pe care l-am descris s-a repetat în mii de familii.

Am douăzeci și nouă de ani și doresc să evit criza vârstei de mijloc, dacă este posibil. Ce cauze produc traumatismele acestei perioade și cum le pot preveni?

Convingerea mea fermă este că această criză a vârstei de mijloc este cauzată de ceea ce Biblia numește „zidirea casei pe nisip." Este posibil să fii un urmaș al lui Isus, să fii acceptat iertarea păcatelor tale și totuși să rămâi influențat de valorile și

atitudinile lumii din jurul tău. Astfel un proaspăt soț și tată creștin poate deveni un fanatic al muncii, lacom de bani, vânător de poziții înalte, admiratorul necondiționat al frumuseții și tinereții și mereu în căutare de plăceri. Poate că aceste tendințe nu reprezintă dorințele și deciziile sale conștiente; ele nu sunt decât semnul valorilor societății fără Dumnezeu în care trăiește.

În ciuda atitudinilor sale necreștine, în primii cincisprezece ani totul pare a fi normal, mai ales dacă are succes în profesiunea sau afacerea sa. Dar se află într-un mare pericol. Ori de câte ori ne clădim viața pe valori și principii care contravin înțelepciunii de veacuri a Cuvântului lui Dumnezeu, punem temelia pe nisip. Mai devreme sau mai târziu, furtuna se va abate asupra noastră și structura pe care am clădit cu atâta trudă se va prăbuși cu un zgomot asurzitor.

Pe scurt, criza vârstei de mijloc va fi mai gravă în cazul celor ale căror valori reflectă tendințele trecătoare ale lumii. De exemplu, nimeni nu începe să-și plângă tinerețea pierdută dacă știe că viața aceasta nu este decât o pregătire pentru cea viitoare, mult mai bună. Iar Dumnezeu nu devine dușmanul unui om care a umblat cu El în fiecare zi. Relația dintre un soț aflat la vârsta de mijloc și soția sa este mult mai stabilă dacă și-au consolidat prietenia încă din luna de miere. Cu alte cuvinte, criza vârstei de mijloc reprezintă pedeapsa unei vieți întemeiate pe valorile eronate ale lumii, pe scopuri nesemnificative și atitudini greșite.

Poate că aceasta este explicația faptelor observate de mine și anume că bărbații cei mai afectați de criza vârstei de mijloc sunt fanaticii muncii. Ei și-au construit castele impunătoare pe plajele nisipoase ale materialismului, depinzând doar de bani, poziții sociale și succes pentru împlinirea tuturor nevoilor lor. Nu au rezervat timp pentru soție, copii, prieteni și Dumnezeu. Aleargă! Fugi! Grăbește-te! Investește! Pregătește-te! Anticipează! Muncește fără întrerupere! Zilele de lucru de paisprezece ore sunt urmate de sfârșituri de săptămână petrecute la birou, concedii ratate și nopți

jertfite pe altarul muncii. Apoi, după douăzeci de ani de existență anormală, ajung să se întrebe dacă a meritat tot efortul. „Este aceasta ceea ce am dorit eu de la viață?" se întreabă. Își dau seama prea târziu că au urcat cu frenezie scara succesului, numai pentru a vedea că era sprijinită de zidul greșit.

M-ați descris pe mine, cuvânt cu cuvânt. Voi rămâne pentru totdeauna în această stare mizerabilă și deprimantă?

Nu. Criza vârstei de mijloc are un început și un sfârșit previzibil. Este folositoare o analogie cu adolescența: ambele perioade sunt relativ scurte, de tranziție, dar provoacă anxietăți, îndoială de sine, introspecție și agitație. Din fericire, nici adolescența, nici criza vârstei de mijloc nu sunt capcane permanente din care nu putem scăpa. Mai degrabă, trebuie privite ca uși prin care trecem cu toții și reușim să ne croim drumul mai departe. Vreau să spun că *viața normală se va reinstaura* (dacă nu ați comis greșeli ireparabile în încercarea disperată de a supraviețui).

Doresc să adaug un ultim comentariu pentru cei care iubesc în mod exagerat munca. Am examinat modul american de viață, năvalnic, care te lasă fără suflu, și l-am găsit *inacceptabil*. La patruzeci de ani, m-am gândit la etapele existenței mele pământești și ce vor reprezenta ele la sfârșitul vieții. A fost o perioadă când toți prietenii mei au absolvit liceul. Apoi mulți dintre ei au intrat la facultate, în diferite părți ale țării. Am trăit și etapa când fiecare s-a căsătorit. Câțiva ani mai târziu, am fost inundați cu vești despre nașterea copiilor. După cum vedeți, generația mea se deplasează încet, dar neîntrerupt, de-a lungul deceniilor, tot așa cum au făcut cele 2400 de generații anterioare. Acum îmi este clar că oamenii din generația mea încep să se stingă. („Nu-i așa că este tragic ce s-a întâmplat cu colegul nostru?")

Mătușa mea, Naomi Dobson, mi-a scris cu puțin timp înainte de moartea ei în 1987. „Se pare că în fiecare zi unul din prietenii mei apropiați, fie trece din această lume, fie se îmbolnăvește grav." Evident, se afla în etapa finală a generației ei. Acum a plecat și ea.

Dar ce legătură au toate acestea cu viața mea? Ce legătură au cu viața ta? Vă sugerez să ne oprim și să ne gândim cât de scurtă este viața noastră pe pământ. Poate că în modul acesta vom fi stimulați să păstrăm valorile eterne. De ce să muncim exagerat, grăbindu-ne sfârșitul, când cei dragi ai noștri tânjesc după afecțiunea și atenția noastră? Este o întrebare la care trebuie să se gândească fiecare bărbat și fiecare femeie.

Permiteți-mi să adaug o ultimă încurajare celor care sunt hotărâți să încetinească ritmul: o dată ce ați scăpat de presiunea constantă sub care v-ați aflat, vă veți întreba de ce v-ați chinuit așa în toți anii care au trecut. *Există o cale mai bună!*

capitolul 7

Viața sexuală a adulților

De ce unii bărbați și femei sunt mai puțin atrași de sexualitate decât ceilalți?

Atitudinile față de sexualitate ale adulților sunt condiționate, în mare măsură, de copilărie și adolescență. Este surprinzător cât de mulți oameni, altfel echilibrați, cred că viața sexuală este ceva murdar, animalic sau păcătos. Unei astfel de persoane, care a fost învățată despre sexualitate doar dintr-o singură perspectivă, negativă, în timpul anilor de formare a personalității, îi va fi imposibil să se elibereze în noaptea nunții de toate aceste inhibiții, dezvoltate cu migală de-a lungul anilor. Ceremonia căsătoriei nu este suficientă pentru a reorienta atitudinea unui om de la „Să nu ai relații sexuale decât rar" în „Să ai o viață sexuală fericită, în mod regulat și cu toată pasiunea!" Această transformare mintală radicală nu poate avea loc peste noapte.

Dar trebuie să accentuez și un alt aspect: nu toate diferențele intensității trăirii vieții sexuale se datorează unor erori ale educației din timpul copilăriei. Ființele umane diferă unele de altele în aproape toate aspectele. Mărimea picioarelor diferă, forma dinților este diferită, unii mănâncă mai mult decât alții, unii sunt mai înalți decât alții. Nu suntem ființe identice. De aceea suntem diferiți și în privința apetitului sexual. „Computerele" noastre

intelectuale sunt programate diferit datorită moştenirii noastre genetice. Unii dintre noi „flămânzesc şi însetează" după relaţii sexuale, în timp ce pentru alţii acestea nu sunt decât ceva obişnuit. Datorită acestei diversităţi, trebuie să învăţăm să ne acceptăm pe noi înşine şi din punct de vedere sexual, tot aşa cum o facem în privinţa aspectului fizic şi emoţional al fiinţelor noastre. Aceasta nu înseamnă că nu trebuie să încercăm să îmbunătăţim calitatea vieţii noastre sexuale, ci înseamnă că trebuie să încetăm lupta pentru atingerea imposibilului: realizarea unei bombe atomice din beţe de chibrituri arse!

Atât timp cât soţul şi soţia sunt mulţumiţi unul de celălalt, nu are importanţă ce spun revistele erotice despre intensitatea şi adaptarea sexuală a partenerilor. Statistic, sexualitatea a devenit un adevărat monstru. De exemplu, statistica menţionează că un cuplu obişnuit are, în medie, trei relaţii sexuale pe săptămână. „Oh, nu! Ceva nu este în regulă cu noi! Nu avem oare o viaţă sexuală săracă?" Un soţ se îngrijorează dacă organele sale genitale sunt de dimensiuni mai mici decât „media", în timp ce soţia sa îşi contemplează nemulţumită bustul. Suntem terorizaţi de noua şi extraordinara „libertate sexuală" care ne asediază continuu. De aceea am o propunere: să acordăm vieţii sexuale doar valoarea pe care o are; desigur, este importantă, dar ea ar trebui să slujească satisfacţiei noastre, nu noi să fim datori să îi respectăm fără crâcnire cerinţele!

> **Soţia mea manifestă un apetit sexual mic, cu toate că ne iubim şi petrecem mult timp împreună. Ea mi-a mărturisit că această lipsă a dorinţei sexuale o deranjează şi urmează un tratament pentru corectarea acestei deficienţe. Doresc să înţeleg mai bine ce simte ea. Mă puteţi ajuta?**

Sigur că ea este foarte conştientă de explozia erotică ce a cuprins societatea noastră. Dacă bunica ei îşi putea ascunde

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

inhibițiile sexuale în spatele tabuurilor verbale, femeii lipsite de apetit sexual din zilele noastre i se reamintește mereu de deficiența ei. Radioul, televiziunea, cărțile, revistele și filmele o fac să creadă că întreaga lume se desfată într-o adevărată orgie de extaz în fiecare noapte a anului. O femeie care este inhibată sexual poate foarte ușor ajunge la convingerea că întreaga țară trăiește o viață sexuală intensă, numai ea este incapabilă. Această exagerare fără precedent a gimnasticii genitale creează o uriașă presiune emoțională. Ce îngrozitor este să te simți rece din punct de vedere sexual într-o epocă a senzualității generale!

Eșecurile în relațiile sexuale, acele întâlniri reci din patul conjugal care îi lasă pe ambii parteneri nesatisfăcuți și frustrați, au tendința de a se perpetua singure. Dacă aceste întâlniri nu îi fac pe parteneri să experimenteze un orgasm plin de romantism, dacă nu îi duce în al nouălea cer, dacă nu se „îmbată de plăcere," atunci teama de eșec se strecoară în trup și suflet. Fiecare dezamăgire are tendința de a influența negativ capacitatea de a se relaxa și de a se bucura de următorul episod, ceea ce creează un stres dublu asupra tuturor întâlnirilor viitoare. Este ușor de remarcat cum aceste reacții în lanț pot distruge chiar și fărâma de dorință sexuală care a existat la început. În cele din urmă, relațiile sexuale își pierd orice putere de atracție, iar starea emotivă a celui incapabil de o reacție sexuală adecvată devine dezastruoasă. O femeie care nu simte nici o plăcere în timpul relațiilor sexuale se simte, de obicei, o soție ratată; îi este teamă că nu-l va putea „reține" pe soțul ei, care este înconjurat și de alte posibile partenere în societate. Experimentează un sentiment incredibil de mare de vinovăție datorită incapacității sale de a răspunde adecvat soțului ei și, inevitabil, respectul ei de sine se prăbușește în acest proces. Înțelegând aceasta, este evident că dumneavoastră, soțul ei, puteți face ceva pentru a reduce anxietatea și pentru a-i restabili încrederea în ea însăși.

Ați afirmat că incapacitatea de a înțelege unicitatea sexuală produce o stare continuă de frustrare și vinovăție în căsnicie. Vă rog să explicați mai amănunțit acest lucru.

Chiar și în cazul existenței unei iubiri veritabile, emoțiile feminine sunt decisive pentru reacțiile sexuale. Dacă o femeie nu simte o apropiere de soțul ei într-un anumit moment, dacă ea nu crede că el o respectă ca persoană, s-ar putea să fie incapabilă să se bucure de o relație sexuală satisfăcătoare cu el. Din contră, un bărbat poate veni de la lucru prost dispus și, după ce a mai lucrat câteva ore prin casă sau în grădină și a urmărit în tăcere ultimul buletin de știri de la televizor, să urce în patul conjugal pentru o scurtă zbenguială nocturnă. Faptul că el și soția nu au avut nici un moment de tandrețe întreaga seară, nu-i diminuează semnificativ dorința sexuală. Este suficient să își vadă soția venind spre pat îmbrăcată în cămașa de noapte pentru a „întoarce butonul." Dar soția lui nu se lasă antrenată atât de ușor. L-a așteptat acasă întreaga zi și, când a sosit, abia a salutat-o. S-a simțit respinsă și neglijată. Răceala lui continuă și preocuparea acestuia numai față de problemele lui au pus un lăcat pe ușa dorințelor ei. De aceea ei îi va fi aproape imposibil să fie tandră și să răspundă avansurilor soțului ei.

Permiteți-mi să merg un pas mai departe: când o femeie face dragoste fără o apropiere romantică, se simte ca o prostituată. În loc să participe la un schimb mutual de dragoste între doi îndrăgostiți, ea se simte folosită. Într-un sens, soțul ei s-a folosit de trupul ei doar pentru satisfacția proprie. De aceea, ea fie refuză să se supună cererii lui, fie se va dărui, dar cu ezitare și resentimente. Cred că incapacitatea de a comunica această frustrare este sursa stării de agitație a femeilor.

Dacă aș putea comunica un singur mesaj tuturor familiilor acestei țări, acesta s-ar referi la importanța dragostei romantice

pentru fiecare aspect al existenței feminine. Ea oferă resursele necesare pentru întărirea respectului de sine al femeii, bucuriei în viață și reacțiilor adecvate din viața intimă a cuplului. Din acest motiv, marea majoritate a bărbaților care au o căsnicie plicticoasă și cărora li se refuză accesul în dormitor, trebuie să știe care ar putea fi sursa nenorocirii lor. Dragostea adevărată poate topi și un aisberg.

În timpul momentelor noastre intime, foarte ușor mi se abate atenția, mai ales de teama să nu fim auziți de copii. Se pare că soțul meu nu este deloc deranjat de aceasta. Nu greșesc dacă mă preocupă prea mult acest aspect?

Problema dumneavoastră este foarte răspândită printre femei, a căror atenție este mai ușor distrasă decât a bărbaților; ele sunt mai preocupate de „geografia" actului sexual, de tehnicile utilizate și adeseori de zgomote sau mirosuri. De asemenea, intimitatea este, cel mai adesea, mai importantă pentru femei.

Un alt factor obișnuit care le inhibă pe femei, așa cum l-am dedus din discuțiile purtate în timpul practicării profesiunii de consilier familial, este lipsa curățeniei trupului bărbatului. Un mecanic sau un constructor a putut fi stârnit sexual în timpul zilei de ceva ce a văzut sau citit și, când ajunge acasă, dorește să aibă imediat o relație sexuală cu soția lui. Probabil că este transpirat și murdar, mirosul trupului său nu este tocmai îmbietor, iar dinții au nevoie de puțin Colgate. Pe lângă faptul că degetele nu sunt curate, mâinile dure, bătătorite, irită pielea delicată a soției sale. Aceasta poate duce la stingerea apetitului sexual al femeii, iar soțul ei se va simți respins și se va supăra.

Spontaneitatea are locul ei în patul conjugal, dar „actul sexual imediat" poate conduce la „eșec imediat" în cazul unei femei mai puțin pasionale. În general, părerea mea este că actul sexual

trebuie planificat, pregătit şi anticipat. Pentru bărbatul nesatisfăcut de viaţa sexuală a cuplului, îi sugerez să aranjeze o „ieşire" la un hotel sau motel. Să găsească pe cineva care să aibă grijă de copii până dimineaţa, apoi să o invite pe soţia sa să ia masa în oraş. După încheierea cinei să nu o ducă acasă, ci în acel loc rezervat anterior, fără să o înştiinţeze dinainte. Elementul de supriză şi noutate trebuie păstrat până în ultimul moment. Odată ajunşi în cameră (unde ar putea fi şi flori), hormonii lor vor hotărî programul care urmează. Punctul de vedere pe care am vrut să-l scot în evidenţă a fost că excitarea sexuală are nevoie de puţină creativitate, îndeosebi în cazul unor relaţii „obosite." De exemplu, ideea atât de răspândită că, din fire, bărbaţii sunt sexual activi iar femeile pasive, este absurdă; libertatea de exprimare spontană a pasiunii este esenţială pentru obţinerea satisfacţiei. Când un cuplu îşi desfăşoară viaţa intimă în acelaşi dormitor vechi, folosind aceeaşi poziţie şi înconjuraţi de aceiaşi patru pereţi, este *inevitabil* ca actul sexual să devină o rutină, după mai mulţi ani. Actul sexual de rutină este plictisitor.

Soţul meu şi cu mine ne culcăm aproape zilnic la miezul nopţii şi la acea oră sunt prea obosită pentru a mă putea concentra asupra actului sexual. Incapacitatea mea de a-i răspunde este neobişnuită sau greşită?

Nu, situaţia dumneavoastră nu este neobişnuită. Extenuarea fizică joacă un rol major în incapacitatea femeii de a răspunde sexual, şi dumneavoastră faceţi parte din această categorie. După ce o mamă s-a ocupat timp de optsprezece ore pe zi de copii, mai ales dacă are copii mici, ambiţioşi şi încăpăţânaţi, acul indicator al rezervorului de energie este pe „roşu." Când reuşeşte să se culce, actul sexual va reprezenta mai mult o obligaţie decât o plăcere. Este ultimul de pe lista „lucrurilor de îndeplinit" din ziua

aceea. Relațiile sexuale satisfăcătoare consumă o mare cantitate din energia corpului și sunt greu de realizat când această energie este deja epuizată. Cu toate acestea, interacțiunea sexuală este de obicei ultimul eveniment al serii.

Dacă relațiile sexuale sunt importante pentru o căsnicie, și noi toți știm că sunt, atunci ar trebui să rezervăm momente mai favorabile pentru practicarea lor. Activitățile zilei trebuie încheiate mai devreme, lăsând timp partenerilor să se odihnească puțin, înainte de a fi epuizați de nesfârșitele responsabilități ale vieții. Nu uitați următorul sfat: *orice* lucru care se află pe ultimul loc al listei priorităților dumneavoastră, va fi dus la îndeplinire, probabil, necorespunzător. Pentru prea multe familii, viața intimă lâncezește pe ultimul loc.

Există o carte (În Statele Unite — n.tr.) scrisă de Dr. David Reuben, un best-seller, numită *What You've Always Wanted to Know about Sex but Were Afraid to Ask* (*Ce ați dorit dintotdeauna să cunoașteți despre sexualitate, dar v-ați temut să întrebați*). Îmi place această carte, dar după ce am citit-o am ajuns la concluzia că autorul ar fi trebuie să o numească, *What You've Always Wanted to Know about Sex but Were too Tired to Ask* (*Ce ați dorit dintotdeauna să cunoașteți despre sexualitate, dar ați fost prea obosiți să întrebați*)!

Nu discut niciodată cu soțul meu despre sexualitate și aceasta mă deranjează foarte mult. Este aceasta o problemă obișnuită în căsnicie?

Este, în special în cazul celor care au dificultăți din punct de vedere sexual. Este chiar mai important ca ușile comunicării să rămână deschise în acele căsnicii în care viața sexuală este confruntată cu dificultăți. Când actele sexuale sunt lipsite de entuziasm, iar

îngrijorările se acumulează continuu, tendința este de a elimina orice referire la acest subiect în discuțiile de zi cu zi. Nici unul din parteneri nu știe cum să rezolve problema și ajung la o înțelegere tacită să o ignore. Chiar și în timpul relațiilor sexuale, cei doi nu vorbesc.

Recent mi-a scris o femeie despre viața intimă a ei și a soțului, care se aseamănă cu un „film mut". Nu se pronunță nici un cuvânt.

Cât de incredibil este faptul că un soț și o soție inhibați sexual să facă dragoste de câteva ori pe săptămână timp de mulți ani fără să-și exprime verbal sentimentele sau frustrările legate de acest atât de important aspect al vieții lor. Când aceasta totuși se întâmplă, efectul produs este asemănător cu cel al unei sticle de Pepsi Cola, agitată până când conținutul este gata să explodeze. Nu uitați următoarea lege psihologică: orice gând sau stare generatoare de îngrijorare și care nu este exprimată duce aproape sigur la stres și tensiune interioară. Cu cât subiectul este mai greu de abordat prin discuție liberă, cu atât crește tensiunea internă. Și așa cum am afirmat anterior, tăcerea plină de îngrijorări conduce la distrugerea apetitului sexual.

Mai mult, când conversația despre sexualitate este interzisă, actul sexual se va desfășura într-o atmosferă de „spectacol"— fiecare partener simțind că este evaluat cu un ochi critic de celălalt. Pentru îndepărtarea acestor bariere în calea comunicării, soțul trebuie să ia inițiativa de a-și ajuta soția să-și exprime deschis sentimentele, temerile și aspirațiile. Trebuie discutate problemele legate de tehnica sexuală, reținând acele metode care conduc la stimulare și renunțând la cele care nu au acest efect. Cuplul trebuie să se confrunte cu aceste probleme ca oameni maturi, cu calm și încredere. Există ceva magic în aceste conversații intime: tensiunile și îngrijorările se reduc atunci când sunt exprimate verbal. Bărbaților nu le pot spune decât: „Încercați."

Afirmați că *majoritatea* problemelor maritale se datorează dificultăților sexuale?

Nu. Opusul afirmației este mai aproape de realitate. Majoritatea dificultăților sexuale sunt cauzate de problemele din căsnicie. Sau, cu alte cuvinte, majoritatea conflictelor *din pat* sunt cauzate de cele din *afara patului*.

Soția mea afirmă că experimentează rareori orgasmul și cu toate acestea ea se bucură de relațiile noastre sexuale. Este posibil?

Multe soții, ca și a dumneavoastră, pot participa cu tot entuziasmul la actul sexual și se consideră satisfăcute la încheierea lui chiar dacă nu au trecut prin acel moment culminant, extatic și nu au fost cuprinse de convulsii. (Alte femei, mai senzuale, simt o enormă frustrare dacă tensiunea interioară nu este eliberată.) Lucrul cel mai important este ca un soț să nu *ceară* soției să experimenteze orgasmul și să nu insiste ca acesta să aibă loc simultan cu al lui. A face aceasta înseamnă a cere imposibilul și a o pune pe soție în fața unui conflict de nerezolvat. Când soțul insistă ca orgasmele soției sale să facă parte din satisfacția *lui*, ea nu are decât trei alternative: (1) își poate pierde total interesul față de viața sexuală; (2) poate încerca, încerca, încerca și plânge sau (3) se poate preface. Odată ce o femeie a început să se prefacă satisfăcută în pat, nu se mai poate opri. Întotdeauna de acum încolo ea trebuie să-l facă pe soțul ei să creadă că ea a plecat într-o lungă călătorie a plăcerii cu toate că mașina ei se află încă în garaj.

Un factor important pentru obținerea unei vieți sexuale satisfăcătoare este să o trăim așa cum este și să ne bucurăm de ea cât putem mai bine. Încercarea de a atinge standardele arbitrare ale altora sau de a urma exemplul altora este o cale sigură spre frustrare.

Ați afirmat într-unul din programele dumneavoastră televizate că revoluția sexuală a condus la o incidență sporită a problemelor fizice. Vă rog să explicați ce ați vrut să spuneți.

Am discutat despre această observație cu oaspetele emisiunii, regretatul Dr. David Hernandez, obstretician și ginecolog de la Facultatea de Medicină a Universității Southern California. El a observat o creștere a dereglărilor așa numitelor „zone sensibile" ale tensiunii emoționale, dereglările gastrointestinale (digestive), dureri de cap, tensiune arterială ridicată și o stare generală de oboseală. Dr. Hernandez credea, și eu sunt de acord cu el, că aceste probleme medicale apar mai frecvent la cei care se străduiesc să învingă mediocritatea sexuală, cei care trebuie obligatoriu să obțină „performanțe" în pat. Stresul și tulburările pe care le resimt datorită nerealizării stărilor orgasmice propuse afectează negativ sănătatea fizică.

Mai mult, Dr. Hernandez a apreciat că mulți bărbați și femei se angajează în actul sexual din motive pe care Dumnezeu nu le-a avut în vedere niciodată. El a dat și o listă cu aceste motive greșite:

1. Actul sexual este adeseori doar o obligație conjugală.
2. Este îndeplinit pentru acordarea unei recompense sau pentru a obține o favoare.
3. Reprezintă o victorie sau o cucerire.
4. Înlocuiește comunicarea verbală.
5. Este folosit pentru învingerea sentimentelor de inferioritate (mai ales în cazul bărbaților care doresc să-și dovedească masculinitatea).
6. Este folosit pentru stimularea emoțiilor (îndeosebi de către femei care își folosesc trupurile ca să atragă atenția bărbaților).

7. Este o apărare împotriva anxietății și încordării.
8. Este oferit sau refuzat cu scopul manipulării partenerului.
9. Este îndeplinit cu scopul de a se lăuda față de alții.

Aceste motive lipsite de dragoste pentru participarea la actul sexual îl deposedează de semnificația lui și îl reduc la un joc social care nu produce decât dezamăgire. Desigur, relațiile sexuale din căsnicie trebuie să provoace plăcere, dar, de asemenea, trebuie să comunice o profundă angajare spirituală reciprocă. În general, femeile sunt mai sensibile față de această nevoie.

Ați spus că revoluția sexuală are puterea de a ne distruge națiunea. Cu ce dovezi argumentați această presupunere?

Omenirea știe de cel puțin cincizeci de secole că activitatea sexuală practicată fără discernământ este o amenințare atât la supraviețuirea individului cât și a unui popor. Această înțelepciune străveche a fost dovedită de curând. Antropologul J.D. Unwin a condus un studiu exhaustiv asupra celor optzeci și opt de civilizații care au existat în istoria omenirii. Fiecare civilizație a prezentat un ciclu de viață asemănător, începând cu un cod etic strict al comportamentului sexual și sfârșind cu opțiunea pentru „libertate" sexuală totală, pentru exprimarea dorințelor personale. Unwin afirmă că *fiecare* societate care s-a dovedit tolerantă față de acest libertinaj a încetat să existe în scurt timp. Nu au fost excepții.

***De ce* credeți că vitalitatea și stabilitatea unei națiuni sunt strâns legate de comportamentul sexual al acelei națiuni? Nu văd nici o legătură între acești doi factori.**

Comportamentul sexual și supraviețuirea sunt inseparabile pentru că energia care susține unitatea unui popor este de natură

sexuală! Atracția fizică dintre un bărbat și o femeie îi determină să întemeieze o familie și să se dăruiască dezvoltării ei. Aceasta este forța care îi încurajează să muncească, să economisească și să lupte pentru asigurarea supraviețuirii familiei lor. Această energie sexuală furnizează și stimulentul creșterii unor copii sănătoși și transferarea valorilor de la o generație la alta. Îl determină pe un bărbat să muncească atunci când ar prefera să se relaxeze. O determină pe o femeie să facă economii în loc să facă cheltuieli nesăbuite. Pe scurt, aspectul sexual al naturii noastre — când este exprimat exclusiv în cadrul familiei — produce stabilitate și responsabilitate care nu pot apărea altfel. Când o națiune este compusă din milioane de familii strâns unite, responsabile, întreaga societate este stabilă, responsabilă și rezistentă.

La polul opus, eliberarea fără nici un discernământ a energiei sexuale în afara granițelor căsniciei este potențial generatoare de adevărate catastrofe. Aceeași forță care îi unește pe oameni devine agentul distructiv al civilizației. Poate că acest adevăr poate fi mai sugestiv ilustrat asemănând energia sexuală a familiei celulare cu energia existentă în minusculul atom. În interiorul fiecărui atom electronii, protonii și neutronii sunt menținuți într-un delicat echilibru de către o forță electrică. Dar atunci când acel atom și vecinii lui sunt scindați prin fisiunea nucleară (așa cum se întâmplă în cazul bombei atomice), energia care a asigurat stabilitatea internă este eliberată cu o putere incredibilă și devastatoare. Există mai mult decât suficiente motive să credem că această analogie dintre nucleul unui atom și nucleul familiei nu este deloc întâmplătoare.

Cine poate nega faptul că o societate este considerabil slăbită când atracția sexuală intensă dintre bărbați și femei devine un instrument al suspiciunii și intrigilor în interiorul a milioane de familii, când o femeie nu știe niciodată ce face soțul ei când este plecat, când un bărbat nu poate avea încredere în soția lui când nu este acasă, când jumătate din miresele care vin în fața altarului

sunt gravide, când fiecare dintre miri s-a culcat cu un mare număr de alți parteneri înainte de căsătorie pierzând astfel desfătarea unică din patul conjugal, când fiecare este egoist, mai ales în privința acelor lucruri care îi aduc o satisfacție imediată?

Din nefericire, victima care suferă cel mai mult într-o societate imorală este vulnerabilul copil care îi aude pe părinți strigând unul la altul și certându-se; încordarea și frustrările lor pătrund în lumea lui, iar instabilitatea căminului lasă urme adânci în mintea lui. Apoi el urmărește cum părinții lui divorțează neînduplecați de nimic și îi spune „adio" tatălui pe care îl iubește și de care are nevoie. Sau putem vorbi despre milioanele de copii care sunt născuți anual de adolescente necăsătorite. Mulți dintre ei nu vor cunoaște niciodată căldura unui cămin. Sau putem vorbi despre creșterea demențială a cazurilor de boli venerice care a ajuns la proporții epidemice în rândul tineretului american. Acesta este rezultatul adevărat al revoluției sexuale în toată urâciunea lui și eu m-am săturat să tot aud cum unii o laudă și o prezintă numai în roz. Dumnezeu a interzis categoric comportarea sexuală iresponsabilă, nu pentru a ne priva de plăcere și relaxare, ci pentru a ne cruța de rezultatele devastatoare ale acestui mod corupt de viață. Indivizii și națiunile care îndrăznesc să sfideze poruncile lui Dumnezeu în această privință vor plăti un preț imens pentru nebunia lor.

Cât de răspândită este *dorința* de relații sexuale extraconjugale printre bărbați, chiar și în cazul celor care nu vor fi niciodată infideli soțiilor lor?

Doctorului Robert Whitehurst, de la Departamentul de Sociologie al Universității Winsdor, Ontario, i-a fost pusă următoarea întrebare: „Au majoritatea bărbaților, într-un anume moment din viața lor, dorința unui act sexual extraconjugal?" Răspunsul său, publicat în revista *Sexual Behavior*

(*Comportamentul sexual*) a inclus comentariile următoare: „*Toți* bărbații, din prima zi a căsătoriei, *se gândesc* la această posibilitate... *Cu toate că* aceste tendințe spre activități sexuale în afara căsătoriei se diminuează spre sfârșitul vârstei de mijloc și în continuare, ele nu dispar în totalitate la bărbatul obișnuit."

Aceste declarații categorice nu lasă loc pentru excepții, dar înclin să fiu de acord cu ele. Atracția spre infidelitate are o putere incredibilă de influențare a comportamentului uman. Chiar și bărbații creștini, dedicați lui Dumnezeu și soției lor, trebuie să facă față acestei tentații sexuale. Dar apostolul Pavel a vorbit în termeni foarte clari despre oamenii care cedează acestei presiuni: „Le scapără ochii de adulter, și nu se satură de păcătuit. Momesc sufletele nestatornice, au inima deprinsă la lăcomie, sunt niște blestemați! *După ce au părăsit calea cea dreaptă*, au rătăcit și au urmat calea lui Balaam, fiul lui Bosor, care a iubit plata fărădelegii" (2 Petru, 2:14-15, sublinierea ne aparține).

Dacă dăm crezare statisticilor de azi, infidelitatea a devenit extrem de răspândită în lumea apuseană. De ce se comportă oamenii astfel? Care este factorul *primar* care determină un soț sau o soție să își înșele partenerul, chiar cu riscul distrugerii căminului și a familiei din cauza unei aventuri?

Fiecare situație este, evident, diferită, dar eu am observat că cea mai puternică influență provine din *nevoile eului*. Atât bărbații cât și femeile sunt la fel de vulnerabili față de această devoratoare dorință de a fi admirați și respectați de membrii sexului opus. De aceea cei care participă la aventuri extraconjugale o fac adesea pentru a dovedi că încă mai sunt atrăgători pentru cei de sexul opus. Plăcerea provine din siguranța „că cineva te consideră atractiv, inteligent și frumos. Acelei persoane îi place să mă audă vorbind, îi place cum gândesc, mă găsește atrăgător." Aceste

sentimente provin din miezul personalității — eul — și îl pot împinge pe un bărbat sau pe o femeie chibzuiți să se comporte nebunește și irațional.

Îmi amintesc de cuvintele din capitolul șapte al cărții Proverbelor, unde Solomon îi avertizează pe tineri să evite prostituatele. Iată cuvintele celui mai înțelept rege al Israelului:

„Stăteam la fereastra casei mele, și mă uitam prin zăbrele. Am zărit printre cei neîncercați, am văzut printre tineri pe un băiat fără minte. Trecea pe uliță, la colțul unde stătea una din aceste străine, și a apucat pe calea care ducea spre locuința ei. Era în amurg, seara, în noaptea cea neagră și întunecoasă. Și, iată că, i-a alergat înainte o femeie, îmbrăcată ca o curvă și cu inima șireată. Era bună de gură și fără astâmpăr; picioarele nu-i puteau sta acasă: când în uliță, când în piețe, pe la toate colțurile stătea la pândă.

Ea l-a îmbrățișat și l-a sărutat, și cu o față fără rușine i-a zis: «Eram datoare cu o jertfă de mulțumire, azi mi-am împlinit jurumintele. De aceea ți-am ieșit înainte, să te caut și te-am găsit. Mi-am împodobit patul cu învelitori, cu așternuturi din Egipt; mi-am stropit așternutul cu smirnă, aloe și scorțișoară. Vino, să ne îmbătăm de dragoste până dimineață, să ne desfătăm cu dezmierdări! Căci bărbatul meu nu este acasă, a plecat într-o călătorie lungă, a luat cu el sacul cu bani, și nu se va întoarce acasă decât la luna nouă.»

Tot vorbindu-i, ea l-a ademenit, și l-a atras cu buzele ei ademenitoare. *Deodată a început să meargă după ea*, ca boul care se duce la măcelărie, ca un cerb care aleargă spre cursă, ca pasărea care dă buzna în laț, fără să știe că o va costa viața, până ce săgeata îi străpunge ficatul.

Și acum, fiilor, ascultați-mă, și luați aminte la cuvintele gurii mele. Să nu ți se abată inima spre calea unei asemenea femei, nu te rătăci pe cărările ei. Căci ea a făcut să cadă multe jertfe, și mulți sunt cei pe care i-a ucis ea. Casa ei este drumul spre locuința

morților, drumul care se coboară spre locașurile morții" (Proverbele, 7:6-27, sublinierea ne aparține).

Expresia cheie din descrierea lui Solomon este cea subliniată de noi în text: „Deodată a început să meargă după ea." Deși motivul ademenirii era, evident, de ordin sexual, el a căzut victimă propriului eu. (În limba engleză, expresia respectivă se traduce prin, „Nu a putut rezista flatărilor ei.") Milioane de oameni au făcut la fel!

Ce puteți spune despre dorințele sexuale? Joacă un rol la fel de mare în cazul infidelității bărbaților și a femeilor?

Generalizarea este riscantă, datorită marii diversități sexuale a oamenilor. Totuși, cred că bărbații infideli sunt tentați mai mult de aspectul sexual al relațiilor extraconjugale, în timp ce femeile sunt mai interesate în aspectul emoțional al unei astfel de legături. Din acest motiv o femeie este jignită într-o astfel de aventură, deoarece bărbatul își pierde interesul în relația lor odată cu diminuarea atracției sexuale. Cineva a scris, „Bărbații iubesc femeile în funcție de misterul în care sunt învăluite." Cu toate că nu sunt de acord cu folosirea cuvântului „iubire" în acest context, totuși cred că există un miez de adevăr în acest proverb.

Ați cunoscut mulți oameni care s-au aventurat în relații extraconjugale datorită nevoilor lor neîmplinite. Ce se întâmplă cu ei? Dacă îi evaluăm după doi-trei ani, ce vom afla?

I-am studiat cu atenție pe acești oameni care au părăsit lumea responsabilității, „viața de rutină", și am observat un fapt inevitabil. Aceste persoane ajung să adopte un nou mod de „viață de rutină." Iarba poate părea mai verde de cealaltă parte a gardului,

dar tot trebuie tunsă. Mai devreme sau mai târziu, plăcerea unei aventuri extraconjugale se sfârşeşte. Oamenii trebuie să se întoarcă la muncă. Nici fantasticul sentiment romantic nu va dura o veşnicie. De fapt, noul iubit devine un om la fel de obişnuit ca şi fostul partener. Defectele lui încep să atragă atenția şi apare primul conflict. Acesta îndepărtează toată atmosfera extraordinară existentă până atunci. Relațiile sexuale încep să-şi piardă savoarea pentru că nu mai reprezintă o noutate. Uneori nu mai prezintă nici un fel de atracție. Dar, faptul cel mai semnificativ, bărbatul şi femeia încep să-şi îndrepte gândurile spre câştigarea existenței, spre gătit şi spălat, spre plata cheltuielilor necesare traiului, permițând astfel nevoilor eului să se acumuleze din nou. Din păcate, după ce au trăit în al nouălea cer, trebuie să coboare din nou cu picioarele pe pământ.

Deci ce va face acest cuplu de îndrăgostiți când va înțelege, pentru a doua oară, că viața de zi cu zi, cu responsabilitățile ei, devine din nou intolerabilă? Cunosc oameni care au colindat dintr-o „viață de rutină" în alta în căutarea zadarnică a plăcerii sexuale prelungite şi a satisfacerii eului. Făcând aşa, părăsesc soți şi soții care se simt respinşi şi neiubiți. Au dat naştere unor copilaşi care tânjesc după afecțiunea tatălui sau a mamei, dar nu o găsesc niciodată. Tot ce rămâne în urma lor pe drumul spre sfârşitul vieții sunt doar relații rupte, vieți irosite şi copii ostili. Un principiu biblic prevede rezultatul inevitabil: „Pofta, când a conceput, dă naştere păcatului; şi păcatul odată făptuit aduce moartea" (Iacov, 1:15).

Ați descoperit în munca dumneavoastră de consilier familial şi creştini care au fost prinşi în cursa infidelității conjugale?

Cred că este o naivitate să considerăm că oamenii care se numesc creştini nu sunt afectați de depravarea morală a lumii

înconjurătoare. După foame, apetitul sexual este dorința și impulsul cel mai puternic al naturii umane. Creștinii sunt influențați de aceleași forțe biochimice din interiorul trupului lor la fel ca și necreștinii. Am aflat că Satan poate folosi această metodă pentru a ne ispiti, atunci când alte procedee au dat greș, pentru că dorința noastră sexuală este întrețesută cu nevoile naturale de iubire, acceptare, preocupare, apartenență și tandrețe. Cursa este întinsă și există și creștini care cad în ea, la fel ca cei din afara comunității creștine.

Am înțeles că unele femei nu se pot bucura de viața sexuală datorită unor deficiențe musculare din regiunea pelviană. Este adevărat? Ce se poate face?

Dr. Arnold Kegel, fost profesor de obstretică și ginecologie, a adunat dovezi abundente pentru a demonstra că răspunsul sexual este limitat în cazul femeilor al căror mușchi pubococcigian prezenta deficiențe. El a sfătuit femeile în această situație să facă exerciții fizice simple pentru activarea mușchiului, iar rezultatele se pare că au fost remarcabile. Mai există, desigur, și alte cauze ale acestei disfuncționalități, dar femeilor care doresc să cunoască mai mult despre acest subiect le recomand să consulte un specialist.

Aș dori să aflu opinia dumneavoastră în legătură cu avortul la cerere. Care sunt aspectele morale, mai ales din perspectiva creștină?

Am studiat problema avortului din toate punctele de vedere și acum mi-am format convingeri ferme împotriva „avortului la cerere." Am luat în considerare multe aspecte în formarea acestei convingeri, inclusiv impactul pe care îl au avorturile asupra concepției noastre despre valoarea vieții umane. De exemplu, este

interesant de observat că femeia care s-a decis să curme viața din interiorul trupului ei se referă la ea ca la „fetus" (făt). Dar dacă se decide să-l păstreze şi să-l nască, se referă la această viață cu aceste cuvinte: „bebeluşul meu." Nevoia stabilirii acestei deosebiri este evidentă: dacă dorim să ucidem o ființă umană fără să ne simțim vinovați, mai întâi trebuie să o deposedăm de demnitate şi valoare. Trebuie să îi dăm un nume medical pentru a evita aluzia la personalitate. Această diferențiere a fost atât de eficientă în societatea noastră încât copilul nenăscut în primele şase luni de viață intrauterină poate fi sacrificat fără ca cineva să resimtă vreo pierdere. Dacă s-ar distruge în mod sistematic păpuşile sau zmeii copiilor s-ar face mai multă vâlvă decât se face în mod obişnuit față de câteva milioane de avorturi anual. Psihiatrul Thomas Szasz evidențiază obişnuința cu care am ajuns să privim avorturile afirmând că „[avorturile] trebuie să fie la îndemâna oricui, la fel ca, de exemplu, operațiile de îndreptare a unor deficiențe nazale."

Sunt de acord cu (regretatul) Francisc Schaeffer că schimbările care au avut loc în legislația avorturilor au implicații majore asupra vieții umane la toate nivelurile. Dacă un copil nenăscut poate fi sacrificat prin simpla reinterpretare a unor legi de către Curtea Constituțională, de ce nu se poate decreta drept lipsită de necesitate şi existența altor categorii de oameni? De exemplu, cheltuielile şi greutățile creşterii copiilor cu serioase deficiențe mintale ar putea uşor conduce la aceleaşi justificări sociale care ne-au încurajat să ucidem copiii nenăscuți (deci ei vor deveni o povară dacă li se permite să trăiască). Apoi ar putea veni rândul celor care nu pot contribui cu nimic la dezvoltarea societății. Sau de ce să permitem copiilor născuți cu malformații să trăiască? Poate că cititorul are impresia că aceste posibilități înfiorătoare nu se vor materializa niciodată, dar eu nu sunt tot atât de sigur. Trăim deja într-o societate în care o mamă poate refuza să nască un copil dacă nu îi convine sexul lui.

Mai există şi alte aspecte negative ale avortului, dar cel mai puternic argument împotriva lui îl găsesc în Scriptură. Biblia nu vorbeşte direct despre avort. Totuşi sunt uimit de numărul mare de referinţe despre cunoaşterea copiilor de către Dumnezeu înainte de naşterea lor. Dumnezeu nu le cunoaşte doar viaţa intrauterină, ci îi cunoaşte şi ca indivizi unici, ca personalităţi.

Uitaţi-vă la următoarele exemple:

1. Îngerul Gavril a afirmat despre Ioan Botezătorul că „va fi umplut de Duh Sfânt *încă din pântecele mamei sale*" (Luca, 1:15, sublinierea ne aparţine).

2. Profetul Ieremia a scris despre el însuşi, „Cuvântul Domnului a venit la mine zicând, «Mai *înainte* ca să te fi întocmit în pântecele mamei tale, te cunoşteam; şi mai *înainte ca să fi ieşit tu din pântecele ei*, Eu te pusesem deoparte şi te făcusem profet al neamurilor»" (Ieremia, 1:4-5, sublinierea ne aparţine).

Aceşti doi oameni erau doar nişte embrioni, dar erau cunoscuţi de Creatorul lor care avea deja pregătită misiunea vieţii lor.

3. În cartea Genezei ni se spune că „Isaac s-a rugat Domnului pentru soţia lui, căci era stearpă; şi Domnul l-a ascultat; soţia lui, Rebeca, a rămas însărcinată. Copiii se băteau în pântecele ei; şi ea a zis: «Dacă-i aşa, pentru ce mai sunt însărcinată?» S-a dus să întrebe pe Domnul. Şi Domnul i-a zis: «Două neamuri sunt în pântecele tău, şi două popoare se vor despărţi la ieşirea din pântecele tău. Unul din popoarele acestea va fi mai tare decât celălalt. Şi cel mai în vârstă va sluji celui mai tânăr»" (Geneza, 25:21-23).

Sesizăm din nou că Dumnezeu cunoştea personalităţile în dezvoltare ale celor doi gemeni încă nenăscuţi şi a prezis conflictul dintre ei. Ura reciprocă dintre cele două popoare este evidentă şi astăzi în Orientul Mijlociu.

4. Isus Însuşi a fost conceput de către Duhul Sfânt, lucru care demonstrează prezenţa lui Dumnezeu alături de El încă de când era doar o celulă în uterul Mariei. (Vedeţi Matei, 1:18).

5. Dar exemplul cel mai concludent îl găsim în Psalmul 139. Regele David descrie relația lui prenatală cu Dumnezeu, iar cuvintele lui ne umplu de uimire.

„Tu mi-ai întocmit rărunchii, Tu m-ai țesut în pântecele mamei mele: Te laud că sunt o făptură așa de minunată. Minunate sunt lucrările Tale, și ce bine vede sufletul meu lucrul acesta! Trupul meu nu era ascuns de Tine când am fost făcut într-un loc tainic, țesut în chip ciudat, ca în adâncimile pământului. Când nu eram decât un plod fără chip, ochii Tăi mă vedeau; și în cartea Ta erau scrise toate zilele care îmi erau rânduite, mai înainte să fi fost vreuna din ele" (Psalmul 139:13-16).

Acest pasaj mă uimește nu doar pentru că vorbește despre faptul că Dumnezeu a pregătit fiecare zi a vieții lui David, ci pentru că a făcut același lucru și pentru *mine*. El a fost prezent când *eu* am fost format în uterul matern și El personal a creat toate părțile interioare delicate ale trupului *meu*. Imaginați-vă aceasta! Mărețul Creator al universului a supravegheat plin de dragoste dezvoltarea mea *in utero*, așa cum o face pentru fiecare ființă umană. Evident, cine rămâne insensibil la acest adevăr magnific, este complet rece și indiferent la orice!

Din punctul meu de vedere, aceste texte biblice resping în mod absolut noțiunea că un copil nenăscut nu are suflet sau personalitate. Nu pot accepta o astfel de concepție! Nici un argument logic nu poate justifica îndepărtarea micuței ființe umane din locul sigur unde trăiește și condamnarea la moarte pe o masă din spital. Nici un considerent socio-economic nu poate ușura vina noastră colectivă pentru uciderea acestor vieți create după chipul lui Dumnezeu. În Evanghelii, observăm tandrețea lui Isus față de copii („Lăsați copilașii să vină la Mine"), iar cele mai înspăimântătoare avertismente le-a adresat celor care le vor face rău. Convingerea mea profundă este că El nu ne va considera nevinovați pentru necontenita pruncucidere care se desfășoară în

societatea noastră. Ne va spune la fel cum i-a spus lui Cain, ucigaşul fratelui său Abel: „Glasul sângelui fratelui tău strigă din pământ la Mine."

Şi alţi creştini au ajuns la aceeaşi concluzie ca şi mine, dar mă întreb unde sunt acei conducători morali care să accepte acest punct de vedere? De ce sunt atât de timizi şi tăcuţi pastorii şi lucrătorii bisericii în această problemă de importanţă vitală? Este momentul ca biserica creştină să ia în mod hotărât apărarea acestor copii nenăscuţi care nu îşi pot susţine singuri cauza.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

capitolul 8

Homosexualitatea

Ce cauzează homosexualitatea?

Homosexualitatea are multe cauze, tot aşa cum febra este provocată de mai mulţi factori. Totuşi, ca o generalizare, se poate spune că homosexualitatea este cauzată, deseori, de o viaţă de familie nefericită şi este însoţită de confuzie în legătură cu identitatea sexuală.

Care sunt condiţiile care influenţează, în general, un viitor homosexual?

Condiţiile pot fi foarte diferite şi fiecare generalizare este contrazisă de numeroase excepţii. Dacă ar fi să indic un factor care favorizează homosexualitatea aş afirma că este vorba de un cămin în care mama ocupă locul predominant, este posesivă şi îşi protejează exagerat copiii, în timp ce tatăl îi respinge şi îi ridiculizează. De asemenea, apare şi situaţia opusă, când mama îşi respinge fiul pentru că este băiat. În alte cazuri, homosexualitatea apare în familii aparent fericite în care nu pot fi observate distorsiuni în exercitarea rolului părinţilor. Trebuie să accentuez faptul că există multe ipoteze despre originea acestei perversiuni, dar nu avem la dispoziţie concluzii absolute.

Ce pot face părinții pentru a evita homosexualitatea copiilor lor?

Cea mai bună metodă preventivă este întărirea familiei. Homosexualitatea poate apărea chiar şi în cazul unui cămin plin de dragoste, aşa cum am arătat anterior, dar este mult mai puțin probabilă când părinții se înțeleg foarte bine şi s-au acomodat unul cu celălalt. Nu cred că există motive de teamă că această nenorocire va avea loc datorită unor forțe care scapă controlului nostru. Dacă părinții vor pregăti pentru copiii lor un climat sănătos, stabil şi nu vor produce confuzie în mintea copiilor în legătură cu rolul celor două sexe, atunci probabilitatea ca homosexualitatea să apară la urmaşi este foarte scăzută.

Care trebuie să fie atitudinea creştinilor față de homosexualitate?

Cred că obligația noastră este să disprețuim păcatul, dar să-l iubim pe păcătos. Mulți bărbați şi femei care au pasiuni homosexuale nu au dorit cu tot dinadinsul acest mod de viață; s-a întâmplat aşa din motive pe care ei nu şi le pot aminti sau explica. Unii au fost victimele abuzurilor unor adulți când au fost încă mici. Îmi aduc aminte de un adolescent homosexual pe care tatăl său beat l-a obligat să se culce cu mama lui, după o orgie desfăşurată cu ocazia Anului Nou. Dezgustul lui pentru relațiile heterosexuale a fost uşor de depistat. Oameni ca aceştia au nevoie de acceptarea şi iubirea creştinilor în efortul lor de a-şi redirecționa impulsurile sexuale.

Pe de altă parte, resping opiniile revizioniste ale celor care reinterpretează Sfânta Scriptură pentru a dovedi că homosexualitatea este doar un alt mod de viață, acceptabil pentru creştini. Autorii biblici inspirați nu s-ar fi referit cu atâta repulsie la homosexualitate dacă nu ar fi considerat-o inerent rea în ochii lui

Dumnezeu. Ori de câte ori este menționată această perversiune în Noul Testament, ea face parte din lista celor mai hidoase și îngrozitoare păcate. De exemplu Pavel a scris în 1 Corinteni, 6:9-10:

„Nu știți că cei nedrepți nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu? Nu vă înșelați în privința aceasta: nici curvarii, nici închinătorii la idoli, nici preacurvarii, nici malahii [bărbați care se prostituează], nici sodomiții [homosexualii], nici hoții, nici cei lacomi, nici bețivii, nici defăimătorii, nici răpăreții nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu."

Romani, 1:26-27, descrie atitudinea lui Dumnezeu față de homosexualitate în termeni fără echivoc:

„Din pricina aceasta, Dumnezeu i-a lăsat în voia unor patimi scârboase: căci femeile lor au schimbat întrebuințarea firească a lor într-una care este împotriva firii; tot așa și bărbații, au părăsit întrebuințarea firească a femeii, s-au aprins în poftele lor unii pentru alții, au săvârșit parte bărbătească cu parte bărbătească lucruri scârboase, și au primit în ei înșiși plata cuvenită pentru rătăcirea lor."

În acest caz, care este responsabilitatea unui om care dorește să devină creștin, dar se luptă cu o atracție adânc înrădăcinată pentru cei de același sex?

Dacă eu interpretez corect Biblia, atunci un astfel de om este obligat să își supună dorințele sexuale aceluiași autocontrol ca și adultul heterosexual necăsătorit. Cu alte cuvinte, să se abțină de la exprimarea poftelor sale. Știu că este mai ușor să scrii despre autodisciplină decât să o pui în aplicare, dar avem promisiunea lui Dumnezeu din Biblie: „Dumnezeu care este credincios și drept, nu va îngădui să fiți ispitiți peste puterile voastre; ci împreună cu ispita a pregătit și mijlocul să ieșiți din ea, ca s-o puteți răbda" (1 Corinteni, 10:13).

În al doilea rând, aş recomanda ca homosexualul să urmeze un tratament cu un psiholog sau un psihiatru *creştin* care să fie dedicat trup şi suflet valorilor creştine. Homosexualitatea *poate* fi tratată cu succes când cel în cauză doreşte să fie ajutat şi când un om priceput se ocupă de el. Unii din colegii mei au afirmat că în peste 70 la sută din cazurile în care amândouă condiţiile au fost îndeplinite, s-au înregistrat „vindecări" (acest termen se referă la faptul că pacienţii reuşeau să participe relaxaţi la un act sexual heterosexual şi, chiar dacă într-o măsură mai mică, se puteau adapta vieţii în doi, abandonând modul de viaţă homosexual).

Ce este bisexualitatea şi de ce auzim atât de des despre ea în ultimul timp?

Un bisexuat este un om care participă atât la acte sexuale heterosexuale (cu un partener de sex opus) cât şi homosexuale. De la mijlocul anilor şaptezeci, bisexualitatea a fost la modă printre cântăreţi şi a avut parte de o enormă publicitate în presa americană. De exemplu, revista *Cosmopolitan* a pus o întrebare cititorilor ei încă de pe copertă: „Este bisexualitatea imaginabilă (sau chiar bine de practicat) pentru cei care nu au atâtea scrupule?"

În interiorul revistei puteai citi ceva şi mai şocant, „Eşti *tu* gata pentru practicarea lesbianismului? Ei bine, un număr surprinzător de mare de femei perfect „normale," cărora le plac bărbaţii, au răspuns afirmativ." Articolul s-a încheiat cu următoarea afirmaţie: „Dacă suntem sau nu cu toţii predestinaţi bisexualităţii, rămâne încă un mister. Dar, orice s-ar întâmpla în viitor, am ajuns la concluzia că, acum, pentru mulţi dintre cei care au încercat-o, bisexualitatea oferă un mod de viaţă satisfăcător, ba chiar plin de dragoste."

Revista *Vogue* relata o istorie cu un mesaj similar. Alex Comfort a afirmat în *More Joy* (Mai multă bucurie) că bisexualitatea va deveni norma morală a clasei mijlocii în următorii zece ani.

Aceşti profeţi imorali îmi aduc aminte de un alt profet, Isaia, unul din autorii Vechiului Testament. Iată cuvintele lui: „Vai de cei ce numesc răul bine şi binele rău, care spun că întunericul este lumină şi lumina întuneric [...] De aceea, cum mistuie o limbă de foc miriştea, şi cum arde flacăra iarba uscată, tot aşa: ca putregaiul le va fi rădăcina lor, şi floarea li se va risipi în vânt ca ţărâna, căci au nesocotit legea Domnului" (Isaia, 5:20, 24).

Moralitatea şi imoralitatea nu sunt definite de standardele şi obiceiurile schimbătoare ale oamenilor. Ele sunt determinate de către Dumnezeul universului, ale cărui standarde eterne nu pot fi ignorate fără a atrage pedeapsa!

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

capitolul 9

Rezolvarea problemelor legate de menopauză

Toți copiii noștri sunt acum pe picioarele lor iar eu și soțul meu avem libertatea să întreprindem acele călătorii pe care ni le-am dorit înainte. Dar în ultima perioadă de timp mă simt prea obosită să mă ocup de curățenia casei și lipsită de orice interes pentru a planifica alte activități. În unele zile abia reușesc să mă scol din pat. Nu-mi doresc decât să îmi ascund capul sub perină și să plâng, fără nici un motiv. De ce mă simt astfel? Soțul meu încearcă să fie răbdător, dar astăzi dimineață a bombănit: „Ai tot ce își poate dori o femeie, de ce trebuie ca tocmai *tu* să fii atât de tristă?" Nu credeți că sunt pe cale să îmi pierd mințile?

Cred că probabilitatea să aveți dereglări mintale este extrem de mică. Simptomele pe care mi le descrieți mă determină să cred că intrați într-o etapă fiziologică nouă numită menopauză și neliniștea dumneavoastră poate fi provocată de dezechilibrul hormonal care însoțește transformările glandulare. Vă sugerez să consultați un ginecolog în următoarele zile.

Îmi puteți da o definiție simplă a menopauzei?

Este o perioadă de tranziție în viața unei femei în care capacitatea ei reproductivă se diminuează treptat iar organismul suferă multe schimbări chimice şi psihologice asociate cu încheierea acestei funcții. Menstruația, care s-a desfăşurat lunar de la o anumită vârstă (chiar de la unsprezece, doisprezece ani), încetează progresiv şi au loc adaptări hormonale la noua situație. Concret, ovarele produc doar aproximativ a opta parte din cantitatea de estrogen anterioară. Aceasta nu afectează doar sistemul reproductiv, ci întregul organism din punct de vedere fizic şi psihic.

Se simt toate femeile atât de deprimate ca mine la apariția menopauzei?

Se estimează că aproximativ 85 la sută dintre femei trec prin menopauză fără perturbări majore ale vieții de zi cu zi. Este posibil să apară simptome neplăcute pentru o anumită perioadă de timp, dar sunt capabile să-şi continue viața normală şi să îşi îndeplinească responsabilitățile. Totuşi, celelalte 15 procente dintre femei trec prin dificultăți mult mai serioase. Unele sunt complet imobilizate de transformările chimice care au loc.

Care sunt simptomele principale ale dezechilibrului hormonal din timpul menopauzei?

Vă voi da o listă, dar vă avertizez că şi alte probleme fizice şi emoționale pot produce efecte similare. Mai mult, această listă nu este completă. Fiziologia menopauzei se poate exprima într-o diversitate de simptome, cu grade diferite de intensitate.

Simptome emoționale

1. Deprimare extremă, care poate dura câteva luni, fără nici o ameliorare;
2. Un foarte scăzut respect de sine, care provoacă sentimente de lipsă a valorii și dezinteres pentru viață;
3. O capacitate scăzută de controlare a frustrării, care provoacă izbucniri nervoase și o exprimare liberă a sentimentelor;
4. Reacții emoționale neadecvate, care conduc la apariția lacrimilor când situația nu este deloc tristă sau a deprimării în momente relativ fericite;
5. Suportarea cu dificultate a zgomotelor. Chiar radioul sau zgomotele normale ale copiilor pot fi extrem de iritante. Este foarte răspândită și impresia unor sunete care răsună mereu în urechi;
6. Se cer dovezi convingătoare de dragoste iar, în absența lor, soțului i se aruncă în față suspiciuni în legătură cu existența unei rivale;
7. Dereglări ale somnului;
8. Incapacitatea de a se concentra și dificultăți de memorie.

Simptome fizice

1. Dereglări gastrointestinale care afectează digestia și pofta de mâncare;
2. Bufeuri ("junghiuri fierbinți") care apar timp de câteva secunde în diverse părți ale trupului;
3. Amețeli;
4. Constipații;

5. Tremurături;
6. Mâncărime a mâinilor şi picioarelor;
7. Pielea este uscată şi îşi pierde elasticitatea, în special în mici zone din diverse părţi ale corpului;
8. Uscarea membranelor mucoase, îndeosebi în vagin, astfel încât actul sexual este dureros sau imposibil;
9. Libido (apetit sexual) foarte scăzut;
10. Dureri la diferite încheieturi ale corpului, care se deplasează din loc în loc (nevralgii, artralgii, mialgii — dureri localizate în nervi, articulaţii şi muşchi);
11. Tahicardia (accelerarea contracţiilor cardiace) şi palpitaţii;
12. Dureri de cap;
13. Cearcăne negre în jurul ochilor (acesta este simptomul pe care l-am găsit cel mai util în diagnosticarea preliminară);
14. Pierderea greutăţii.

Starea femeii agitate care dă buzna în cabinetul doctorului având majoritatea simptomelor descrise a fost denumită ironic „sindromul mâinii care coboară." Descriindu-şi starea deplorabilă, această femeie îţi arată cu degetul toate părţile corpului ei care sunt afectate. Arată spre ochiul stâng şi spune, „Oh! Parcă îmi plesneşte capul şi tot timpul aud zgomote ciudate în urechi. Pieptul mă doare şi simt că mor de durere de stomac; am o durere necontenită în spate care coboară până spre şezut. Genunchii îmi tremură." Pacienta indică în final tot corpul, centimetru cu centimetru, din cap până în picioare, afirmând că peste tot simte dureri îngrozitoare. Nu demult un prieten doctor mi-a spus că asistenta lui a încercat să afle problemele unei astfel de femei. Aceasta răspundea afirmativ la toate dereglările posibile despre care era întrebată. Orice disfuncţionalitate sau boală menţiona asistenta, pacienta afirma că a avut-o. Exasperată,

asistenta a întrebat-o dacă o dor dinții, doar pentru a observa ce răspuns primește. Femeia s-a gândit puțin și apoi a răspuns, „Dacă stau bine să mă gândesc la dinți, să știți că încep să mă doară!" O femeie ca aceasta, care se află în menopauză, va crede, probabil, că nu are *nimic* sănătos.

Când am fost tânără, mama mi-a spus că de obicei menopauza apare pe la patruzeci și cinci de ani. Am unele simptome din cele pe care le-ați descris, dar nu am decât treizeci și șapte de ani. Desigur, sunt încă prea tânără pentru menopauză, nu credeți?

Vârsta instalării menopauzei diferă foarte mult. Poate apărea la *orice* vârstă adultă — chiar de la douăzeci de ani până la cincizeci. Așa cum v-a învățat mama dumneavoastră, instalarea menopauzei este în jurul vârstei de patruzeci și cinci de ani, dar femeile diferă semnificativ una de alta.

Trec prin menopauză chiar acum. Lucrurile pe care le-ați spus despre cauzele simptomelor neplăcute pe care le am sunt foarte utile și mă pot înțelege mai bine acum. Dar ceea ce doresc să știu este: „Se vor încheia toate acestea? Mă voi simți din nou cum m-am simțit înainte?"

Norii negri sub care vă aflați acum vor fi urmați de o perioadă de argint a vieții dumneavoastră! Această experiență nu este o stare permanentă, ci doar o fază de tranziție prin care trebuie să treacă femeile. Dar și aceasta va trece. Poate dura câțiva ani, dar *va trece*. Ca și în cazul bărbaților care trec prin criza vârstei de mijloc, perioada de după menopauză poate fi mai strălucitoare, mai stabilă și mai sănătoasă decât oricare altă etapă a vieții. Adeseori după menopauză se dezvoltă o personalitate mai echilibrată și femeia are mai multă energie. *Vin* zile mai bune!

Ştiaţi că femeia este singura dintre toate vieţuitoarele femele ale pământului care supravieţuieşte şi după încetarea funcţiei de reproducere? (Nu vă ajută aceasta la consolidarea respectului de sine?)

De ce unele femei reuşesc să treacă prin menopauză fără să fie nevoite să urmeze un tratament de înlocuire a estrogenului?

Nu cred că poate răspunde cineva la această întrebare, pentru că nimeni nu ştie cu certitudine ce efecte are estrogenul (nume generic dat hormonilor feminizanţi care influenţează fixarea oului fecundat pe mucoasa uterului) asupra sistemului nervos. Probabil că ovarele sau glanda suprarenală secretă suficient estrogen pentru satisfacerea nevoilor unei femei mai puţin vulnerabile. Se ştiu puţine despre procesele chimice ale creierului şi despre substanţele care sunt necesare funcţionării lui. În acest caz tratamentul este în funcţie de simptomele pe care le observă doctorul.

Există o „menopauză masculină" asemănătoare celei prin care trec femeile?

Aceasta este o întrebare cu un puternic substrat cultural care a umbrit adevărul. Unele femei se tem să nu îşi piardă poziţiile de conducere datorită menopauzei. Din acest motiv, ele insistă pe ideea că există o experienţă asemănătoare şi în cazul bărbaţilor. Deşi bărbaţii trec printr-un apogeu, care ar putea avea caracteristica unei menopauze, acesta este foarte diferit atât ca origine cât şi ca impact de cel trăit de femei. Pentru bărbaţi, schimbările nu sunt atât de mult legate de alterări hormonale, ci au o natură mai degrabă psihologică. Este greu pentru un bărbat să accepte că nu îşi mai poate realiza ţelurile pe care şi le-a propus, că tinereţea lui dispare cu rapiditate, că foarte curând nu va mai fi atrăgător

pentru sexul opus, că visurile sale mai vechi de glorie şi putere nu se vor împlini niciodată. Unii bărbaţi care au realizat mai puţin decât au sperat sunt răvăşiţi de adevărul evident că viaţa li se scurge printre degete. Această stare este, în primul rând, „menopauza" masculină la care vă referiţi. Unii reacţionează în astfel de situaţii căutând o legătură cu o fată tânără pentru a-şi dovedi virilitatea; alţii devin alcoolici, iar alţii intră în perioade de deprimare gravă. Dar chiar când impactul emoţional ajunge la valori extreme este provocat de obicei de modul în care bărbatul respectiv evaluează lumea din afara lui. Aceleaşi influenţe cauzează agitaţie şi femeilor, dar ele sunt supuse şi unor dereglări hormonale suplimentare care se petrec în interiorul lor. Celelalte lucruri fiind la fel, diversele transformări feminine sunt mai greu de îndurat, mai ales dacă rămân netratate.

Observaţia doctorului Dobson: În ianuarie 1982, organizaţia Focus on the Familiy a transmis câteva emisiuni de radio cu interviurile pe care le-am luat doctorului Paul Chapman, de la Universitatea Southern California. Subiectul abordat a fost dezechilibrul hormonal — simptome şi tratament.

Invitatul emisiunii ne-a pus la dispoziţie un articol care, deşi a fost publicat în anul 1963, rămâne actual prin conţinutul lui şi defineşte cu multă acurateţe şi concizie dezechilibrul hormonal al vârstei de mijloc.

Desigur, din articol lipsesc aluziile la tratamentul înlocuirii estrogenului, atât de controversat în ultimul timp. Mai multe articole medicale publicate la sfârşitul anilor şaptezeci au adeverit temerile că folosirea îndelungată şi fără discernământ a acestui tratament poate cauza cancer la uter. Totuşi lumea medicală rămâne împărţită asupra riscurilor pe care le comportă aplicarea cu atenţie a acestei metode de înlocuire a estrogenului. Unii, printre care şi doctorul Chapman, cred că este mai riscant să nu i se administreze acest tratament unei femei care are o

nevoie disperată de el, decât să se asume riscurile cunoscute ale aplicării lui. Alți doctori se opun tratamentului de înlocuire a estrogenului, din punctul de vedere filozofic, oricare ar fi situația.

Se depun în continuare eforturi de investigații ginecologice pentru elucidarea disputei. Dar în absența datelor certe, femeilor care prezintă simptome de menopauză li se recomandă să consulte un doctor.

DEZECHILIBRUL HORMONAL LA VÂRSTA DE MIJLOC

de Lawrence Galton

O schimbare profundă care are loc în gândirea medicală poate afecta viața a milioane de femei, de fapt a tuturor femeilor.

„În practica mea, am ajuns la concluzia că menopauza este o boală în care trebuie intervenit activ." Cu aceste cuvinte, Dr. Allan C. Barnes, președintele secției de obstretică și ginecologie a Facultății de Medicină a Universității John Hopkins, a exprimat un concept nou, revoluționar, la care a aderat un număr crescând de specialiști ginecologi. Această concepție este foarte importantă pentru femei, mai ales pentru cele tinere.

Pe baza unor dovezi tot mai multe și mai convingătoare, această concepție nouă susține că declinul ovarelor — fie că apare de la treizeci și cinci de ani (cum este cazul unor femei), fie că se instalează la cincizeci și cinci de ani (ca în cazul altor femei) — care aduce o „schimbare a vieții", poate avea un impact mai durabil. Pot exista consecințe serioase, neluate în considerare înainte, asupra vieții ulterioare a femeilor:

- Diminuarea funcționării ovarelor poate răpi femeii mult prețuitele atribute ale feminității, determinând schimbări în înfățișarea fizică și, într-o anumită măsură, masculinizând-o.

- Declinul poate produce transformări iritante şi degeneratoare asupra corpului.
- Chiar dacă nu a fost înainte, după menopauză femeia poate deveni predispusă la afecţiuni cardiace şi boli dureroase de oase.
- Menopauza poate conduce la o diminuare rapidă a capacităţii intelectuale, la o accelerare a îmbătrânirii intelectuale şi psihice, paralel cu îmbătrânirea fizică.

Dar acest tablou sumbru are şi o parte pozitivă. Există dovezi că aceste consecinţe nu sunt inevitabile, adică femeile care sunt avertizate şi solicită ajutor le pot învinge. Dacă femeile tinere sunt prevenite şi solicită ajutorul specializat din vreme, aceste consecinţe pot fi evitate.

Într-adevăr, pentru femeile tinere există promisiunea medicinei preventive; o reducere a activităţii nu trebuie acceptată ca o fatalitate, ci poate fi activ evitată.

Noua concepţie afirmă că menopauza poate fi o deficienţă, tot aşa cum şi diabetul şi hipotiroidismul este o deficienţă, iar menopauza, considerată o deficienţă, poate fi remediată întocmai ca celelalte deficienţe.

Cazul funcţionării necorespunzătoare a glandei pituitare. Acest concept s-a dezvoltat pentru că în ultimii ani doctorii au acordat o mare atenţie studiului simptomelor evidente ale menopauzei, precum şi altor efecte mai puţin vizibile.

Simptomele evidente sunt cele acute despre care fiecare femeie a auzit *ad nauseam*. Exemplul clasic este bufeul, „junghiul fierbinte", o senzaţie bruscă de căldură care urcă prin întreg corpul până la cap, provocând o înroşire a obrajilor, adeseori urmată de o transpiraţie abundentă şi tremurături de frig. Alte simptome sunt durerile de cap, slăbiciunea, palpitaţiile, insomniile şi ameţelile.

Adeseori apar şi dificultăţile de ordin emoţional. „Parcă ar avea loc un schimb al lentilelor prin care femeia vede lumea, de la cele roz la cele albastre", a afirmat un doctor. „Femeia devine anxioasă, temătoare, deprimată, melancolică, iritabilă şi instabilă emoţional."

Ce cauzează aceste perturbaţii?

Cu numai două generaţii în urmă aceste fenomene nu au fost înţelese. Până în deceniul al treilea, nimeni nu a ştiut că ovarele produc estrogen. De atunci a devenit clar că acesta este factorul care determină transformarea unei fete într-o femeie şi o face capabilă să poată da naştere la copii. Declinul ce are loc la nivelul ovarelor şi al producţiei de estrogen aduce menopauza şi determină încetarea menstruaţiei. Dar declinul ovarelor afectează şi alte glande. Iată ce se petrece:

În tot timpul anilor activi, ovarele secretă estrogen la comanda glandei pituitare. Glanda pituitară, glanda principală a corpului de la baza creierului, comandă şi alte glande endocrine importante, inclusiv tiroida şi glandele suprarenale. Când ovarele nu mai sunt capabile să reacţioneze adecvat la comenzile glandei pituitare la menopauză, activitatea acesteia este perturbată. Controlul ei asupra celorlalte glande este afectat iar rezultatul poate fi dezechilibrul hormonal care influenţează întregul sistem nervos.

Mai mult decât o scurtă tranziţie. „Nu toate femeile sunt afectate de simptomele acute ale menopauzei. De fapt, diminuarea activităţii ovarelor în timpul procesului de îmbătrânire cunoaşte o mare diversitate; acesta este motivul apariţiei menopauzei la vârste atât de diferite."

Când se instalează menopauza este posibil ca ovarele să nu îşi înceteze complet activitatea, ci să continue să producă estrogen; glandele suprarenale, aflate deasupra rinichilor, secretă şi ele o anumită cantitate. Cantitatea totală diferă de la femeie la femeie. La fel şi simptomele.

Astfel, într-un studiu efectuat asupra a 1000 de femei, s-a descoperit că 50,8 la sută nu au suferit de tulburări semnificative. Dintre cele care au avut dificultăți, 89,7 la sută au putut munci în mod normal, fără întreruperi; numai 10,3 la sută s-au aflat în stare de incapacitate temporară.

În trecut, tratamentul a fost în mare măsură ignorat. Principiul urmat a fost că această „schimbare" este doar o perioadă de adaptare care poate dura între câteva luni până la un an sau doi, până când corpul se obişnuieşte cu noua situaţie în care ovarele nu mai joacă rolul activ avut anterior în activitatea organismului.

Cea mai mare parte a terapiei consta în liniştirea femeii. Concepţia era că, dacă o femeie înţelege că menopauza este doar o perioadă temporară şi neplăcerile provocate de ea vor dispărea nu peste mult timp, se va adapta mai uşor cu noua situaţie. Şi adevărul este că multe femei au fost cruţate, într-o mare măsură, de tulburări emoţionale şi nervoase sau chiar de apariţia acelor bufeuri doar datorită cuvintelor liniştitoare ale doctorului în care aveau încredere şi care a fost dispus să cheltuiască din timpul său pentru a oferi o astfel de terapie.

În cazuri mai grave s-a folosit estrogenul. Obiectivul a fost de a folosi acest procedeu doar atât timp cât este necesar pentru a calma glanda pituitară şi apoi dozele sunt treptat reduse pentru a permite organismului să atingă o nouă poziţie de echilibru, pe scurt doar pentru uşurarea tranziţiei.

Dar în ultima vreme s-au strâns tot mai numeroase dovezi că menopauza trebuie considerată mai mult decât doar o etapă tranzitorie, rolul ovarelor de a produce estrogen nu se limitează doar la funcţia de reproducere, diminuarea activităţii lor având repercusiuni importante asupra vieţii ulterioare a femeii.

Cheia afecţiunilor osoase şi a atacurilor de cord. Una dintre consecinţele cele mai evidente şi potenţial periculoase ale diminuării secreţiei de estrogen este pierderea protecţiei împotriva afecţiunilor cardiace.

Studii recente au demonstrat că întărirea şi îngustarea vaselor sanguine care alimentează inima, o cauză majoră a atacurilor de cord, este de zece ori mai răspândită la bărbaţii sub patruzeci de ani decât la femeile de aceeaşi vârstă. Dar după menopauză situaţia se schimbă şi femeile, ca grup, devin la fel de expuse bolilor de inimă. Se pare că estrogenul este un factor major în reducerea nivelului colesterolului şi al altor grăsimi care, când sunt în exces, provoacă *arterioscleroza*, îngroşarea şi îngustarea arterelor coronariene. Odată cu diminuarea producerii de estrogen, femeia îşi pierde statutul privilegiat.

O altă consecinţă comună a acestei reduceri este *osteoporoza*, o slăbire a sistemului osos. Estrogenul influenţează echilibrul proteinelor. Datorită reducerii cantităţii hormonului, pot avea loc pierderi ale proteinei din oase, iar pierderea calciului poate avea loc şi ea în continuare.

Unul dintre simptomele frecvente ale osteoporozei este durerea cronică din regiunea spatelui. De asemenea, osteoporoza poate provoca slăbirea oaselor astfel încât ele au tendinţa de a se rupe mai uşor. „Femeia de optzeci de ani care are şoldul fracturat poate da vina pe încetarea activităţii ovarelor, lucru petrecut cu treizeci de ani în urmă", afirmă doctorul Barnes. Fracturarea oaselor din alte părţi — încheieturi sau coaste — poate avea loc chiar în urma incidentelor minore.

De asemenea, oasele din coloana vertebrală se comprimă şi deci îşi pierd din greutate. Coloana vertebrală se poate deforma, ceea ce duce la apariţia cocoaşei.

Pierderea feminităţii? Estrogenul are o mare influenţă şi asupra *pielii* —aprovizionarea ei cu sânge, elasticitatea şi alte caracteristici. Datorită reducerii nivelului de estrogen, pielea se întăreşte şi devine mai uscată, lipsită de elasticitate şi cu tendinţa de a forma solzi. Unele femei au o supărătoare mâncărime, altele sunt deranjate de senzaţii similare cu cele ale unor muşcături de insecte care se plimbă pe trup.

De asemenea se pot manifesta şi aspecte masculinizante. Atât la bărbaţi cât şi la femei se produc hormoni sexuali atât masculini cât şi feminini. Important este echilibrul dintre ei. În cazul femeilor, glandele suprarenale produc androgen, hormonul masculin. La menopauză ele continuă să producă acest hormon, dar odată cu reducerea producerii de estrogen de către ovare, poate apărea un dezechilibru suficient pentru a da naştere unor aspecte supărătoare cum ar fi creşterea părului facial şi, uneori, tendinţa spre chelire.

Efectele reducerii nivelului de estrogen nu se opresc aici. Creşterea producerii de estrogen în perioada pubertăţii conduce la dezvoltarea sânilor, a formei trupului şi la dezvoltarea şi maturizarea uterului şi a vaginului. Reducerea cantităţii de estrogen la menopauză conduce la schimbări opuse celor descrise anterior.

Privaţi de cantitatea ridicată de hormoni, sânii îşi modifică forma şi au tendinţa de a deveni flasci. De asemenea, există tendinţa depunerii de grăsime în zona şoldurilor şi a coapselor. Uterul tinde să redevină la dimensiunea avută în perioada preadolescentină. Vaginul se scurtează, îşi pierde extensibilitatea şi, datorită reducerii nivelului de estrogen, pereţii se subţiază şi au tendinţa de a pierde aciditatea normală.

Pierderea acidităţii încurajează apariţia microbilor, iar subţierea pereţilor vaginali măreşte riscul infecţiilor. Rezultatul este bine cunoscuta *vaginită senilă*, însoţită de mâncărime, arsuri, scurgeri şi uneori imposibilitatea practicării actelor sexuale fără dureri.

Deoarece există o legătură limfatică între vagin şi vezica urinară prin care se poate răspândi infecţia, vaginita poate conduce la cistită, o inflamaţie a vezicii urinare care conduce la frecvenţa şi urgenţa urinară.

Unele femei suferă şi de *artralgii*, dureri articulare care apar în reumatisme după eforturi fizice prelungite. Totuşi, lipsa estrogenului nu favorizează apariţia artritei reumatice (care apare de

obicei înainte de menopauză) sau osteoartrită (aceasta are tendința de a deveni gravă din ultima parte a copilăriei).

Pot apărea probleme emoționale. În legătură cu *dereglările emoționale*, unii doctori cred că schimbările fizice ce au loc datorită lipsei estrogenului joacă un rol mai important decât se credea până acum.

Desigur, există mulți alți factori semnificativi care produc anxietatea și depresia. De obicei, când o femeie ajunge la momentul „schimbării" copiii ei sunt deja mari, au propria viață și nu mai au nevoie de atât de multă atenție. Soțul ei se află probabil la punctul cel mai înalt al carierei sale și este absorbit de ea. Femeia se poate simți mai puțin utilă, în special dacă și-a dedicat întreaga viață familiei și nu are alte preocupări.

Totuși, așa cum afirmă un doctor, „cu toate că acești factori au o influență perturbatoare, majoritatea femeilor s-ar adapta mintal la noile condiții, dacă nu ar interveni schimbările fizice. Femeia devine foarte conștientă de pierderea caracterului atractiv al înfățișării ei, vede semnele schimbării pielii, depunerile de grăsime care îi afectează silueta și transformările sânilor. Vaginul iritat și inadecvat aduce și mai multă nefericire. Toate aceste transformări au un efect profund asupra psihicului ei."

O treime din viață... După toate cele spuse anterior, lista consecințelor menopauzei, începând cu declinul ovarian, este impresionantă și importanța acestor consecințe a crescut pe măsură ce durata medie de viață a femeilor s-a mărit de la numai patruzeci și opt de ani la începutul secolului XX până la șaptezeci și cinci de ani în zilele noastre. În medie, o femeie se poate aștepta să trăiască o treime (sau chiar o jumătate) din viață după evenimentul clasificat drept „moartea" ovarelor.

Doctorul William H. Masters de la Facultatea de Medicină din Washington a numit această incapacitate a ovarelor de a continua să funcționeze alături de celelalte organe drept „călcâiul lui

Achile al organismului feminin." Din ce în ce mai mulți doctori împărtășesc convingerea lui și anume că profesiunea lor, al cărei țel este prelungirea vieții umane, trebuie să se confrunte cu problema declinului ovarian și să „accepte responsabilitatea dezvoltării unui sprijin fiziologic adecvat."

În anul 1961 un raport special al Departamentului Medicamentelor al Asociației Medicale Americane asupra terapiei menopauzei a declarat că nu numai îngrijirea acordată timp de un an sau doi cât durează menopauza, ci și sprijinul pentru restul vieții „au devenit o problemă majoră."

Utilitatea terapiei cu estrogen. Din multele studii efectuate, unele întinse pe o lungă perioadă de timp, s-au acumulat dovezi că problema poate fi rezolvată. Estrogenul pentru uzul terapeutic este disponibil de mai mult de douăzeci și cinci de ani.

Doctorii Stanley Wallach și Philip H. Hennemann de la Facultatea de Medicină a Universității Harvard au dat recent publicității studiile lor efectuate în ultimul sfert de secol asupra a mai mult de 200 de femei cărora le-au prescris tratamentul cu estrogen.

Dintre aceste femei, 94 au fost tratate în primul rând datorită bufeurilor pe care le-au simțit de trei-patru ani și care nu au cedat în fața sedativelor și altor măsuri. Estrogenul a adus o ameliorare rapidă pentru 93 de femei.

Alte 119 femei sufereau de osteoporoză gravă. La 90 la sută din paciente s-a reușit îndepărtarea completă a durerii sau o considerabilă reducere a ei în urma tratamentului cu estrogen.

Durerea începea să cedeze de obicei după primele două luni de la debutul tratamentului. După această perioadă s-a observat o diminuare progresivă a simptomelor și o creștere a capacității de mișcare.

La unele femei osteoporoza a produs o scădere a înălțimii, chiar cu doisprezece centimetri. După utilizarea estrogenului pierderea înălțimii a încetat.

Şi, aspectul cel mai semnificativ, într-un alt grup de femei, doctorii Wallach şi Hennemann au descoperit că în cazurile în care s-a efectuat un tratament cu estrogen înainte de avansarea osteoporozei, hormonul a avut un efect preventiv. Afecţiunea osoasă nu s-a mai dezvoltat.

Protecţia împotriva deficienţelor cardiace. Valoarea estrogenului în combaterea afecţiunilor coronariene şi arteriale, atât în privinţa tratamentului cât şi a prevenirii, a fost demonstrată prin dovezi tot mai numeroase. Doctorii au prescris acest hormon femeilor (dar şi bărbaţilor) care au suferit de un atac de inimă. Tratamentul a asigurat reducerea riscului de apariţie a atacurilor ulterioare şi a prelungit durata vieţii.

Doctorul Edward Davis şi colaboratorii săi de la Universitatea din Chicago au investigat în cadrul unor studii pe termen lung asupra a peste 200 de femei valoarea preventivă a estrogenului. Ei au relatat că, în comparaţie cu alte femei, cele care au urmat un tratament cu estrogen după menopauză, au avut nivele mai scăzute de colesterol şi alte grăsimi în sânge şi de asemenea mai puţine electrocardiograme care să indice probleme cardiace. Un alt efect încurajator este că femeile care au urmat un tratament cu estrogen timp de mai mult de zece ani au mai puţine probleme cu tensiunea arterială.

Pot fi evitate şi alte probleme? Doctorii au descoperit că estrogenul poate fi valoros — uneori cu rezultate spectaculoase — în combaterea multor altor probleme ale femeilor în timpul menopauzei şi după.

Hormonul nu este un panaceu pentru piele şi nu va restaura supleţea pielii ca la şaisprezece ani, dar totuşi tratamentul cu estrogen îmbunătăţeşte în mare măsură elasticitatea pielii şi combate uscarea ei.

Estrogenul s-a dovedit foarte folositor şi în tratarea vaginitelor, adeseori reuşind să aducă pereţii vaginali la starea lor

normală după o lună de tratament şi să restaureze aciditatea vaginală. De asemenea dispar scurgerea şi mâncărimea. Rezultate bune se obţin şi în cazul cistitelor.

Multe femei care au suferit de dureri la încheieturi au găsit o ameliorare satisfăcătoare în urma tratamentului cu estrogen. Şi, conform celor afirmate de doctorul Masters, cu excepţia ovarelor, toate celelalte organe pelviene şi sânii sunt capabile să-şi oprească declinul şi să îşi recapete dimensiunile şi funcţionalitatea normală sub influenţa terapiei cu estrogen.

Cercetătorii de la departamentul de neuropsihiatrie al Universităţii Washington au dat publicităţii rezultatele unor studii efectuate, care au dovedit utilitatea tratamentului cu estrogen şi în domeniul intelectului, astfel încât funcţiile de bază ale creierului, cum ar fi amintirea unor evenimente recente, puterea de gândire şi capacitatea de absorbţie de noi informaţii au manifestat îmbunătăţiri. Rezultatele au fost diferite de la o persoană la alta, dar s-a descoperit o relaţie direct proporţională între efecte şi momentul începerii tratamentului — cu cât acesta este aplicat mai devreme, cu atât efectele sunt mai mari.

Un raport medical publicat în aprilie 1963 în *The Journal of the American Geriatrics Society* intitulat „Pledoarie pentru menţinerea unui nivel adecvat de estrogen de la pubertate până la moarte" a încheiat cu următoarea concluzie: „În trecut femeile erau condamnate să devină bolnăvicioase, încovoiate şi apatice, să se târască prin anii care le mai rămâneau de trăit. Suferinţa era mare şi diversă. Se putea face foarte puţin sau nimic pentru problemele pielii, pentru osteoporoze, leucoree (scurgerea vaginală a unui lichid albicios) şi sângerările vulvelor. Toate acestea făceau parte din bătrâneţe. Dacă lucrurile sunt lăsate să se dezvolte astfel, se vor petrece aceleaşi fenomene, dar se pot preveni şi trata multe suferinţe.

Există riscul cancerului? Prezintă tratamentul hormonal riscul îmbolnăvirii de cancer? Până nu demult au existat temeri că tratamentul cu estrogen poate provoca un cancer genital sau la sân.

Dar în anul 1961 un raport al Departamentului Medicamentelor al Asociației Medicale Americane a calificat aceste temeri drept „nejustificate pe baza dovezilor existente."

Dovezile aduse *împotriva* acestei concluzii provin din multe alte surse.

Un lucru este cert, riscul apariției cancerului în orice parte a organismului femeii crește odată cu vârsta, pe măsura diminuării producerii de estrogen.

Un alt fapt indicat de cercetători a fost că, dacă estrogenul este responsabil de contractarea cancerului la sân, atunci acesta ar trebui să apară mai ales în timpul sarcinii deoarece nivelul de estrogen crește considerabil, în special în ultimele luni. Dar cancerul la sân în timpul sarcinii este mai rar.

Experiențele efectuate pe animale cărora li s-au administrat doze mari de estrogen au demonstrat absența efectului cancerigen, rezultate similare obținându-se și în urma tratamentelor cu estrogen pe termen lung asupra femeilor.

Într-o investigație efectuată asupra a 206 femei care au fost tratate mai mult de cinci ani și jumătate nu s-a descoperit nici un caz de cancer. Într-o altă investigație asupra a 120 de femei aflate în perioada postmenopauzală care au fost tratate de-a lungul unei mari perioade de timp nu a fost depistat nici un caz de cancer, cu toate că erau de așteptat cinci, șase astfel de cazuri.

Relatând din experiența lor de treizeci și cinci de ani de utilizare a estrogenului, doctorii Wallach și Hennemann de la Harvard au afirmat: „Cancerul la sân nu a fost depistat la nici una din pacientele care au urmat un tratament îndelungat și a apărut un singur caz de cancer genital." Concluzia lor a fost că „terapia orală îndelungată cu estrogen, repetată ciclic și combinată cu examinări pelviene și vaginale este sigură și eficientă".

În 1962 doctorul Robert A. Wilson de la Spitalul metodist din Brooklyn a publicat în *Journal of the American Medical*

Association observațiile lui asupra unui grup de 304 femei între patruzeci și șaptezeci de ani care au fost tratate cu estrogen timp de până la douăzeci și șapte de ani. Estimările lui au fost că apariția a optsprezece cazuri de cancer, fie genitale, fie la sân, ar fi fost normală pentru acest număr de femei. Dar nu a fost depistat nici un singur caz.

Doctorul Wilson a apreciat că estrogenul, departe de a induce cancerul, poate avea o acțiune *preventivă*. „Ar fi de dorit, a afirmat el, să menținem femeile la un nivel endocrin înalt pentru a evita, pe cât posibil, cancerul, de-a lungul întregii vieți."

Efecte secundare. Totuși, estrogenul nu a fost utilizat în trecut fără probleme iar unele mai persistă și astăzi.

Primele soluții, administrate pe cale bucală, nu au dat rezultate; a fost necesară injectarea lor. Acum există numeroase preparate care se pot folosi pe cale bucală cu bune rezultate, dar trebuie administrate sub atenta îndrumare a doctorului și cu doze riguros stabilite și respectate.

Pentru unele femei tratamentul dă roade chiar și în cazul utilizării unor doze foarte mici; alte femei au nevoie de cantități de zece ori mai mari. Estrogenul poate provoca, îndeosebi în cazul dozelor mari, sângerări neobișnuite la unele femei.

Aceste sângerări nu prezintă importanță prin ele însele; vor înceta după încheierea tratamentului. Dar ele pot crea probleme în diagnosticarea timpurie a cancerului uterin. Sângerările anormale la vârste mai înaintate provin din cauze diverse dar nu grave, cum ar fi polipii, dar pot indica și malignitatea. Deoarece malignitatea poate fi tratată în fazele incipiente, doctorii s-au obișnuit, pentru mai multă siguranță, să considere sângerările neregulate drept indicații ale cancerului, până la probe contrarii.

Încercând să evite problema sângerărilor neregulate, precum și posibila necesitate de chiuretare pentru îndepărtarea cancerului, unii doctori recurg la administrarea ciclică a estrogenului și

şi-au dat seama de eficienţa metodei. Ei prescriu femeilor administrarea medicamentului timp de douăzeci şi cinci de zile, o pauză de cinci zile şi apoi reluarea ciclului, sau folosesc alte programe de administrare şi pauze succesive.

Unii doctori utilizează o combinaţie de estrogen şi androgen, hormonul sexual masculin. Androgenul are deseori şi un alt efect pozitiv: măreşte sentimentul general de sănătate şi condiţie fizică bună.

Dar proporţia dintre estrogen şi androgen poate avea şi efecte nedorite. În timp ce o combinaţie de douăzeci de părţi de androgen la o parte de estrogen s-a dovedit eficientă pentru majoritatea femeilor, totuşi poate da naştere la hirsutism, o creştere anormală a părului pe faţă, la aproape 20 de procente dintre femei. Unii doctori apreciază că o proporţie de zece la unu este eficientă şi, în acelaşi timp, reduce pericolul hirsutismului.

Se speră că cercetarea farmaceutică, ce se desfăşoară intensiv în domeniul hormonal, va descoperi nu peste mult timp preparate noi, sintetice, care să nu mai aibă proprietăţi indezirabile.

O problemă de „management medical". Astăzi, cea mai mare întrebare a ginecologilor este câte femei au nevoie de o suplimentare a cantităţii hormonale.

Unii doctori cred că toate femeile au nevoie de tratament cu estrogen, nu numai la menopauză, ci pentru tot restul vieţii. Ei cred că nici alte forme de tratament nu ar trebui neglijate. Explicaţiile, asigurările liniştitoare, îndrumările nutriţionale şi cele referitoare la greutatea corporală, folosirea tranchilizantelor şi a altor medicamente au toate locul lor bine definit pentru fiecare individ. Dar aceşti doctori consideră menopauza drept începutul unei stări deficitare în estrogen care reclamă tratamentul prelungit cu estrogen la fel ca diabetul şi alte boli care necesită tratament continuu.

Unii doctori încep tratamentul după ce femeia nu a mai avut ciclu menstrual timp de şase luni, cu toate că estrogenul poate fi

utilizat chiar şi după numai două luni de la ultimul ciclu dacă femeia se plânge de bufeuri şi alte simptome neplăcute. Aceşti doctori cred în nevoia unui tratament indiferent dacă simptomele apar sau nu.

Mulţi alţi doctori, datorită marii varietăţi în cantitatea de estrogen produsă natural în timpul menopauzei şi după ea, nu sunt convinşi că toate femeile trebuie să urmeze regulat tratamentul.

„Totuşi, părerea lor este, opinează doctorul Edmund Overstreet, profesor de obstretică şi ginecologie de la Universitatea din California, că aproximativ 25 la sută dintre femei au, după menopauză, deficienţă de estrogen care ar trebui înlocuit cu cel asigurat printr-un tratament continuu care să le protejeze viaţa."

Toţi sunt de acord cu un lucru — necesitatea recunoaşterii că estrogenul „nu repară totul". Cu toate că poate fi util în multe feluri, estrogenul nu este, cu certitudine, medicamentul pentru vindecarea tuturor bolilor. Probleme pot apărea în timpul menopauzei, după ea sau oricând altcândva, probleme care nu au nimic comun cu menopauza şi deci estrogenul nu este o soluţie. Examinările medicale atente şi regulate rămân de o importanţă vitală.

Un test pentru depistarea deficienţei de estrogen. Vor trece ani de experienţe pentru a răspunde definitiv la întrebarea dacă toate femeile au nevoie de estrogen. În prezent, testul lichidului vaginal — folosit şi la depistarea cancerului — oferă indicaţii despre scăderea cantităţii de estrogen, dar şi schimbările benefice ale tratamentului cu estrogen. Astfel poate fi stabilită doza corectă. Dar mulţi doctori cred că este nevoie de teste mai exacte, care, de altfel, se vor pune la punct în curând.

În situaţia prezentă, doctorii preferă să nu aplice suplimentarea hormonală regulată decât pe cazuri individuale şi nici nu ar fi prea înţelept din partea unei femei să ceară tratamentul cu estrogen, fie că acesta este necesar, fie că nu.

Aspectul esențial este următorul: fiecare femeie poate avea încredere în preocuparea mai mare a doctorului ei în privința menopauzei și a perioadei care urmează; să fie atentă la nevoile ei și, datorită dovezilor tot mai numeroase despre siguranța tratamentului, să se aștepte la un mod de viață fericit și sănătos. (Încheierea articolului.)

capitolul 10

La vârsta mijlocie şi după...

Majoritatea cărţilor şi casetelor dumneavoastră se adresează femeilor şi mamelor tinere. Dar noi, femeile de vârstă mijlocie, avem şi noi problemele noastre. Am supravieţuit tuturor etapelor vieţii pe care le-aţi descris, inclusiv menopauza, dar acum am nevoie de sfaturi ca să ştiu cum să îmbătrânesc cu demnitate. Nu doresc să devin o bătrână arţăgoasă şi plictisitoare. Vă rog să îmi daţi câteva sugestii care să mă ajute să evit unele dintre problemele caracteristice ale vieţii de după pensionare.

Există cel puţin patru pericole care trebuie evitate. Să le discutăm pe scurt.

În primul rând, evitaţi pericolul *izolării*. Reuben Welch a scris cartea intitulată *Avem nevoie unul de celălalt* şi are dreptate. Izolarea are efecte devastatoare asupra minţii. Nu vă retrageţi dintre oameni între cei patru pereţi ai camerei dumneavoastră odată cu îmbătrânirea. Păstraţi-vă viaţa socială chiar şi atunci când cel mai comod ar fi să staţi acasă. Căutaţi-i pe prietenii dumneavoastră: probabil şi ei sunt singuri. Participaţi la diverse acţiuni împreună cu alţi oameni. Nu uitaţi: singurătatea nu ne-o fac alţii, ne-o facem singuri.

În al doilea rând, evitați pericolul *inactivității*, în care cad de obicei bătrânii. Am ajuns odată la Chicago noaptea târziu și am aflat că mi s-a ocupat camera rezervată. Directorul hotelului a fost obligat să-mi găsească un alt loc liber, dar toate hotelurile erau pline. În cele din urmă, mi-a găsit o cameră într-o casă de bătrâni. Scurta mea experiență de acolo a fost edificatoare și tristă. A doua zi dimineață când am coborât la micul dejun, am văzut patru sau cinci sute de bătrâni așteptând în holul imens. Cei mai mulți dintre ei erau tăcuți. Nu vorbeau unii cu alții. Nu citeau ziare. Aproape toți moțăiau sau priveau în gol. Nici un semn de activitate, de acțiune, de comunicare. Ce trist să vezi atât de mulți oameni împreună, dar fiecare pierdut în mulțimea gândurilor sale. Inactivitatea și singurătatea sunt *dușmanii* periculoși ai bătrâneții.

În al treilea rând, evitați pericolul *autocompătimirii* — o atitudine care ucide. Cei care cad în această cursă ascultă una din cele mai vicioase minciuni ale Diavolului. În loc să interiorizați regretele, sugestia mea este să începeți să dați altora: să gătiți ceva, să scrieți o felicitare, să trimiteți un buchet de flori. Intrați în lumea celorlalți oameni și ajutați-i prin rugăciunile dumneavoastră.

În al patrulea rând, evitați pericolul *disperării*. Mulți bătrâni gândesc cam în felul următor: „Îmbătrânesc. Nu mă mai așteaptă nimic altceva decât moartea, viața mi s-a încheiat." Această lipsă de speranță este total nejustificată, mai ales pentru creștin, care trebuie să fie mereu cu privirile ațintite spre viitor. Adevărata frumusețe a creștinismului constă în siguranța că dincolo de lumea aceasta ne așteaptă o altă lume, fără durere, fără suferință și fără singurătate.

Tatăl meu s-a exprimat foarte frumos despre această speranță a vieții viitoare, cu puțin timp înainte de moartea lui. Ne plimbam liniștiți pe un drum de țară și vorbeam despre viață și semnificația ei. Atunci el a spus câteva cuvinte despre viața veșnică, pe care nu o să le uit niciodată. Mi-a spus că atunci când era tânăr, viața

veşnică era un lucru lipsit de valoare pentru el. Se bucura de tinereţea lui şi gândurile despre ceea ce urmează dincolo erau ascunse precum o perlă într-o scoică. Frumuseţea perlei era presupusă, dar nu vizibilă. Însă, pe măsură ce îmbătrânea, trecând şi printr-un atac de inimă şi prin alte suferinţe fizice, scoica a început să se deschidă încetul cu încetul. Atunci, perla eternităţii a început să strălucească şi să devină mai preţioasă decât orice altceva.

Acum tatăl meu a intrat în posesia perlei care conferă atâta semnificaţie vieţii pământene, acum în iarna vieţii sale. Din fericire, aceeaşi speranţă minunată este oferită fiecărui copil al lui Dumnezeu, inclusiv tu şi eu!

Sunteţi amabil să descrieţi schimbările fizice care au loc odată cu îmbătrânirea?

Declinul manifestat pe măsura îmbătrânirii nu este o deteriorare bruscă a tuturor sistemelor, cu aceeaşi rată şi la acelaşi nivel. Există o ordine a deteriorării în condiţii normale, adică în absenţa unor boli. Iată un proces normal de îmbătrânire.

Primul lucru care se diminuează este percepţia sau contactul senzorial cu lumea exterioară. Cristalinul ochilor îşi pierde capacitatea de focalizare şi contracţie şi avem nevoie de ochelari de distanţă şi de apropiere. Cataractele afectează suplimentar claritatea vederii.

Percepţia sunetelor se diminuează datorită uzurii celor trei mici oase ale urechii şi nu mai auzim la fel de bine ca înainte. Primele sunete pe care nu le mai percepem sunt cele înalte, apoi cele joase. Gustul se diminuează şi el şi nu mai găsim plăcere în mâncare ca înainte. Simţul mirosului scade şi odată cu aceasta şi mâncarea ni se pare mai puţin gustoasă pentru că o mare parte a satisfacţiei de a mânca provine din mirosurile îmbietoare ale mâncării. Pielea se întăreşte şi se usucă, ceea ce conduce la scăderea capacităţii tactile. Deci, toate cele cinci simţuri sunt afectate şi mai puţin capabile să transmită informaţii creierului.

Mai târziu, observăm şi o schimbare a activităţii motorii a organismului. Primele pe care le vom controla din ce în ce mai greu sunt degetele, urmate de o scădere a dexterităţii mâinilor, apoi încheieturile mâinii, cotul şi umărul. Diminuarea dexterităţii se produce începând cu extremităţile şi înaintează spre centrul organismului. Din acest motiv, scrisul tremurat al unei persoane îi trădează vârsta înaintată.

Urmează apoi schimbări în sistemul cardiovascular. Grăsimea acumulată în jurul inimii o forţează să depună eforturi suplimentare pentru îndeplinirea aceleiaşi funcţii. Când o persoană în vârstă depune eforturi prea mari, are nevoie de o perioadă de timp mai îndelungată să revină la o circulaţie normală. Îngroşarea arterelor îngreunează circulaţia sângelui. În artere se adună colesterolul care împiedică circulaţia normală şi poate conduce la atacuri de inimă şi alte tulburări cardiovasculare. Mai mult, sistemul nervos nu mai poate coordona eficient procesele care se desfăşoară în organism, fapt care conduce la o agravare a altor deficienţe, cum ar fi o circulaţie slabă.

Funcţia de reproducere încetează, la femei în jurul vârstei de patruzeci şi cinci de ani, iar la bărbaţi la cincizeci-şaizeci de ani. Viaţa nu mai are încredere în noi ca să ne mai lase să folosim darul procreaţiei.

În rezumat, acestea sunt schimbările majore care însoţesc procesul de îmbătrânire: mai întâi o deteriorare a percepţiei, apoi o scădere a funcţiei locomotoare, adică o diminuare a capacităţii de mişcare. Dacă viaţa continuă şi după aceste schimbări, poate apărea şi un declin al facultăţilor intelectuale.

Scade inevitabil dorinţa sexuală în al cincilea, al şaselea sau al şaptelea deceniu de viaţă?

Nu există nici un motiv organic pentru diminuarea dorinţei sexuale odată cu îmbătrânirea. Apetitul sexual depinde mai mult

de gândirea şi atitudinile emoţionale ale omului decât de vârsta sa. Dacă un soţ şi o soţie se consideră bătrâni şi neatrăgători, îşi pot pierde interesul sexual, dar din alte motive decât vârsta. Din punct de vedere fizic, ideea că bărbaţii în vârstă şi femeile după menopauză sunt apatici sexual este doar un mit.

Ce doreşte cel mai mult o femeie de cincizeci, şaizeci sau şaptezeci de ani de la soţul ei?

Ea doreşte şi are nevoie de aceeaşi siguranţă că este respectată şi iubită ca şi atunci când era tânără. Aceasta este frumuseţea dragostei de o viaţă: este un devotament până la moarte. Bărbatul şi femeia pot trece împreună prin perioade bune sau grele ca prieteni sau aliaţi. Prin contrast, tânărul avocat al „libertăţii sexuale" şi al evitării angajării într-o relaţie permanentă va intra în ultimii săi ani de viaţă fără alte amintiri decât relaţii sporadice şi distruse. Această concepţie de satisfacţie momentană, atât de la modă acum, duce pe un drum înfundat. Dragostea care se dedică în întregime este costisitoare, recunosc aceasta, dar conduce spre cele mai mari beneficii la maturitate.

Comentarii finale

Scopul meu în pregătirea acestei cărți a fost acela de a oferi sfaturi practice în problemele maritale și sexuale. Am urmărit să-mi structurez cartea pe subiecte, astfel încât cei cu probleme specifice să poată găsi cu ușurință un răspuns. După cum ați observat, am ales metoda de întrebări și răspunsuri și doresc să închei spunându-vă de ce am crezut că o astfel de carte este necesară și în final care este concepția de viață care a stat la baza ei.

În secolele trecute, adulții au rezolvat problemele maritale și sexuale cum s-au priceput, fără sfaturile unor experți. Astăzi, în epoca așa-numitei „libertăți sexuale", oamenii au alergat la psihiatri, psihologi, educatori și chiar terapeuți în domeniul sexual, căutând răspunsuri la problemele lor sexuale și de relații personale, atât în cadrul căsătoriei cât și în afara ei.

Este deci legitim să ne întrebăm: „Care a fost efectul acestei influențe profesionale?" Ne-am aștepta ca americanii să fie mai sănătoși și fericiți sexual decât cei din alte popoare care nu beneficiază de această asistență de specialitate. Dar nu este așa. Pornografia, violurile, perversiunile sexuale, homosexualitatea, SIDA, depresiile nervoase și sinuciderile sunt caracteristicile societății „eliberate". Am eșuat lamentabil.

Bineînțeles, nu sunt atât de naiv încât să pun toate aceste nenorociri pe seama sfaturilor „experților", dar cred că ei au jucat un rol cheie în apariția problemelor. De ce? *Pentru că, în general, adepții behaviorismului (psihologia comportamentului) nu*

cred în etica iudeo-creştină şi au neglijat înţelepciunea nepreţuită a generaţiilor trecute!

Părerea mea este că secolul XX a produs o generaţie de profesionişti care au crezut de cuviinţă să ignore bunul simţ al tradiţiilor vechi de 2000 de ani şi să-l înlocuiască prin propriile teorii, reduse la moda timpului. Fiecare autoritate în domeniu, scriind din perspectiva sa limitată, care reflectă propriile înclinaţii, ne-au vândut presupunerile şi teoriile lor ca pe adevărul însuşi. De exemplu, un antropolog a scris incredibilele rânduri de mai jos în *The Saturday Evening Post*. Titlul articolului era „Noi, savanţii, avem dreptul să fim Dumnezeu." Dr. Edmund Leach a afirmat:

> Nu există nici o altă sursă a judecăţilor morale în afară savantului însuşi. În religia tradiţională se considera că moralitatea provine de la Dumnezeu, dar Dumnezeu era creditat cu autoritatea de a stabili şi aplica legi morale numai pentru că se credea că are putere de creaţie şi distrugere. Acum, aceste prerogative au fost uzurpate de către om şi el trebuie să-şi asume şi responsabilitatea morală care le însoţeşte.

Acest paragraf rezumă numeroasele boli ale zilelor noastre. Oameni aroganţi, precum Edmund Leach, L-au îndepărtat pe Dumnezeu şi s-au plasat pe ei înşişi în această înaltă poziţie. Înarmaţi cu autoritate, au emis părerile lor ridicole cu o încredere de neclintit. În schimb familiile disperate s-au agăţat de recomandările lor păgubitoare ca de un colac de salvare, colac care, deseori, s-a scufundat odată cu cei care se sprijineau de el.

Aceste concepţii false au inclus noţiuni ca: disciplinarea cu dragoste este dăunătoare, iresponsabilitatea este sănătoasă, educaţia religioasă este inutilă, atitudinea sfidătoare este o supapă adecvată a tensiunii nervoase, orice formă de autoritate este

periculoasă şi multe altele. În ultimii ani, punctul de vedere umanist a devenit mai extremist şi mai anti-creştin. De exemplu, o mamă mi-a spus recent că urmează sfaturile unui psiholog. În cadrul programului pe care-l aplica, acesta îi învăţa pe părinţi ca fetele să întreţină relaţii sexuale cu taţii lor începând de la doisprezece ani pentru a-şi dezvolta o atitudine mai sănătoasă faţă de sexualitate. Dacă aţi tresărit la această sugestie, să ştiţi că şi eu am fost şocat, dar aceasta este direcţia în care ne duce relativismul moral, produsul final al omului care nu acceptă standardele, onoarea, valorile culturale, nu recunoaşte nici un reper absolut şi nu slujeşte nici unui alt „dumnezeu" decât mintea umană. Regele Solomon a scris despre aceste eforturi nebuneşti în Proverbele, 14:12: „Multe căi pot *părea* bune omului, dar până la urmă se văd că duc la moarte" (sublinierea ne aparţine).

Admit că această carte conţine şi ea multe sugestii şi puncte de vedere pe care nu încerc să le validez sau să le dovedesc. Prin ce diferă scrierile mele de recomandările lipsite de orice suport ale celor pe care îi critic? Diferenţa se referă la *sursa* concepţiilor pe care le reprezint. Principiile fundamentale exprimate aici nu sunt invenţii proprii care vor fi uitate în scurt timp. Îşi au originea în scrierile autorilor biblici inspiraţi, scrieri pe care se bazează toate relaţiile de familie. Aceste principii au fost transmise din generaţie în generaţie până în ziua de azi. Strămoşii noştri i-au învăţat pe copiii lor care, la rândul lor, i-au învăţat pe copiii lor şi astfel cunoştinţele au fost păstrate pentru posteritate. Acum, din nefericire, aceste cunoştinţe sunt puternic atacate în unele medii şi complet uitate în altele.

Din acest motiv, scopul în scrierea acestei cărţi a fost exprimarea tradiţiilor şi filozofiei iudeo-creştine despre viaţa de familie în multiplele ei aspecte. Care este filosofia de viaţă a familiei? Ea se referă la controlarea copiilor cu dragoste şi grijă de către părinţi, o pregătire rezonabilă pentru exercitarea autodisciplinei şi responsabilităţii, *autoritatea* părintească, ce urmăreşte cele mai

bune lucruri posibile pentru copii, respectul pentru valoarea şi demnitatea fiecărui membru al familiei, conformarea cu legile morale ale lui Dumnezeu şi încercarea de dezvoltare la maximum a potenţialului fiecărui individ, începând de la cea mai fragedă vârstă. Acesta a fost planul meu de lucru. Dacă obiectivele menţionate mai sus ar putea fi încălzite la temperaturi foarte înalte până când totul se topeşte şi rămân doar ingredientele esenţiale, următoarele patru valori ireductibile ar supravieţui neschimbate:

1. Credinţa în valoarea inestimabilă şi demnitatea vieţii umane, la toate nivelurile ei, inclusiv cei nenăscuţi încă, cei în vârstă, văduvele, întârziaţii mintal, cei neatrăgători, handicapaţii fizic şi orice altă formă de existenţă a vieţii umane, de la concepere până la mormânt.
2. Dedicarea neabătută faţă de instituţia căsătoriei ca o relaţie permanentă, pentru întreaga viaţă, indiferent de dificultăţi, boli, lipsuri financiare sau presiuni emoţionale care se pot ivi.
3. Dedicarea faţă de naşterea şi creşterea copiilor, chiar într-o lume întoarsă cu susul în jos care denigrează privilegiul procreaţiei.
4. Angajarea pentru realizarea scopului suprem în viaţă: obţinerea vieţii veşnice prin Isus Cristos, Domnul nostru, începând din familia noastră şi continuând într-o lume suferindă, care nu cunoaşte dragostea şi sacrificiul Său. Comparativ cu acest scop suprem nici o realizare umană nu are semnificaţie sau valoare.

Aceste patru aspecte ale perspectivei creştine au fost serios atacate în ultimii ani. Cu toate acestea, filozofia creştină de viaţă va rămâne valabilă atât timp cât pe faţa pământului vor locui împreună mame, taţi şi copii. Cu siguranţă va supravieţui umanismului şi neînsemnatelor eforturi ale omenirii de a găsi o alternativă.

În curând...(*) la editura **Noua Speranță** Timișoara

„Devastați, deprimați, confuzi — aceste cuvinte nu pot dezvălui în tot dramatismul ei starea unor părinți care priveau neputincioși cum fiul lor a renunțat la familia lui și la Mântuitorul său. Anul care a urmat acestei sumbre descoperiri a fost plin de lacrimi, întrebări, sentimente de vinovăție, rugăciuni și durerea pierderii.“

Părinții care au fii risipitori suferă pentru ei și sunt răniți profund. **Norman Wright** oferă sfaturi practice, compasiune și speranță părinților afectați. Însoțiți-l în această călătorie în care vorbește despre dragoste, suferință și speranța că va sosi vremea unei revederi pline de bucurie.

(*) Cartea va fi disponibilă din luna Mai, 2002, la Editura Noua Speranță Timișoara

INTERNET: www.nouasperanta.ro

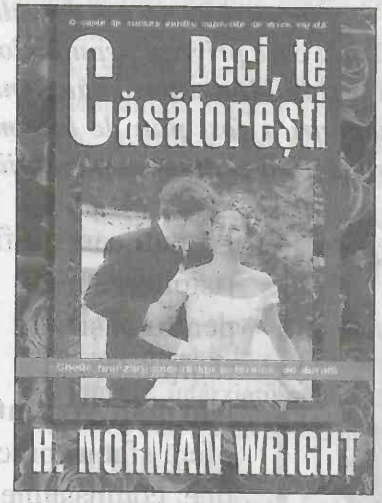

DECI, TE CĂSĂTOREŞTI

de *H. Norman Wright*

Multe dintre visurile făurite înainte de nuntă se destramă după euforia momentului. Norman Wright ne prezintă motivele acestei stări de lucruri şi ne invită să luăm câteva hotărâri înainte de a spune decisivul „Da".

CELE DOUĂ FEŢE ALE DRAGOSTEI

de *Gary Smalley*
şi *John Trent*

Tandreţea şi fermitatea: cele două feţe ale dragostei, care trebuie ţinute într-un echilibru desăvârşit, pentru armonia familiei. Această carte este un ajutor pentru a realiza acest lucru.

Pentru părinţi... de la editura **Noua Speranță** Timișoara

CLIPELE ÎMPLINIRII COPILULUI MEU

de *John Maxwell*

O carte adresată părinților, învățându-i să-şi influențeze copiii în bine, creând, cunoscând şi folosind cu eficiență momentele decisive ale evoluției lor spre maturitate.

şi pentru copii!

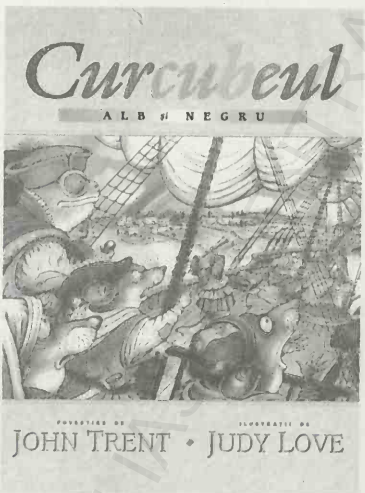

CURCUBEUL ALB ŞI NEGRU

de *John Trent*

O poveste fermecătoare despre curajul de a lupta împotriva răului cu armele iubirii şi ale iertării, însoțind personaje fantastice într-o lume de vis, într-o carte cu o ținută grafică de excepție.

96 pagini, format 22x27 cm, full color, hârtie mată, copertă cartonată mată

telefon: 056-214487 **e-mail:** nosp@mail.dnttm.ro

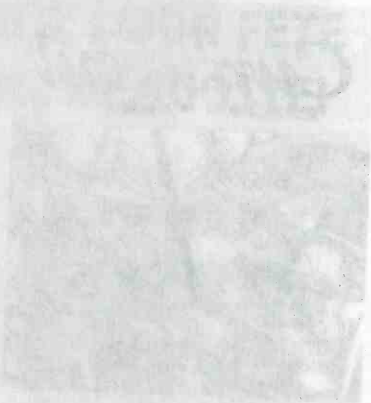

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

James Dobson

renumit profesor şi psiholog, discută despre romantism, dragoste, conflicte în căsnicie, femeia casnică, rezolvarea problemelor legate de menopauză şi despre crizele vârstei de mijloc în căsătorie.

„Dacă am un motiv pentru ceea ce fac, atunci acesta este dorinţa mea de a pune la dispoziţia familiei înţelepciunea eticii iudeo-creştine, acea înţelepciune tradiţională pe care o avem de mii de ani.

Principiile nu s-au schimbat, ele sunt încă valabile. Mă refer la disciplină, dragoste, respect de sine, loialitate şi fidelitate între soţ şi soţie şi devotamentul faţă de familie. Acestea nu sunt idei noi; niciodată nu am afirmat că am inventat ceva nou. Încrederea pe care o am în ideile pe care le susţin se întemeiază pe faptul că nu eu sunt inventatorul lor, ele au existat cu mult timp înainte de naşterea mea.“

Editura NOUA SPERANŢĂ Timişoara

BCU BANATICA UNIVERSITY LIBRARY